

IRODALMI

EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT BUDAPEST, 2022. XII. évfolyam 1. sz.

000ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.

Tulajdonos: Bárdos László (2016-ig), Fetykó Judit

MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére.

IRODALMI EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

**BUDAPEST, 2022
XII. évfolyam 1. szám**

**SZERKESZTŐSÉG CÍME:
1144 Budapest, Csertő park 2. IV/43
Tel: 06 30 448 99 06**

**SZERKESZTŐ:
FETYKÓ JUDIT**

**TECHNIKAI MUNKATÁRS:
NAGY ZOLTÁN
SÁROSI JÓZSEF**

ISSN 2063-1936

**Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos:
Bárdos László (2016 júliusig)
Fetykó Judit**

MINDEN JOG FENNTARTVA

**A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül
bocsátják a folyóirat rendelkezésére**

Ajánlott lapok

Börzsönyi Helikon

<http://www.retsag.net/helikon/lap.htm>

CanadaHun

<http://canadahun.com/>

FullExtra

<http://www.fullextra.hu/>

GRAMOFON

<http://www.gramofon.hu/>

HETEDHÉTHATÁR

<http://hetedhethatar.hu/>

Irodalmi Rádió

<http://irodalmiradio.hu/>

Litera-Túra folyóirat

<http://www.litera-tura.hu/>

**MAGYAR ELEKTRONIKUS
KÖNYVTÁR**

<http://mek.oszk.hu/>

**Magyar SzínházTechnikai
Szövetség**

<http://msztsz.hu/szinpad/>

NAPÚT

<http://www.naputonline.hu/>

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

<http://www.oszk.hu/>

Versmondó

<http://www.versmondo.hu/afolyoiratrol>

Art'húr Irodalmi Kávéház

<https://www.facebook.com/arhurirodalmikavehaz/>

Gondola Kulturális Magazin

[https://bg-
bg.facebook.com/pg/gondolamagazin/posts/](https://bg-bg.facebook.com/pg/gondolamagazin/posts/)

Délibáb – Cserhát

www.delibab-cserhat.hu

Bodó Csiba Gizella honlapja

<http://bodonecsibagizella.hu/>

Kenyeres Zoltán honlapja

<http://sites.google.com/site/kenyereszoltan/>

Kotaszek Hedvig honlapja

www.kotaszekhedvig.5mp.eu

Péter Erika honlapja

<http://www.petererika.com/>

Litera-Túra Művészeti Magazin:

https://www.facebook.com/pg/literaturamuveszetimagazin/posts/?ref=page_internal

Ajánlott megjelenések a MEK-en

(az oldalakhoz tartozó kapcsolódó oldalakon elérhetők a szerzők további művei)

BÁRDOS LÁSZLÓ: *Szóérintő*

<http://mek.oszk.hu/08800/08805/>

BODÓ CSIBA GIZELLA: *Válogatott versek*

<http://mek.oszk.hu/10400/10429/index.phtml>

DEBRECZENY György: *ellentétpárhuzamok*

<http://mek.oszk.hu/19000/19021/index.phtml>

FETYKÓ JUDIT: *Epreskert*

<http://mek.oszk.hu/06000/06084/>

HORVÁTH-HOITSY EDIT: *Így éltem itt...*

<http://mek.oszk.hu/11500/11558>

KAMARÁS KLÁRA: *Álmok útján*

<http://mek.oszk.hu/07100/07157/index.phtml>

KŐ-SZABÓ IMRE: *Színlelt szerelmek*

<http://mek.oszk.hu/19400/19435>

MOSONYI KATA: *Búzamező, varjakkal*

Szakadt színfalak közt

<https://mek.oszk.hu/20100/20158/>

<https://mek.oszk.hu/20100/20157/>

Hangok bűvöletében NÉMETH SÁNDOR
énekes, vers- és prózamondó **RIPORT-KÖNYV**

<http://mek.oszk.hu/12200/12217/>

PÉTER ERIKA: *Túlhordott ölelés*

<http://mek.oszk.hu/08300/08362/html/index.html>

SZ. PÓRDY MÁRIA: *Rigó árnyékágon*

<https://mek.oszk.hu/11000/11044/>

UMHAUSER FERENC: *A felfedezését váró költő*

<http://mek.oszk.hu/10500/10525/>

HÍREK

Megjelenések a MEK-en:

KŐ-SZABÓ IMRE: *XXL-es rántott szelet*
novelláskötet

<https://mek.oszk.hu/22800/22845>

*

MÁNDY GÁBOR: *Ötletelés A-tól Z-ig*
publicisztikai válogatás

<https://mek.oszk.hu/22800/22819/>

	MEGHÍVÓ Füzy-Molnár Zoltán Jókai és Révkomárom c. fotókiállítására. A kiállítás alaphangulatát megadja: vitéz, nemes bagy Szász Ottó gitárművész. A kiállítást megnyitja: Molnár Ferenc Csokonai díjas fotóművész. Helyszín: Vörösmarty Művelődési Ház 2151 Fót, Vörösmarty tér 3. Megnyitó: 2022.04.08. 17 óra. A kiállítás megtekinthető: 2022.05.06-ig.
--	---

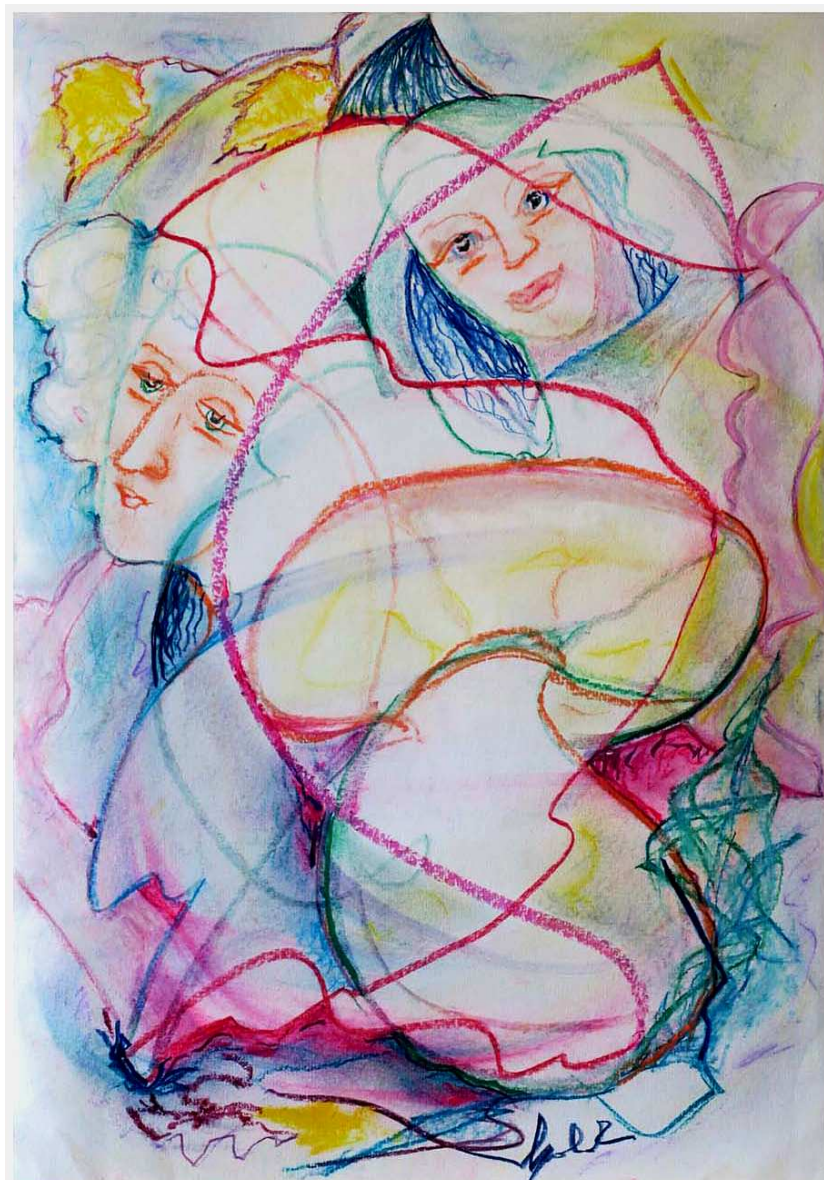
2013.március 15. – Zemplénben

Fotó: SZABÓ MÁRTA

TARTALOMJEGYZÉK

A. TÚRI ZSUZSA	106
AMBRUS JÓZSEF	88
BAK RITA	109
BARANYI FERENC	10
BÁRDOS LÁSZLÓ	144
BODNÁR LÁSZLÓ	91
BODÓ CSIBA GIZELLA.....	57
BÖRZSÖNYI ERIKA.....	128
BÓSZÉ ÉVA.....	123
BUDA FERENC	60
CIRILL KABIN CSABA	24, 25
CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET	100
DARVAS JUDIT	81, 100, 106, 109, 128, 156
DEBRECZENY GYÖRGY	54
DEDIK JÁNOS.....	59
EGERVÁRI JÓZSEF	95
FÁBIÁN MÁRIA.....	117
FEIGE MÁRTA	122, 127
FELLINGER KÁROLY	21
FELUGOSSY LÁSZLÓ	26
FETYKÓ JUDIT	152
FÖLDESDY GABRIELLA	113
FÚZY-MOLNÁR ZOLTÁN.....	46, 56
GERGELY ÁGNES	142
GÓSI FERENC	29, 89
GÓSI VALI.....	29
HABOS LÁSZLÓ.....	143
HAJNAL ÉVA.....	53
HALÁSZ ERZSÉBET	121
HOGYA GYÖRGY.....	125
HOLÉCZI ZSUZSA.....	110
HORVÁTH HOITSY EDIT	22
JÓNA DÁVID.....	47
KAMARÁS KLÁRA.....	82
KARAFFA GYULA.....	28
KEGLOVICH MILÁN	87
KETTKÓ ISTVÁN	98
KIDZSIMA HADZSIME	131
KOLUMBÁN JENŐ	94
KOOSÁN ILDIKÓ.....	124
KORIM LÁSZLÓ	78
KOTASZEK HEDVIG	9, 157
KOZÁK MARI.....	84
KŐ-SZABÓ IMRE	80
KÖVES JÓZSEF	115
KULCSÁR TIBOR	38

LÉVAY JÓZSEF	30, 33, 34, 35, 36
MÁNDY GÁBOR.....	120
MESTER GYÖRGYI	86, 118
MOLNÁR EDIT	54, 79
MOSONYI KATA.....	11
NYAKÓ ATTILA.....	119
NYERGES GÁBOR ÁDÁM	18
ÖTVÖS NÉMETH EDIT	42
PÉTER ERIKA	37
PETHES MÁRIA	45
REJTŐ GÁBOR.....	50
RENDIK ZSUZSA	55
SÁRKÖZI LÁSZLÓ	99
SITKU RÓBERT.....	40
SOKHEGYI GYÖRGYI.....	92
STANCSICS ERZSÉBET	43
SZ. PÓRDY MÁRIA.....	101
SZABÓ MÁRTA	6, 44, 93, 130, 142
SZEDŐ TIBOR	112
SZEGŐ JUDIT	27
SZEPESI JOLKA.....	97
SZOLLÁTH MIHÁLY	52
TARHOS FERENC.....	37, 108
TÁTRAI S. MIKLÓS.....	48
TÓTH-KURTZ MÁRTON.....	51
TRAUTSCH TIMEA	119
UMHAUSER FERENC	61
VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF	90
VASADI PÉTER	17
VERASZTÓ ANTAL	83
VERMES GYÖRGY	107
VIHAR BÉLA.....	129
VIHAR JUDIT.....	142

Hedvig Kotaszek: Gomba-Mushroom

BARANYI FERENC

KÉRDÉSEK MINDNYÁJUNKHOZ

Ha itt mindenki jól tudta
és világosan látta
és előre figyelmeztetett
és bátran szembeszállt –
akkor ki a fene verte vörösre a tenyerét
a mámorosra hergelt nagygyűléseken?
És ki böfögött meglegedetten,
amikor a kiválasztottak asztaláról
veknik is potyogtak, nemcsak morzsák?
És ki vigyorgott vásott diadallal,
amikor a védtelen üzemekből
hazamentette túlméretezett
hányadát az elprédált jövőnek?
És ki kérte számon a lecsapott
emberfőket, amíg a saját feje
nem fájhatott az országos emésztés
ütemre horkoló időszakában,
mert alva is a „ne szólj szám” arannyal
befuttatott igazságát motyogta?
És ki fogadta el az ingyenes
gyógykezelést és oktatást, az olcsó
színházjegyet a kispénzű hazától,
miközben a háromszín lobogót
csak rongyot rázni vette a kezébe?

Ki játszik rá a tettestárs tömeg
jócskán megkésett szégyenérzetére?

MÁR ÚGY ENYÉM

Énnekem őt teremtette az isten –
gyöngesége már, esküszöm, erősít.

Szakadék tátong előtte akkor is,
amikor a járdasziget peremén áll –
hát úgy fogom át, hogy az igazi
szakadék szélét se érezze többnek
járdaszigetnél.

Minden árusban és tisztviselőben
a hétfejű sárkányt reszketi – így hát
oldalán Szent György lovagként lépek
minden üzletbe és közhivatalba.

Oly nagyon elesett, hogy őmiatta
káprázatos gyorsan kell talpra szöknöm,
amikor számtalan kis gramm-gonoszság
megatonnányi tömbbé összeállva
lapítaná szét sorsunkat kajánul.

Ám egyet biztosan tudok:
ha karonfogva mennénk át a zebrán
s egy lóerővel dúsitott gazember
vakult veszettséggel vesztünkre törne –
ő csöpp erejét százszorozva engem
lökne a túloldalra, s gyöngé testét
vetné szép torlaszul a gép elé.

Énnekem őt teremtette az isten.
Már úgy enyém, hogy mindenem övé.

Baranyi Ferenc: *Könyörgés apátiáért, Új versek*, 1987–1997 2018.

<http://mek.oszk.hu/02200/02296/02296.htm>

MOSONYI KATA

Megindulni az emberi gyarlóságokon

„A nyelvnek mindent szabad. De nekem szabad-e?”

Farkas Péter: Aforizmák

Próbálom megfejteni, mi az oka annak, hogy a többek között Kossuth-díjjal is kitüntetett Rakovszky Zsuzsa tavaly megjelent *Boldog vég* c. novelláskötetének (Osiris, 2020) miért olyan vérszegény a recepciója, miért fogadta kissé fanyalogva a kritika (Benedek Szabolcs a könyvterazon: 2020. okt. 26.), illetve, akik valamelyest odafigyeléssel foglalkoztak vele: Svébis Bence, Kálmán C. György, Ferencz Győző miért kifogásoltak annyi mindent ebben a prózakötetben? Ferencz Győző a Literán (2020. nov. 29.) épp csak megemlítette, hogy „nincs boldog vég”. Csak nem a tavaly 70 évesen megszerzett Életműdíj is belejátszott ebbe? Ferencz Győző abból az alkalomból tekintette át az életművet.

Az ÉS 2021. március 19-i számában Svébis Bence önmagának is föladta a leckét, hogy mit is hiányol ebben a kötetben, bár kérdései valójában gyorsan megválaszolhatóak: igen, az Osiris Literatura jogosan tervezi az új sorozat második darabjaként Csehovot kiadni, mert a két szerző (Rakovszky és Csehov) minimum szemléletmódjában és az ábrázolás bizonyos vonatkozásaiban rokonítható. Olyan alapon, ahogy Spiró György a *Magtárban* rámutatott, hogy Csehovot félreértettük: „Csehov komédiáíró, méghozzá a kegyetlenek közül való (...), a cselekménytelen, statikus szituációi mélyén rengeteg drámaiság rejlik, s hogy azok a híres, könnyfakasztó lírai monológok valójában rettenetes közhelyek”. (210) És igen, Rakovszky, akire nagy hatást tett a Nobel-díjas kanadai történetmesélő, Alice Munro (2015-ben lefordította tőle a *Boldog árnyak tánca* c. novelláskötetet, majd 2016-ban a *Nyílt titkokat*), a Literán (2021. 07. 11.) a 90 éves Munro irodalmi családfájáról elmélkedve összefüggésbe hozta őt Csehovval, ekképp: „Katherine Mansfield az első író-előd, aki Munrot olvasva eszébe jut az embernek, és persze azt is tudni lehet, hogy Mansfieldre nagy hatással volt Csehov. Közös bennük, hogy a hétköznapi élet önmagukban jelentéktelen eseményeiből írnak nagy feszültségű novellákat. Munro világa talán valamivel derűsebb Csehovénál”. Alice Munro semmi másról nem ír, mint az emberről, csakis az emberről. „Munro szerint az a közös bennünk, emberekben, hogy bizonyos élethelyzetekben mindannyian szeretnénk elmenekülni, csak nem mindannyian tudunk”. Nos, ez a folytonos elvagyódás, még inkább menekülés a kulcsmotívuma a *Boldog vég* c. Rakovszky kötetnek is. A történetek szereplői menekülnek a családból, a szerelmi kapcsolatból, a házasságból, a társadalomból, a hazából, de leginkább önmaguk elől. A menekülés az a konstruktív elem, ami összekapcsolja ezeket a szövegeket. Ezzel megtaláltuk a választ Svébis Bence másik problémás kérdésére is: igen, a kötet jól szerkesztett, kohéziós erejét a mindennapokban megmutatkozó, a tetteikért felelősséget nem vállaló emberi gyarlóságok felmutatásából nyeri, a sajátosan rakovszkys szemléletű és ábrázolású „szabadulógyakorlatokból”.

Az is meglepő, hogy a kötet tengelyébe állított leghosszabb történetet (*Széplelkek*) Svébis a leggyengébbnek véli, Kálmán C. György viszont „káprázatosnak” tartja (Jelenkor, 2021, áprilisi szám). Szerintem is az, a bűnbakképzés klasszikus históriája, a házaspárok egymásra mutogatásának jól ismert esete egy Goethe korába helyezett stílusjáték (levélforma)

keretei közt megjelenítve. A levelek írója, Anette (érezhetően a szerző alteregója) E/1. -ben meséli el barátnőjének a történeteket. Ez a narráció is telitalálat, Anette kívülállóként szemlélheti a majdnem családi tragédiába torkolló perpatvart: a házaspár mindkét tagja egyenlő arányban vétkezett, ki így, ki úgy. Sophie biztos anyagi háttérű férfihoz akart hozzámenni, tulajdonképpen szerelem nélkül, a három gyerek születése után férjétől elhidegült, férje több évi tőrés után viszonyt kezdett a cselédlánnyal. Végül Anette lesz a békítő (ma így mondanánk: családterapeuta), közbelépésével belátásra bírja a feleket, és itt a belátáson van a hangsúly. Ugyanis ezért kerülhetett ez az írás a kötet közepébe, mert ennek szereplői az egyedüliek, akik végül szembenéznek önmagukkal, és nem hátrálnak ki a felelősségből, nem veszik menekülőre a helyzetet, még akkor sem, ha a megoldás afféle „okos enged, számár szenved” módra sikerül. De a földi keretek között lehetséges-e tökéletes megoldás? Egyébként Anette unokafivérének, Albertnek van egy kiváló bonmot-j, ami akár a kötet mottója is lehetne: „[s]osem bocsátunk meg annak, aki összetöri az önmagunkról alkotott képet”. (141) Vajon az olvasó megbocsát-e a szerzőnek azért, hogy ezekben a novellákban tükröt tart elénk?

Tulajdonképpen szinte minden Rakovszky-műre rávetül a „kígyó árnyéka”. Alkalmas szimbólum ez a VS c. regény főhősére nézve, de jelen van a leginkább történelmi tárgyú regényben, a *Szilánkokban* is, és a novellabeli történetekben is ott munkál. A boldogságra teremtett ember ősidők óta, az ősbűn következtében már nem ideális lény. Ahogy azt Richard Osmani (a brit tévés műsorvezető, *A csütörtöki nyomozóklub* c. sikerkönyv szerzője) nyilatkozta tréfásan nemrég: „[h]a létezne tökéletes ember, akkor azt – négy hősére utalva – négyen együtt testesítenék meg” (ÉS, 2021. 07. 02) A megromlott ember fő tulajdonsága az önzés, a cselekedeteit elsősorban szenvedélyei irányítják. Rakovszky egy régebbi interjúból erről így vallott: „a szenvedélyei által rángatott ember olyan, mint a kígyó, aki fölindul a tulajdon árnyéka láttán”. (Károlyi Csaba: *Non finito*, 178. o.) Ezt a keserves valóságot igyekszik a szerző az új kötetében empatikusan, megbocsátó humorral és ironiával ábrázolni. Ez új szemléletmódnak és újszerű hangnak tűnik az ő részéről, ami nagyrészt a csehovi és a munroi hatás következménye is lehet. Munro „novellái inspirálták arra, hogy a több évtizedes költői pályát, melyen később regényei is feltűntek, ezekkel a novellákkal folytassa. Nemcsak a formát adta tovább Munro, de világlátásuk is rokon” - írta Rakovszkyról Ruff Borbála az ÉS 2021. 05. 28-i számában.

A kötet címe, a *Boldog vég* is inkább ironikusan értendő, hiszen egy boldognak egyáltalán nem nevezhető élet halállal való megkoronázásáról van szó. Rakovszkynak az ember boldogságával kapcsolatosan nincsenek illúziói. Ez olyan célképzet az ember részéről, ami a földi létben maradéktalanul nem valósulhat meg. Legfeljebb egy esetben, de erről majd később. A Literán indították el a Proust-kérdőíveket, melynek során – többek között – a boldogságról is kérdezik a szerzőket. Talán nem árt tisztázni magát a fogalmat, mielőtt bármit is állítunk a novellabeli hősök küzdelmeiről.

Ezt a súlyos ontológiai kérdést Esterházy Péter a maga elegáns és könnyed módján *A kitömött hattyú* c. művében így ragadja meg: „[t]udjuk, hogy boldogságra vagyunk teremtve, de beérjük az örömmel, ezért hajhászuk az élvezeteket”. De nem áll meg itt, másutt így fogalmaz: „élni annyi, mint elveszettnek érezni magunkat. (...) Az, aki ezt elfogadja, már meg is kezdte a magára találást, már hozzá is fogott a maga igazi valóságának a feltáráshoz, már szilárd alapon áll”. Szintén a Literán a Lost-sorozatban saját „elveszettségükről” is vallanak a szerzők. Fenyvesi Ottó például megindítóan szép, költői megfogalmazással így ír erről: „[n]em találok az utat hazafelé. Elvesztettem a fonalat, elvesztettem az egészet, már csak a részletek sejlenek. Elveszve a törmelékben. (...) A nyelv roncsai után a széthullott valóság csonkjai...” Majd megcsillan a halvány remény: „[a] hétköznapiak ócskavas-telepén az összes töredék meglesz, mi elveszett”.

Úgy vélem, hogy már itt, az elején leszögezhetjük, hogy efféle fölismerésre a *Boldog vég* hősei közül csak kevesen jutottak el, holott Rakovszky felkínálja nekik a lehetőséget.

Állítólag Einstein állította, hogy a boldogság mint cél csak a disznóknak való (Kepes András utal rá a *Világkép* c. könyvében), s valószínűleg ezt ismerve fogalmazott József Attila önironikusan az *Eszmélet* c. versében így: „[l]áttam a boldogságot én,/ lágy volt, szőke és másfél mázsa,/ Az udvar szigorú gyöpén /imbolygott göndör mosolygása./ Ledőlt a puha, lágy tócsába,/ hunyorgott, röffent még felém -/ ma is látom, mily tétovázva/ babrált pihéi közt a fény”.

Vörösmarty, Petőfi és Arany ugyan nem ilyen ösztönszerű érzületként tekint a fogalomra, de mindenképpen kétellyel. Kosztolányi az *Esti Kornél*ban a fájdalom és a szenvedés hiányaként aposztrofálja a boldogságot. Füst Milán az *Öregség* c. versében egy oxymoronnal érzékelteti, hogy csak „zaklatott boldogság” létezik, mely nem csupán az idős kor velejárója. Ady egyértelműen ambivalensnek ábrázolja magát a szerelmi kapcsolatot is, mert számos keserves érzés társul hozzá: mindenekelőtt a féltékenységek. De a társkapcsolatokat megméltatja az irigység, az önzés, a másik megalázásának szándéka is.

Ellenben Pilinszkynek van egy csodálatos megfogalmazása: „[a] boldogság lelassult pusztulás”.

Ezt kiválthatják a pillanatnyi boldogság-érzetek, melyek hosszabb távon gyógyítóak, de leginkább az lassíthatja az elmúlást, ha valaki hagyja benső emberének megtisztulását, aki hagyja kiégni önmagából a rosszat. S ha már idáig elmerészkedtünk ennek az illékony fogalomnak a megragadásában, akkor illik fölidézni Illyés Gyulától a következőt: „[h]a a szeretetről beszélünk, nem tudunk a Szeretet himnuszánál nagyobbat mondani” /az 1 Kor. 13. f.-re utal/. És innen már csak egy lépés ahhoz, ha a boldogságról beszélünk, akkor elengedhetetlen megidézni Jézus Boldog-mondásait /Máté 5. f./, melyben két évezrede árnyaltan áll előttünk a valódi boldogság mibenléte. És az áttekintés végén nem átallok még utalni Rabindranath Tagore gondolataira is:

„[a] szeretet a legnagyobb boldogság, amit az ember elérhet, mert csak a szeretet által tudhatja meg azt, hogy több önmagánál, és hogy egy a mindenséggel”.

A Proust-kérdőív kapcsán eddig Jászberényi Sándor volt az, aki lakonikusan bár, de így fogalmazott: ha megszabadulunk saját önzéseinktől, az a boldogság.

Rakovszky ebben a kötetében hét viszonylag egyszerű, hétköznapi történettel mutatja be, hogy ez a kíváncsi (ami tulajdonképpen egybeesik Rilke ismert felszólításával: „[váltotasd meg élted!” a legnehezebb feladat az ember számára. Pedig rendkívül időszerű probléma ez, már alig marad hová hátrálni az emberiségnek önmaga elől. Nem kell részleteznem, fantáziálnunk se kell róla, mert már saját bőrünkön tapasztaljuk a világ állapotát, minimum a média zúdítja ránk a tényt, hogy a föld, mint egy kalyiba meglódult, és a rajta lévő, mi mindannyian (saját hibánkból) végveszélybe kerültünk.

Az írástudók árulása lenne (ismét), ha nem élnének eszközükkel, a nyelvvel (melynek „mindent szabad”, még bátorítani, erősíteni is a léthelyzetük miatt szorongókat), és nem mutatnának rá arra, amit Vida Gergely így fogalmazott meg az elmúlt karanténidőszakok idején, hogy: „[a] legjobb helyek bennünk vannak”, azaz mi hordozzuk a legnagyobb lehetőségeket életünk megváltoztatására nézve. Persze minden alkotó a maga eszköztárával, a maga szemléletének, habitusának megfelelően képes megszólítani azokat, akiket egyáltalán lehetséges.

Rakovszky a következő belénk kódolt József Attila-i etikai-alkotói parancsra („[s] ezt az emberiséget,/ hisz ember vagy, ne vesd meg”) alkalmazza a jelenben legalkalmasabb hangnemet: rendkívül megértően és együtt érzően bánik hőseivel. Esélyt ad nekik a bizonyításra, más kérdés, hogy – a történetek végkimenetelét tekintve – a szereplők, akik hús-vér emberek, önfejűségén múlik, hogy szinte minden esetben elmarad a kívánt megoldás, helyette a záróképben jön a humoros vagy ironikus csattanó, de hát végtére is irodalomról

van szó, és azon belül a klasszikus novellaformáról. Bölcs, megengedő próza ez, a szerző elsősorban megidéz, felmutat, rögzít emberi (gyakran katartikus) léthelyzeteket, megoldást kínál a megoldhatatlannak tűnő házastársi, anya-fia, szülő-gyermek és egyéb társkapcsolati bonyodalmakra, a többi a szereplőkre van bízva. A felkínált megoldás hol rezignált (*Piroska*), hol pusztán a felülemelkedést munkáló (*A büntetés*), hol belátásra jutó, ez szinte egyedüli a *Széplelkek* c. írásban, hol – ha tetszik, ha nem – végsőként a halál hozza el a kézenfekvő választ.

Semmiképp nem „felületes és súlytalan novellákról” van szó, ahogy azt Kálmán C. György állítja.

Rakovszky bevállalja annak ábrázolását, hogy tulajdonképpen senki se szeret szembesülni saját hibáival, belátni azokat végképp nem akarja, mert a legfájóbb dolog változtatni bevett szokásainkon, elképzeléseinken. Ontológiai tény, nincs mit szépíteni rajta, hogy az ember génjeiben hordozza az engedetlenséget, nem képes elfogadni, hogy a férfi és a nő egyenértékű teremtmény, csupán a szerepük más. De mindannyiunk személyiségében vannak torz vonások. A szerző – hogy áthidalja ennek az objektív ténynek didaktikus megjelenítését – prózapoétikai eszközökhöz nyúl, stílusjátékot, helyzetkomikumot alkalmaz, rövid, de találó jellemzést ad hőseiről, álmleírásokkal is jellemzi őket, flashback-technikával idézi meg a múltjukat. A prózakötet erős dramatizáltságot hordoz, számos feszültséggel telített jelenettel teszi élővé a történeteket. Ilyen például a nyomozó irodájában zajló beszélgetés, ami hiteles korfestés is egyben, vagy Piroska szocialista nevelési módszereinek bemutatása, vagy a hegyről leguruló nő balesete, a halált megelőző kórházi pillanatképek és még sorolhatnánk.

Igaz, ezekből az írásokból most hiányoznak a mai olvasói igényeket kielégítő témák, például a családi vagy munkahelyi abúzus, a pedofília (ennek legfeljebb árnyéka suhan át a *Sorsjegy* címűben), és nincs látványos menekülés sem, mint volt a *Hold a hetedik házban* c. kötet novelláiban, vagy a *Célia* c. regényben. Ezt jelen esetben a szerző rátesztálja a digitális vircsaftra vagy a médiára. Ő most az emberi kapcsolatok alapszövetének szakadozottságán keresztül mutat rá az emberi szubjektum eltorzulására, arra, hogy az ember önmaga, saját erejéből nem képes betölteni valódi rendeltetését.

Rakovszky-attribútumnak tekinthető a jelennek a történelmi múlttal való összejátszatása, vagy egyenesen a cselekmény múltba helyezése; a nagyregényeinek eseményei (talán a *Céliát* leszámítva) mind korábbi történelmi időben zajlanak. A *Boldog vég* címlapfotója már önmagában is erről tanúskodik.

A kötet a *Piroska* c. novellával kezdődik, melyből kérlelhetetlenül árad a múlt század 50-es, 60-as éveinek légköre, s egyúttal megdöbben a olvasót az az abszurdnak mondható párhuzam, amit az 1956-ban még gyermekként Bécsbe menekített főhős (Tamás) később, felnőttként él át a jelenkori Budapestre látogatva egy sarki Csemegében. A négyes joghurt kettétöréséből adódó cirkusz a pénztárosnővel rendkívül árulkodó a magyar viszonyokra nézve: „[ú]gy álltunk ott, mint a szégyenpadon, a mögöttünk állók gyűlölködve méregettek minket, amiért feltartjuk a sort”. (7) Tamás pedig halászápadtan, bocsánatkérően mosolygott, a megfélemlítettek alázatával. Őt ugyanis egykoron az ÁVÓ-tól vezérelt „nevelőnő” (Piroska) idomította a kor szelleméhez, ami bizony napjainkra se tűnt el. A félelem itt mintha örökre bebetonozódott volna. A narráció kiválóan rásegít a párhuzamba állításra: a jelent egy női hang (Tamás budapesti barátnője) képviseli, a múltbeli események visszaemlékezésékként Tamástól hangzanak el. Az ő mindenkori boldogtalansága kapásból borítékolható.

A nevelési szisztémát illetően a második írás szöges ellentéte az elsőnek, mivel az *Égő sün* napjainkban játszódik, s a liberális eszméken felnőtt újabb nemzedék már merőben másféle problémákkal küzd. A pénz és profit érdekeltségű teljesítmény-kényszeres jelenben, ebben a látszat-szabadságban önmaguk rabszolgatartóivá válnak az emberek; végső tekintélyek, de önmaguk végső kizsákmányolói is, munkarobotok. Így eshet meg, hogy a két fiatal főhős, az identitászavarral küzdő Krisz és Ábel tanácstalanul néz a pályakezdés elé, mert nincs

szüleiktől nyert ép életmodelljük, kilúgozódott belőlük a valós érzélem, és csalódást okoz nekik egyetlen valamirevaló próbálkozásuk is: a hajléktalanok, akiken segíteni akartak, miután egy tömbházban lakáshoz jutottak, pillanatokon belül úrhatnám kispolgárokká váltak. Ez a csehovi tragikomikus állapot szinte cselekvésképtelenné teszi hőseinket. Itt óhatatlanul beidéződik számunkra Rakovszky 1989-es híre verse, a *Decline and Fall*. A múlt rendszer elmúltával vajon mi vár ránk? Jön-e pozitív változás? Az emberben aligha.

Remek jelenettel kezdődik a *Szerelem* c. novella: a kerthelyiségben, ahová némi huzavona után betért a kirándulás során a középkorú házaspár, a férj letörölteti felesége szájáról a pörköltsaftot. Teljesen hétköznapi a pillanat, de süt belőle a feleség megalázottsága, mindaz, amit ezután a férfi narrációjából retrospektív elbeszéléssel megtudunk. Kapcsolatuk az elejétől fogva mindennek nevezhető, csak szerelemnek nem. Ironikus tehát a cím, és érthetetlen is, hogy miért házasodtak össze, amikor a férfinak folyamatosan együtt munkált a gyűlölet és a büntudat, már az udvarlás kezdetétől. A nő nyilván érzi a látszólagos gondoskodás mögött a lekicsinylést, a megvetést, ezért is fogja hamarosan menekülőre a dolgot. Amíg a férj fizet, ő nekilódul a domboldalnak, ágakat tör le, és gurul lefelé, az országút felé. Eközben belelátunk a férj képzelgéseibe, fantáziálásába, melynek során feltáruznak tisztátalan vágyai. De nézzünk most magunkba: ki ne játszott volna már el gondolatban társa halálával? (Az ember egy kéjenc állat.)

A történet csattanóval zárul, valami hasonlóval, mint majd *A büntetés* c. történet fog befejeződni.

Ezekben az írásokban – különös módon – a férfiak lelkivilágába enged inkább betekintést a szerző: ők a gondoskodni, védelmet nyújtani akarók (nem mindig sikerül nekik, mert vagy éretlenek rá vagy erőtleneek, vagy kifejezetten mentálisan terheltek), de ők az elsődlegesen féltékenyekedők is, és ők szenvednek leginkább szenvedélyeiktől. Az esetek többségében ők lesznek cselekedeteik kárvallottjai is.

A középpontban álló elbeszélés, a *Széplelkek* azért olyan hosszú, mert mérhetetlenül sok időbe telik (olykor egy életbe), amíg kitisztázódnak a dolgok, s az emberben megszűnnek a belátás, a jóvátételi szándék. Egy Bartis Attila-regény épül fel ilyen lassú lélektani lépésekben, mint ez a történet. Aki érti, mi zajlik ebben az elbeszélésben, az megdöbben a levélíró-narrátor lelkében is lezajló változáson. Lehet, kicsit didaktikus a végkifejlet, de pengeélen való átkelést zár le. És miközben Anette (a szerző rezonőreként) átvezeti a házaspárt a lelki szakadékon, közben ő maga is megváltozik: kigyógyul több nyomasztó tulajdonságából (önzés, hiúság, irigység, szenvedély) – és ez a történet igazi csattanója! (147-148)

A címadó novellában (*Boldog vég*) ismét lépésről lépésre hatolunk bele egy fiát egyedül nevelő anya szenvedéstörténetébe. A múlt század 60-as, 70-es éveiben járunk, ezt kiválóan érzékeltetik a következő korjellemzők: a fővárosban kevés lakásban van vonalas telefon, az anya (Judit) csak utcai fülkéből tudja felhívni fiát, aki huszonévesen, az itteni kilátástalan helyzet elől barátjával együtt Svédországba emigrált. Egy rokon lány kérdi Judittól: „[m]egvan a telefonszáma?

Van egy telefonfülke az Árok utcában, az utca vége felé, ahonnét ingyen lehet külföldre telefonálni akármeddig..., még a pénzt is visszaadja!” (171) Vagy ugyanott, lejjebb: „Ida, az unokanővére éppen vasalt, amikor beállított hozzájuk. Vastag, gumiharisnyás lábát szétvetve állt a vasalódeszka mögött (...), egy kilyuggatott tetejű műanyag flakonból széles mozdulattal vizet spriccelt egy párnahuzatra”. Vagy: „Ircsike” (Ida lánya) „azt állította, a házmesterné rendszeresen piszkálja: magát folytonosan itt látom, aztán nincs is ide bejelentkezve!” Vagy torokszorító a nyomozó előtti jelenet, a megfélemlítés és megalázás pillanatai. És persze Judit útlevele kérelmét rendre elutasítják.

A korhangulat árad a szövegből, emellett rakovszkys attitűd a retrospektív emlékezésekben szerepet játszó álmok, egészen a végső álomig, amit már a (közben rákos daganattal műtött

anya) morfium hatására él át. Megrendítő az életből a halálba átlépés ábrázolása. „Judit tudta, hogy a világosság már a határ túloldalán van. (...), futni kezdett, nagy, tágas síkságra érkezett, ahol rengeteg ember tolongott: integettek neki, és amikor kilépett a fák közül, nevetve megtapsolták. Valamilyen idegen nyelven beszéltek (...), de mégis megértett belőle annyit, hogy örülnek érkezésének”. (184) Íme a boldog vég!

A „menny nyelvét”, mert hogy erről van szó, a lírában nemrég Tözsér Árpád jelenítette meg hasonló érzékletességgel *A nem beszélt nyelv* c. költeményében. (ÉS, 2021. július 30)

A történetben az anya, szenvedései során belátta, hogy „a szeretet is lehet bálványimádás, eddig önző módon szeretett, de mostantól másképp lesz”. (173) Csakhogy arra már nem kerülhetett sor.

A fiúban csak jóval az anyja halála után szakadt át önzésének gátja, ennek leírása is fájoan érzékletes. (183) De Rakovszky jó érzékkel nem itt fejezi be a kötetét, még két rövidebb, sűrű szövésű novella következik, mindkettő férfi hangra. *A büntetés* egy ma már átlagos, válással végződő sikertelen házasság, humoros zárójelenettel. *A Sorsjegy* pedig egy kedves-szomorú Lolita-allúzió, a főhős lány neve: Dorina is erre játszik rá hangrendileg, bár végül kiderül, hogy a lányt eredetileg Annának hívták. V. Nabokov 1955-ös híres regényéhez hasonlóan a férfi főhős (egy középkorú antikvárius) pártfogásába vesz egy tisztázatlan múltú fiatal lányt, flashback-pillanatképekben idézi fel történetüket, mely végül számára szerencsétlenül zárul, minden jó szándéka ellenére a lány kijátssza, átveri.

Végül is mi az a többlet, ami feltétlen elolvasásra érdemesíti Rakovszky *Boldog vég* c. kötetét? Paradox módon tulajdonképpen mindaz, amit mások hiányérzetként tüntettek fel. Mert igen, hiányzik belőle például a szerelem kvintesszenciája, ugyanis bármennyire abszurd, az korunkra kikopott az emberi kapcsolatokból. Az önzés olyan mértékű lett, hogy már szinte visszakívánnánk az egykori Piroskákat, billentsék helyre a gondolkodást, hogy megértessék: „nem te vagy a világ közepe”. (50) És mintha a szerző azt kérdezné: jó nekünk ez így? Így élni, és így halni?

Ezek az írások arra tesznek kísérletet, hogy az olvasó még időben rájöjjön arra, amit egy klasszikus elbeszélés főhőse közvetlen halála előtt mondott ki: „[m]ásképp kellett volna élnem”! Korunk embere már alig érti L. Tolsztoj: *Ivan Iljics halálának* üzenet jellegét. Meglehet, Rakovszky Zsuzsa kötetének hasonló végkicsengése is idegenül hat a mai olvasóra, mert ugyan ki gondol ma azzal, hogy megszabaduljon a novellákban feltárt gyötrelmes emberi tulajdonságaitól? S ha gondol is rá, hogyan lenne képes jelen állapotában önmagától megváltozni? Ehhez mindenekelőtt oda kellene fordulnia a bevezetőben említett Boldog-mondások szerzőjéhez; de van-e a mai kor emberének tudomása arról, hogy már kétezer éve létezik egy hasonlóképpen gáncstalan próza, egy világos beszéd, mely segíthet. Bár abban is olvasni kell tudni a sorok között, nehogy véletlenül félreértsük.

(Rakovszky Zsuzsa: *Boldog vég*, Osiris Kiadó, Budapest, 2020)

Megjelent: Vár Ucca Műhely, 2021/4

VASADI PÉTER

JEGYZET IZAJÁSHOZ

Jönnék-mennek a királyok,
én anygallal cimborálok.
Hírét-hangját hozom-viszem.
noha olykor úgy érzem is
ördög lófrál, elment Isten.
Egyik látszik, másik rejtve
szétsugárzó Naplemente.
Ajak nélkül mond ki szókat:
igát törj el, rabszíjt oldjad.
Ne lengess te zászlót nékem,
amíg tántorog a népem.
Gazdagnál áll a tivornya,
szegénynek kövül a torka.
Elesége farhát, sült tök,
lélek nélkül megőrültök.
Parancsolok ősidőktől,
kivettetik, aki dőzsöl.
Szegény Lázárt ölbe vettem,
arany sámlin ül mellettem.
Minden úgy lesz, amint mondtam,
kit megverek, mást megáldok
hamis, igaz hatalomban.
Enyém a mag, én aratok,
tenyeremben él a halott.
(Jönnék-mennek a királyok,
én anygallal cimborálok.)

VASADI PÉTER: *A zendülés vízszaga*, Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2002.

NYERGES GÁBOR ÁDÁM

A Schmiegel-skála

„A fájdalom színe előtt nincsenek hősök.”
(George Orwell)

Az emberi történelem nagy-nagy tragédiája, hogy aranykorait mindig csak utólag veszi észre. Pedig micsoda idők voltak azok! A Nemzetközi Szenvedés Egyesület (s némiképp az Egyesült Trauma Szervezet is) megváltoztathatta volna a világot. Minden Katarina Schmiegel 1978-as tanulmányával (*Szenvedésfordulat az eszmetörténet történetében*) kezdődött. Ő volt az első, aki rávilágított, hogy az emberi történelem, művészet és gondolkodás összes folyamatának egyetlen egy konzekvens szemléleti kerete adható: a fájdalom története. Tanítványai szervezték meg pár évre rá a Nemzetközi Szenvedés Egyesület elődét, a Ruhr-vidéki Agónia Társulatot, melynek nyomán mint buzgó sejtek, burjánzottak újabb és újabb regionális szervezetek, immáron egész Európában. Öt évre rá, a bolgár Nemzeti Kín Klub csatlakozásával jött létre a Nemzetközi Szenvedés Egyesület. Ki hitte volna, hogy ez a mérőföldkö egyben már egy végzetes lépés is lesz a vég felé. Egy évvel később ugyanis a Luzitán Nyomorkoalíció kezdeményezésére a Schmiegel addigra feloldhatatlan szemléleti vitába keveredő Jean Pierre Letallec követői is megszervezték a maguk szánalmas kis próbálkozását, a huszonnégy ország traumaköreit tömörítő Egyesült Trauma Szervezetet. Persze, van ilyen, a szellemtörténet hemzseg méltatlan utánzásoktól és rangon aluli rivalizálásoktól. Schmiegel és Letallec vitájának alapja a Fájdalom mértékegységének meghatározása körül csúcsosodott ki. Míg előbbi úgy vélte, a megtapasztalható legnagyobb fokú fájdalomhoz érdemes mérni minden elszenvedett csapást, s így Jézus kereszthalálának gyötrelmét tette meg a Fájdalom egységes mértékének (melyhez foghatóan, értelemszerűen, minden megtapasztalt kín csak egynél kisebb töredékekben volt mérhető), Letallec az egyén által megtapasztalható fájdalmat tekintette mércének, így ő viszont a Fájdalom 1-es egységeként két konkrét eset közelítőértékét jelölte meg: nagylábujjunk beverését valamilyen bútorba, illetve egy degradáló minősítés (eredeti példája szerint: „Atyaég, milyen korpás a hajad, Jean Pierre!”) szembesítő erejű tapasztalatát. Letallec, természetesen, nem volt komolyan vehető igazán nívós szakmai körökben, kuruzsló populizmusa nevétség tárgyává tette az igazi tudomány legfelsőbb köreiben. Mégis, ahogy az ilyenkor lenni szokott, még e legfelsőbb körök számos tagja sem bizonyult teljesen képesnek maradandó érték és kóklerség megkülönböztetésére. Letallec 1987-es esszéje, melyben elméletének alátámasztásaként egy barátjával (a hírhedt művészettörténész Simon Giroud-val) való szakítását saját mértékegysége szerint százas töltetű fájdalomként aposztrofálta, végleg fel kellett volna nyissa a világ szemét: ez az ember önmaga paródiája, szemfényvesztő bohóc. Ehelyett Goncourt-díjat kapott. Szégyen.

Mi azért rendületlenül szervezkedtünk, hogy végre megnyíljon a lehetőség az igazi áttörést jelentő diskurzus megteremtésére. S noha az Egyesült Trauma Szervezet mint valami pióca lógott rajtunk, szívta a vérünket, lassította és nehezítette tevékenységünket, ahogyan csak tudta, tudósaink és művészeink, filozófusaink és esztétáink éjt nappallá téve dolgoztak a szemléleti fordulaton: a fájdalom felől szemlélt világ teljes képének megalkotásán. Első konferenciánkra 1991-ben került sor a New York Plaza Hotel negyedik emeletén. Akkor volt ugyanis a létszám, hogy az eredetileg lefoglalt konferenciaterem mellé gyorsan az egész emeletet is ki kellett bérelnünk, hogy mindenki elférjen. Még belegondolni is képtelenség

volt, hogy a határidő után két nappal jelentkező, száztizenkét éves Sandhya Chaudry jogi, aki ekkor már utolsó oldalainál járt négyezer oldalas szenvedéstörténeti monográfiájának, ne vehessen részt, mert „betelt a terem”. Holott ez az első alkalom még csak két napos tanácskozást jelentett – megmosolyogtató volt a két hétig is tartó későbbi konferenciák megnyitásakor visszagondolni ezekre a naiv, underground időszakokra.

Miközben a filozófiai szekció a fájdalomközpontú világszemlélet teljes elméleti alapozásának kidolgozásán fáradozott, esztétáink újraértelmezték a világirodalom, a festészet, szobrászat és zene, valamint táncművészet remekeit, melyek mind-mind, hogy-hogy nem, a felmérhetetlen emberi szenvedés dokumentumértékű hagyaték-lenyomatainak mutatkoztak.

Kilencvenháromban történt az első komolyabb szakadás, mikor Georg Flichte, a Bajor Fájók Kongresszusának alelnöke máig hírhedt emlékeztető botrányt rendezett a harmadik „Világ-fájdalom” konferencián (ami ekkorra már a Ritzbe költözött), mikor is nem bírta elviselni, hogy mivel az elmúlt évben számos bizonyítható öröm érte, gyermekáldás a családban („De hiszen a kis Arnold egyik lába mintha rövidebb lenne, mint a másik! Meg mernék esküdni!”, óbégatta), előléptetés a Würzburgi Egyetem Társadalomtudományi Módszertan Tanszéke szenvedéskutatócsoportjának programvezetőjévé, valamint, ahogy a megelőző szünetben kelt, informális bevallása nyomán elterjedt, frissiben visszanyert erekciója miatt is visszaminősítették a hivatalos szenvedésrangsorban (továbbá már kétéves tagdíjmaradást is felhalmozott). Erre Flichte, ez a pofátlan dagadék, nem hogy örült volna, hogy még így is a top háromszáz szenvedő élményében maradhatott, hanem mignondarabkákat köpködő, fuldokló üvöltéssel adta tudtára minden jelenlévőnek, hogy ez az egész rendszer, úgy, ahogy van, egy merő hülyeség (a jegyzőkönyv is rögzíti: az eredeti megfogalmazásban olyan kifejezéseket használt, hogy még a jelen lévő nyolc tolmács is belepirult, hogy mit kezdjen ennyi durvasággal), és ő a maga részéről innentől Letallecékhez fog járni. Zabáld csak az ő pogácsájukat, te elkényeztetett schwein, üvöltöttek egyik-másik széksorból is, óriási botrány kerekedett. Mégsem gondoltunk mögé sokat, s mire egy világhírű kelet-európai író hatszáz oldalas regényéből készült, szünet nélkül előadott színpadi feldolgozás bemutatója kezdődött (a tüneményes Vasiliu Stelea minimalista rendezésében, fekete háttér előtt, két fekete ruhás, fekete lepellel takart arcú, siket színész felolvasásában), már le is csillapodtak a kedélyek.

Nem hittük volna, hogy lesznek következmények, csak egy évre rá néztünk nagyokat, mikor a Ritzben közölték velünk, hogy sajnálatosan a kívánt időben nem tudjuk megszervezni a negyedik Világ-fájdalom konferenciát, mert egy bizonyos Egyesült Trauma Szervezet már egy hónappal korábban élt a foglalással, ugyanerre az időpontra. Emlékszem, hogy ne emlékeznék, én voltam akkoriban a főszervező. Minden csepp vér kiment a fejemből, forgott velem a világ, és istenemre mondom, legalább 0,855 ezrednyi Schmiegelt éreztem. Nem is tudom már, hogy mertem végül elhebegni a történeteket az elnökasszonynak. (Akkori elnökünk, az ausztrál Lydia Roestbakken pirospozsgás, kedélyes, középkorú nő, az Élve Elégetés Közben Érezhető Tapasztalatok és az Agyhalál Során Észlelhető Utolsó Szinapszisok kutatócsoportok vezetője volt ekkortájt a Melbournei Egyetemen – nagy megkönnyebbülésemre megcsipkedte az arcom, mint annakidején a nagyanyám, az a drága, félkarú asszony, és csak annyit mondott, nem szarunk be, Vincent, a végén úgyis mi nyerünk! Bevallom, megremegett a térdem, olyan izgalomba jöttem.)

Persze, mikor égési sérültként elmaszkírozva magam (az arcomat vastag gézréteg takarta, valamint így ingyenes belépőt is kaptam, továbbá egy 16 Letallec értékű fájdalomalapszintet igazoló szelvényt is, amelynek felmutatásával napi egy ingyen szendvicsre és üdítőre voltam jogosult a büfében) beszivárogtam a traumások konferenciájára, nem kellett volna meglepődnöm, mikor a megnyitón mindjárt alelnökként láttam viszont azt a mocskos Flichtét. Az előző évben még épp ő tárgyalt (akkor még a mi nevünkben) a Ritzcel, na ná, ki más is

intézhette volna el, hogy pont Katarina Schmiegel április 13-i születésnapjával kezdődően két hétig le legyen foglalva előlünk a hotel. Mégis tátva maradt a szám, kicsúszott belőle a szívószál, és egy vékony csík ananászlé végigcsorgott a kötésemen. A legkevesebb, hogy bosszút fogadtam.

Három évvel később, a lányom halála után, egyhangúlag választottak meg az Egyesület alelnökének. (Az enyém volt fennállásunk történetének harmadik lemagasabb, 0,784-es választási Schmiegel-indexe. Tényleg nagyon kivoltam.) Viszont minden szinten eltökélten fogtam a feladataimhoz, s pár év alatt sikerült is elérni, hogy a fontosabb lokális-regionális díjak, pályázatok és ösztöndíjak mellett már az Oscar-, a Grammy- és az Irodalmi Nobel-díj bizottságában is ült egy-két tagunk. A legjobb barátom akkoriban egy Fernando Villafranco nevű spanyol író volt, aki épp regényt próbált írni a haldokló unokatestvérem utolsó nyögéseiből összeállított szótáramat (*Last words, wishes, groans*, 1999) felhasználva. Nando akkor még olyannyira új és kevésbé ismert tagja volt a Nemzetközi Szenvedés Egyesületnek, hogy gond nélkül beépülhetett az Egyesült Traumába is, Bela Kalaños néven, emigráns magyar tanatológusnak adva ki magát. Ahogy arra számítottunk, mivel Nando jól mímelte a kedélyt, igen alacsony, mindössze 1,32-es Letaltec-fájdalomszintet mértek nála a tagfelvételnél, csak az Egyesülettől kölcsönzött kisebb összeg megvesztegető erejével vették föl egyáltalán, s így, ahogy azt reméltük is, végül büfészolgálatba osztották be az éves Jaj!-szümpozionjukon. Én ismét múmiamód betekertem magam korábbi géz-álruhámba, s így figyeltem a közönség soraiból, ahogy az idióták a megnyitóbeszéd után önfeledten nyakalták a Nando által hashajtóval kevert pezsgőt. A Ritz egész története során nem láttak még olyan káoszt, elszabadult pokolt, ami a végéért tülekedő, egymás szemét kinyomva verekedő tudósok, művészek és esztéták közt kialakult, pár perc lefolyása alatt. Sikeres kisunnyogásom közben majdnem le is buktam, mikor egy egyébként messzeföldön híres horvát onkológus, felismerve, hogy a végéig már nem érhet el, a fejéről próbálta leráncigálni a gézt, végső kétségbeesettségében.

Azt hittük, nyertünk. Noha minket is kitiltottak a Ritzből, lévén onnantól túl kockázatosnak ítélték meg bármilyen szervezésű fájdalomkonferencia megtartását, a kamikazeakció így is megérte. Látszólag. A mérgezéses esetnek és a nyomában kialakult dulakodásnak mindössze négy súlyosan sérült és hét halálos áldozata volt (egy évre rá még, bevallom, engem is meghatottak a Hiltonban emlékükre szervezett gászperformanszról közölt fotók a Timesban), de mégis, csakazértis visszavágtunk. Nem tudtuk, honnan is sejthettük volna, hogy bár 2001 novemberében még világraszóló Áldozat Fesztivált rendezünk pár kilométerre az ikertornyok romjaitól, vérmintásra festett falak előtt, gregorián kórusművek aláfestésével tartva plenáris előadásokat a szenvedésről, 2005-ben már nagyszabású paradigmaváltást jelent be a mindössze pár éve alapított Kulturális Trendmagazin, melyhez a tudományos és művészvilág nagyobbik feje, e csőlátó, sötét, csordaszellemű marhák majd egyből igazodni is fognak. Forradalmi szemléletváltás – A vitalitás százada!, süvíti óriás, vörös betűkkel a borító, honnan sejthettük volna. Majd alatta, kisebb, de még messziről is jól kivehető betűkkel, hogy Georg Flichte, főszerkesztő, a Ritz-pokol túlélőjének előszavával. Kár, hogy nem volt a közelemben akkreditált mérőbizottság, mikor az újságos előtt földbegyökerezett a lábam. Én lettem volna az elmúlt kétezer év egyedüli 1 Schmiegel fölött mért világfájója.

ÉS, 2021, augusztus 19.

FELLINGER KÁROLY: SOPRONI járás

(Részletek a szerző készülőben lévő *GÓLYAFÉSZKEK* című kötetéből)

FERTŐBOZ

Fertő-táj és Alpokalja
káprázatos hajnal, alkony,
a füveket, ha szél fújja,
a népzénét érzem, hallom.

Széchenyi síremlék köszönt,
virág a hídember gyásza,
Béla fia és a neje
maradványait vigyázza.

Tavasszal és szeles ősszel
békavonulás van erre,
ha az elsőt megcsókolod,
lesz belőle sváb menyecske.

FERTŐHOMOK

Csáké, Kanizsayaké
volt egykor az ősi Homok,
felégették, kifosztották,
így lett kopár, elhagyatott.

Fejvesztett török időkben
dolgos horvátok érkeztek,
a roskatag házacskákból
gyereksírás a kezdet.

Tamburazenekar kísért
gradistyei horvát táncot,
aki mindezt továbbadja,
az maga is álmodt.

FERTŐRÁKOS

Páneurópai piknik
békét, szabadságot hordoz,
sok száz keletnémet polgár
menekült a sógorokhoz.

Fertő hazai oldalán
csak a közelben van jó
strand,
strandpapucsban gyalogolgat
a turista belga, holland.

Egykor színnémet volt népe,
Fertőrákos ma is gyászol,
legtöbbjük kitelepítve
visszajár a nagyvilágból.

Barlangszínházában nyáron
győz a látvány, győz az
illem,
kőfejtőben opera zeng,
megfagy a vér ereimben.

FERTŐSZÉPLAK

Fertő-Hanság Nemzeti Park,
díszes kincsesládikó,
olyan tiszta levegője,
hogy harapni volna jó.

A múzeumlapító
Széchenyi Ferenc, a gróf,
itt született a kastélyban,
aranygyapjas lovag volt.

A Szabadságharc idején
fia lett a miniszter,
Fertőszéplak Kossuth mellett
kiállott magyar hittel.

GYALÓKA

Csapadékos kis Gyalóka,
kihúzza a
többi község hahotázva
a faszéket alóla.

Ám Gyalóka kígyó barát,
aki bántja,
megérzi a bestiának
méregfogát.

HARKA

Tétény vezér hős fiáról
kapta nevét Harka,
Tétényt bírói hatalma
emelte magasba.

Elnémetesedett később
az ősi magyar fészek,
kakukktójást rakott belé,
nem egyet a végzet.

Istenszéke hegytető vár,
Isten oszt kegyelmet,
egymás orvosává válik
valamennyi nemzet.

HORVÁTH HOITSY EDIT: Párbeszéd

ORPHEUS

Ha lángom lenne, melegítenélek!
Fel, égő gyönyörig hevítenélek.
Lennék bársony: a testedhez tapadnék,
síkos selyemként beborítanálak;
tűzróka prémeként úgy védenélek,
ahogyan párját óvja a vadállat...
Kárbunkulusként füledben ragyognék;
aranypánttal kerítném homlokod;
csípődet skófiummal ékes övvel,
hajad befonnám kláris-gyönggyel
– lepedőd lennék s hímes paplanod.
Ágyékomig kúsznék fel, mint harisnyád,
oda, hol dús, bozontos árnyék
rejtje el tested féltett titkát
– mint árnyék, árnyékodban járnék –,
úgy tartanám a keblecskéidet,
mint hálórékony, áttetsző kosárka,
s mint három ágból sodrott drága násfa
köve, foglalnék két halom közt helyet:
két nap között, mint holdvilágnak árka.
Hárfásod lennék – Minnesangered –,
ajkamról nem fogyna az ének;
lennék a hintád: fölropítenélek !
Lennél asszonyom – lennék embered...
Ha éreznék még, jaj, hogy szeretnélek !

Mi szólt: elhangzott régi vallomás
kongó visszhangja, semmi más.
Én nem tudom már, mi a kéj, a vágy !
Hittem – de régen –, ha a fájdalom
kemény bilincset elszakíthatom,
többé már semmi, semmi nem hiányzik.
Hogy bánat s vágy hiánya fáj is:
a halandó nem érti meg.
Ha éreznék még, ó, hogy szeretnélek !
S benned az életet.

De itt, e mezsgyén túli parlagon,
magtalan kóró, nem tudom,
mit éreznék, ha érezhetnék,
miként szeretnék, ha szerethetnék?
Ne idézz fel ! – dugd be füled
viasszal bár, de meg ne halld,

ha hívnak is az istenek...
Tiltás álljon közénk, miként a fal...!

EURIDIKÉ

Nem hat reám a sírból-intelem !
Minden tudásnál többet ér nekem
e vágy, a végtelen!
Nincs fal, mit tornádó-vihar,
e forró vákuum el ne kapna
s ne törne számtalan darabra;
ha forgószelet jön, az a Hatalom !
A szökőár is úgy tör át:
kitördeli a gát fogát!

ORPHEUS

Nincs ár, mi sziklacsúcsig ér fel:
makacs gyerek, ezt érd fel ésszel!
Nincs tornádó, ár, mi el ne enyészne,
a NINCS határáig ha érne.
Itt más a Törvény, más az Úr!

EURIDIKÉ

No, akkor tudja meg az úr:
ha a törékeny égbolt elfelejti,
hogyanapja volt, meg holdja is;
csillagait ha földre ejti,
s velük hal maga is;
ha füstös, száguldó kométák
százával egymásnak ütődnek,
s a robbanás elpusztít egy planétát;
nincs olyan űri-földi téboly,
ha gyilkos, ha öngyilkos, hogyha mégoly
apokalipszis ráz meg eget-földet
– lehet kozmosz-vihar, vagy örvény –,
hogyan elpusztítsa a Szerelmet?
ARRA NEM KÉPES!

ORPHEUS

Ó, értsd meg, édes!
Itt más az Úr, itt más a törvény!
...Ős-robbanás előtti ős-magány...

EURIDIKÉ

Érved silány...!
Én épp magányodat akarom
megosztani veled!

ORPHEUS

Konok vagy s gyermeteg...
A magány, ha megosztott: már nem AZ!
Ideát egy az Akarat,
EGYETLEN TÖRVÉNY – át nem hágható!
Hogy nem segít se tett, se szó:
neked talány – pedig – való!

EURIDIKÉ

Hiszed: most győztél ! NEM FELETTEM !
Szólok – szavad ellen, de érted!
Szüntelen izzó láng edénye lettem,
mint templomban az örökmécses
tartom a reménységnek olaját:
élsz, Kedvesem! – nem parlagon,
kóróként szárazon. Mint a Világ!
A lényem részeként – és lényed részeként,
úgy élek én – mert másként nem tudok!
S te – élsz ! Itt: bennem. S odaát?
Hát – odaát: VELEM...!

HOMLOKTÉRben – CIRILL KABIN CSABA

bűz van

szatócsműhely a szívem
bizarr és vágytalan a kedvem
tenném a muszájt
de mindig motoszkál
valami elkeserítő hangulat bennem
szavam nagyzólón mutatja
kulcsíne
bár ez nem mindig tiszta
és erkölcsös
bűz van
megromlott bennem
a tegnapi hit

dögledezés

a drogéhség állapotában
reményeim
végletekig való
fokozásával
eljutottam a józanságig

medrében csordogál
tovább a köznapis lét
holnap ugyanúgy
holnap ugyanúgy
holnap
után tán

degeszre tömött
álomzsák
nyálcsordulás
méla pillanat-órák

hess madár

a drogszomj állapotában
csak egy türelmetlen
rándulás
ez a tavasz
na és a droghalál

kuss madár

végvágtaás

legördül egy ficánkoló izzadságcsepp
bőröm gyűrött redői közé
már rég nem vagyok ideges
jegyzem magam
párhuzamosok metszéspontján
kötéltáncos önarcképeim
igei mosolyban ömlenek szét
már nem vagyok ideges
csak futó paranoid mosoly-villanások
idéznek a gyomorrángásos napokat

gesztikuláljuk szét
ezt az eluralkodott
kulturkampf-léggözt
persze, túl szép lenne

kutyaként körbe jelölöm a belvárost
hidroglóbusz-vigyorgásom
andalító háttér
a taglejtéses akcióhoz

forrás fakad egy lámpaoszlop tövében
mellette széledzett plakátok ringatóznak

életünk egy mosolyban virágzik
egyetlen szuvas fogpasztamosolyban
tört pillanat hevében
hogyan
lepedékes szagot árasztva folytassuk
az egyetlen pillanatot
hogyan
az egyetlen pillanat
örökös hatása alatt nyögve
vágtaazzunk

fogyasztók vagyunk
ez így emberi
tárgyak simogatását kívánva
bástyázzuk körül
hálószobáinkat
s újabb közönségeink
dögös kéjével
múlatjuk az időt

HOMLOKTÉRben – CIRILL KABIN CSABA

a betonkatlanból üvöltöm
az értelmetlenséget
a hiányzó effektusok hömpölygő fájdalmát
melyek léte halálos
áramütés lehetne csak
rögeszmeként várom a végtelent
tereim kitágulását
nyomorultan várom
oszlását kézfogásaimnak
az ujjpercnyi szétesést
egy régészeti lelet
képében
leledzeni:
a vágyam csak ennyi

vidám gargalizálás

csak tobzódjunk tovább
vigadozzunk önmagunk gyatraságán
gargalizáljuk át az éjszakát
petting és másnaposság
duruzsol bennünk
észveszejtően gyengék leszünk
holnap szinte nem is élünk

pocsék jó érzés
túlélve vegetálni
nem is érthető
az a néhány veszettnek hitt
csodálatos év
melyeket mint önnön bukásunk
szimbólumait szemlélgetünk

felesleges a többes szám
ez nem is érthető igazán
ez nem is fáj annyira
hogyan érdemes legyen sírni miatta
cafatokba lógó szennyeseimbe
törlöm összes elmúlt vigadalmamat

kár volt hisz annyira jó volt
gyereknek lenni
kár volt hisz annyira rossz volt
megvilágosodni
kár volt kimászni
babakocsis világgépemből
de itt már nincs mese
ez a feledés utolsó lehelete
igézem magam magammal
oly parányi zseni vagyok
s a hajszálnyi különbség
bolond és gényusz között
oly nagy
szinte megfoghatatlanul óriási

még mit adhat nékem
e kórokban korosodó
baleset-létem
hogyanaponta vergődjek örökökben
mi van ennél szebb
hogyan érezzem azt hogy érzek
hogyan fontossá nővök
hogyan számítok
ó ezt mind megkaphatom
és elzsibbaszt a tudata is
annak hogy te lehetsz és
velem tölthetné számműzetésed
napjait melyek
minden pillanata egy végestelen
libabőr-álom
és csodálhatnám felfedezetlen
tudatalatti kéjeim
soha nem érzett vágyaim
titkos zónáim előbújását

... melybe megint bele lehet halni

feLugossy László: *Minimum, maximum*

2010

Akril, karton, 51 x 71 cm

SZEGŐ JUDIT

Falusi életkép

Légy dönög az ajtófélfán.
Légyirtótól méltán fél tán.
Kecskebéka bokron brekeg.
Ő nem izzad, mert nem lehet.

Kurta kutya falu végén
nyifog, ugat, nem hagy békén.
Zajong be a tücsök csendbe
Nem tanítja senki rendre.

Ülök, s nézem a csillagot,
ki az égről lecsillogott,
Kívánságom belerejtem,
annyi van, még elfelejtem...

Lakótelep

Apró tálcákon napernyő,
Színes széken szivacs terül.
Egyformán fakó, s esendő,
Rá vakolatmorzsa kerül.

Egymás felett, pont kimérve.
Pókhálót sző rá a közöny.
Régmúlt éveket idézve,
Jó napot elvtársat köszön.

Megcsillannak a napfényben
Megkopott, régi ablakok.
Túloldali, alsó részen
Egy vakult tükör felragyog.

Lépcsőházban kókadt virág,
S eldobott csikkek garmada.
Kint lebeg egy másik világ
bankószagú sugallata.

Egyformák a házak, s álmok.
Nem hiszik, hogy más is lehet.
Létük panelba zárt zálog.
Eltévedtek az istenek...

KARAFFA GYULA

Maholnap

(Hajnóczy Péter* után szabadon)

miután felesége kinyitotta a spalettákat
dolgozni ment várták őt
az okostáblák meg a buta gyerekek
felkelt megigazította a lucskos ágyneműt

utálta a saját szagát kinézett az ablakon
a szomszéd is megkezdte a napot
bement a fürdőszobába a wc-n hp-t olvasott
mintha csak ő írta volna le a sorokat

kitörölte emlékezetéből a nehéz napokat
bár minden napja nehéznek bizonyult
manapság a tükörbe sem nézett
csak miután arcát hónalját langyos vízzel

megmosta a fogát lesikálta köpött
egyet orrát a kagylóba fújta
és leöblítette a slejmmel együtt a fogkrémet
is a repedezett zománccról ahogy

az életéről is megpróbálta letörölni
naponta a fölösleges sallangokkal együtt
a mindent elpusztító látomásait is
a hosszú élet titka ne gondolkozz

gondolta ma talán minden más lesz
megy és elkezd a munkát ahogy kell
nem néz félre nem eszik csak ha
bejött egy-két órai meló után

nem lazsál fogadta nem olvas dolgozik
kimegy indul teszi a dolgát cipőbe bújt
megint a szobában találta magát
olvasni kezdte hp-t majd a konyhában

befalt három tojásból rántottát meg
egy jó darab szalonnát kenyérrel pedig
még nem is csinált semmi hasznosat és
megfogadta nem fogadkozik soha többé

KARAFFA Gyula: *Tartozásaim gyűlnek...*, Nagyoroszi, 2015, Runner Média Kft

* https://hu.wikipedia.org/wiki/Hajn%C3%B3czy_P%C3%A9ter

GÓSI VALI

akkor is

emlékszem
akkor is tavasz volt
azt hittük örökké tart a kikelet
csak bámult a kíváncsi Hold
én szégyenlősen néztelek
a kezem után nyúltál
végigsimítottad ujjaim
hosszúra nyúlt árnyékunkon
halkan dalolt a csend
hallom ma is ahogy egy tücsök
boldogan cirpelni kezd
de korántsem hasonlít ez a mostani est
sem ez a furcsa kikelet ahhoz a régihez
a hóvirág a fagyos földbe döngölt
végtelen télből mint egy jégvirág kimered
zajossá vált a csend
és én féltelek
alig hallom
a szívverésedet

Fotó: GÓSI FERENC

ELFELEDETT KÖLTŐK

LÉVAY JÓZSEF
(1825-1918)

Lévay József költői életművéről, művészi tehetségéről, morális emberi magatartásáról korai indulásától kilencvenhárom éves korában bekövetkezett haláláig mindig mindenki csak jókat, elismerőket, nagyra becsülő szavakat írt és mondott - és hat évtizeddel a halála után, miközben arculata egészével változott meg a világ, miközben régi értékek bizonyultak értéktelennek, és üldözött eszmék igazultak meg, ha újraolvassuk Lévay József verseit, még mindig csak olyasféle jelzőkkel illelhetjük, mint "jó költő", "hibátlan költő", "jó ízlésű költő", "vonzó, rokonszenves, tisztességes, emberséges, színvonalas ember". És ebben a csupa kedvező jelzővel jellemzendő írásművészen még csak a lehetősége sem volt meg annak, hogy "nagy" költő legyen, hogy akárcsak a legcsekélyebb jó vagy rossz hatással legyen akár kortársaira, akár utódaira. r

Ha Lévay József, ez az igen hosszú életű költő, akinek legalább egy verse nem hiányozhat egyetlen valamirevaló antológiánkból sem, történetesen sohasem élt volna - a magyar irodalom egy mellékmondat, vagy jelző vagy határozószó erejéig se volna másmilyen, mint amilyen. Lévay a legjobb színvonalon volt annak a művésztípusnak a megtestesítője, amely semmiben nem módosítja a véleményeket, egy lépésnyire sem mutat utat népének vagy éppen az emberiségnek, de pontosan kifejezi, megfogalmazza korának és körének tényleges hangulatait, szebben és szabatosabban mondja ki, amit ebben a körben bárki kimondhatott volna: közel nyolc évtizedet átfogó költészete a magyar középrétegek hangulatainak, legátlagosabb gondolatainak, átlageszményeinek hiteles felszíni krónikája, sohasem hatolva sem a lélek, sem a társadalom mélységeibe, de soha egy zavaró mellékszöveg, egy ízlésbeli vagy erkölcsi botlás egy ilyen rendkívül hosszú költői és közéleti pályán! Ifjan a reformkor példás haladó romantikusa, 1848-49-ben szinte forradalmár-hazafi, az elnyomatás éveiben a közbánatokat, majd a közreményeket megfogalmazó elégikus és mégis bizakodó, a kiegyezés után lelkes hatvanhetes liberális, aki érzelmesen őrzi a kossuthi eszméket; nacionalistaként is, akadémiaként is türelmes az ellentétes esztétikai és politikai nézetek iránt: közhivatalnokként pedig országos példaképpen emlegetik lelkiismeretességét is, szolgálatkészségét is, hivatalos fogalmazványainak szokatlanul szép, világos, szabatos stílusát is.

Élete és életműve példázat csaknem egy egész évszázad magyar társadalmi középrétegeinek legszínvonalasabb korlátoltságairól.

Borsodi kurtanemes családban születik. Ezek a kurtanemesek - akiket a feudális szleng hol "hétszilvafásnak", hol "bocskoros nemesnek" gúnyol - valójában kisbirtokos parasztok voltak, akiket valamelyik ősük valamiféle vitézi tetteiért szerzett armálisával (vagyis birtokadománnyal nem járó nemesi oklevéllel) nemcsak adómentessé tett, hanem az arra is lehetőséget adott, hogy tehetségesebb fiaik kitörjenek a paraszti életformából. A Lévay szülők igényesebbek is lehettek osztályostársaiknál; az apáról az ismerősök úgy emlékeztek, mint életbölcsséggel teljes, vidám emberről, akitől a falubeliek mindig hasznos tanácsokat kaphattak; az anya meg éppen arról volt nevezetes, hogy szerette a költészetet, és gyermekeinek Vörösmarty-, Czuczor- és Garay-verseket olvasott fel. Lévay tehát otthon

szerezte a műveltség igényét és a költészet szeretetét; az ilyen fiút érdemes iskoláztatni. Előbb a közeli Miskolcon, majd a Tátra-vidék romantikájával teljes Késmárkon, kuruc emlékek színhelyén végezte iskoláit. A Tátra-vidék mindig is ihlető lelki otthona volt, miközben világéletében megmaradt borsodi lokálpatriótának: egy hosszú emberöltőn át szolgálta lelkesen miskolci iskolákban és hivatalokban vármegyéjét.

Már az iskolában kitűnt verselőkészségével, gyorsan fejlődő nyelvtudásával és szokatlan világirodalmi tájékozottságával. Tizennyolc éves korában már verseket küld különböző lapoknak, s ezek megjelenvén, elismerő szavakra ragadtatják a nagyon jó ízlésű és nagyon szigorú kritikus Erdélyi Jánost. Útja zökkenő nélkül vezet az egyetem felé, ahol egyszerre tanul jogot, és készül a tanári pályára. Tehetsége és műveltsége felkeltette Szemere Bertalan érdeklődését, és maga mellé vette írónak. Ez időben szólal meg a költészetben új hangon Petőfi, majd Tompa Mihály, és 1847-ben - a *Toldival* - Arany. Lévy lelkesedik értük, hatásuk alá kerül, és ez egész életére meghatározza költészetét. Nem lesz soha epigon, nem formáiknak és nyelvezetüknek rutinos utánzója, mindig a maga őszinte érzésvilágát fejezi ki abban az idővel "nép-nemzeti" iránynak nevezett stílusban, amely övelük kezdődik. Kezdetben a reformkor nemesi, de polgárosodás felé tekintő liberalizmusát fejezi ki, amely egész körének érzelmvilága. Majd Szemere Bertalan mellett egyre jobban eltelik forradalmi lelkesedéssel; neki nincsenek forradalmi indulatai, mint Petőfinek és ebben az időben Aranyak és Tompának is, neki forradalmi lelkesedése van. Nem a társadalmi problémát érzi, hanem az elvontan, szinte vallásos áhítattal átélt szabadság mámorát. 1848-ban Szemere mellett belügyminisztériumi tisztviselő és a hivatalos lap munkatársa. Lelkes, hazafias költeményeket ír; ekkor születik leghíresebb verse, a *Mikes*. Ez az elégikus és mégis lelkesítő, nagy múltat idéző költemény választékosságával, szemléletességével, szabatos arányosságával, vagyis esztétikai hibátlanságával már-már remekműnek is mondható. Itt érkezett el fejlődésének csúcsára, azaz inkább fennsíkjára, mert hanyatlás sohasem következett utána. Hatvan évig tudta tartani az esztétikai színvonalat: a mértéktartó arányosságot, a választékosságot, a tetszetős és fülnek mindig kellemes verszeneiséget, vagyis a legjelentéktelenebb mondanivalónál is a hibátlanságot.

A bukás után hazamegy a szülői otthonba, eltűnik a szemek elől. De amikor Haynau rémuralma után kiderül, hogy személy szerint nem üldözik, egy időre visszatér Pestre, ahol a Kemény Zsigmond szerkesztette Pesti Napló munkatársa. De 1852-ben visszamegy Miskolcra tanárnak. Ebben az évben jelent meg első verseskötete, amely a már eddig is népszerű költőt országos hírűvé teszi. 1865-ig gimnáziumi tanár. Tanítványai később úgy emlékeznek vissza rá, mint varázsos szavú, lelket izgató, elmét fejlesztő, nagyszerű pedagógusra. Költeményeit pedig szeretettel várják az olvasók, és általánosan elismeri a kritika. Telibe találja a közhangulatot elégikus hangjával és nemzeti múltidézésével. Előbb a Kisfaludy Társaság választja tagjának, majd a Tudományos Akadémiának levelező, később rendes, idős korára tiszteletbeli tagja. Közben összebarátkozik Arannyal is, Tompával is. Gyulai Pál pedig az egyik legjobb barátja lesz. Helyzete szerint akár az irodalom vezérkarában lehetne a helye, ezt azonban nem is igényli. Pontosan tudja magáról, hogy nem irányító egyéniség, példás önkritikával mindig is valahol a második sorban látja a maga helyét. Tudja, hogy alkata szerint a meghitt kis világ, a család, a szelíd emlékek, a nemzeti közös hagyományok poétája. Mindig is gyengéd szeretettel őrzi negyvennyolc emlékét, de praktikus józansággal kívánja a kiegyezést, amelyre egyre nagyobb a lehetőség. Ezért is vállal már 1865-ben újra közhivatalt. Megyéjét szolgálja. És 1867-től kezdve a miskolci megyeházán Borsod vármegye főjegyzője. Példamutató vidéki főhivatalnok: maga a testet öltött liberalizmus. Költészete a közhangulatnak megfelelően idillikus hangot ölt. Noha falusi eredetű, a falu és népe az ő számára mindig megmarad a népszínművek problémátlan, üde

költői színhelyének. Együtt él a polgárosuló ország minden illúziójával. De közben igen tevékeny részt vesz a közkultúrát fejlesztő műfordítói munkákban is. Öt Shakespeare-t, két Molière-t és számos költőt (Longfellow-t, Béranger-t, egy egész kötetnyi Burnst) fordít igen jó színvonalon, Seneca *Vigasztalásait* is tolmácsolja.

Része is van minden elismerésben, két ízben is kap magas kitüntetést, és nyugdíjba vonulása előtt még megyéje alispánjának is megválasztják. Hetvenéves fővel megy nyugdíjba. És még mindig huszonhárom éve van hátra. Alkotóereje teljességében van. Ekkor kezdi írni szomorkás elégiáit a vénülésről, majd az elérkező öregségről. De lelkének harmóniája zavartalan. Szereti az embereket, belenyugszik a változtathatatlanba. Sose volt különösképpen vallásos, de mindig erőt és vigaszt adott zavartalan istenhite, belső harmóniával vette tudomásul az ifjúság múlását és az öregség elérkeztét; erről szól öregkorának legszebb költeménye, az *Aratás*. Költői és műfordítói munkája mellett írt néhány egészen kitűnő arcképtanulmányt Aranyról, Tompáról és Deák Ferencről. 1909-ben még új verseskötete jelent meg *A múzsa búcsúja* címen. De még mindig volt hátra csaknem egy egész évtized, és se költői ereje, se színvonala nem hanyatlott. Hanem, ami következett, már merőben távoli, érthetetlen volt az aggastyán poétának, hiszen találkoznia kellett Adyékkel és a Nyugattal. De ő ezt a nemzedéke számára érthetetlen új hangot nem kárhóztatta. Akárcsak barátja, Gyulai Pál, ő sem tekintett rosszindulattal a mást akaró modernekre. És át kellett élnie az első világháborút is. De ez már olyan élmény volt, mint a bibliabeli apokalipszis érthetetlen zűrzavara. Összhangba kövesedett, vénséges lelkéhez már nem tudott elhatolni a káosz. A világháború végső évében halt meg.

<https://mek.oszk.hu/01100/01149/html/>

*

A verseket az *Újabb költemények* (1880–1897), a *Muzsa búcsúja* (1898–1908) című kötetekből, a *Tünődés* című verset pedig a válogatásunk alapjául szolgáló gyűjteménynek *Az utolsó versekből* (1909–1918) című ciklusából válogattuk.

Forrás: *Lévay József verseiből* (Élő Könyvek/Magyar Klasszikusok sorozat; a Kisfaludy Társaság megbízásából kiadja a Franklin Társulat), Budapest, évmegjelölés nélkül.

Az írásmód teljes mértékben ennek a kötetnek a helyesírását tükrözi.

A versanyagból kihagytuk a költő leghíresebb versét, a *Mikes...* címűt, mivel ez a költemény minden nagyobb magyar lírai antológiában megtalálható.

ELFELEDETT KÖLTŐK – LÉVAY JÓZSEF

A TETŐN

Lásd! mily fáradalom, míg ide felértünk,
Hol a fa gyümölcsöt bőven terem értünk,
Hol a szőlő-tőke mézfürtje nevet ránk
S búcsuzó madarak éneke szól hozzánk.

Nagy meredek part volt, pihegve haladtunk,
Nyugodtan terült el a város alattunk.
Az őszi határon, merre szemünk nézett,
Búskomoly halvány színt festett az enyészet.

Fáradsz ez után is... ne félj! keves az már:
Lent enyhe lakunkban békés nyugalom vár;
Testünket a lejtőn már önsulya hajtja,
Lankadva, de gyorsan érünk le az aljba.

RÉGI ÁRNYAK

Ha elrepülvéen számos éved,
Szemed tán e kis lapra téved
S szemléletében elmerülsz:
Mint hamv alól a tűz parázsa,
Felcsillan a multak varázsa
S egy percre tőle még hevülsz.

Körödbe akkor visszaszállnak
Rokonszenyvel a régi árnyak
S ott lesz közöttök szellemem.
Meleg sohajra készti ajkad'
Midőn átvillan tőle rajtad
Egy édes, áldó érzelem.

ÖNVÁD

Ha látom halvány arcodat,
Lelkemre súlyosúl az önvád:
A titkos bút, fájdalmakat
Én költém fel, én küldözöm rád.

Az érzés, mely eddig talán
nyugodtan szendergett szivedben,
Most egy-egy perc sugallatán
Sohajba tör s ajkadra lebben.

Napod fényét én vettem el...
A csendes éjt hiába várod;
Álmod panaszt csak rám emel,
midőn pilláidat lezárod...

Gyógyítnálak, de nincs erőm,
Vonz, visz, ragad a bűvös szellem;
Fölidéztem nagy vakmerőn,
S hiába küzdök most az ellen.

Bennünket ah! együtt ragad...
Hol áll meg majd velünk, ki tudja?
Hová vezet, meddig halad
Szerelmünknek rejtelmes utja?

Lásd meg, hogy én is szenvedek,
Hogy bús lelked viszfénye rajtam...
Hogy szívünk egymásért beteg
S egymásba olvad egy sohajban.

Érezd háborgásid között,
Mit ragadtam én meg te nálad:
Szegény, szegény hajó-törött,
Azt a mentő kis deszkaszálat.

ELFELEDETT KÖLTŐK – LÉVAY JÓZSEF

FOGY A DAL

Ah! veszem észre, fogy, fogy a dal,
Gyengül is hangja minden nappal;
Szege függő lantom nem zendül újra,
Legfőlebb ha lepattan egy-egy húrja.

Zsibbaszt, lehúzza e sűrű légkör,
Benne lelkem nem ég felé tör,
És mint akit megronta némi bűbáj,
Szívem örökké csak a múlt felé fáj.

Gyújtó szikráit rám nem ontja
Versenyző szellemek csoportja,
Nem villan át rám tőlök a hevülés,
A munkakedv, a dicsvágy, lelkesülés.

Utalgattok a fülmiléhez,
Mely kora hajnalban felérez,
Zeng énekétől a mezők csalítja,
S a néma éjfél is dalra tanítja.

Elnézem őt, jó ismerősöm;
De vigaszt ah! nem adhat ő sem:
Nyár derekán, ha Szent Iván közelget,
Bokrába ül s többé nem énekelget.

A nyár hevéen hajh! tulhaladtam,
Ősz derét is fürtömre kaptam,
Jön a komor tél, már hallik zugása,
Kihűl a szív, elfagy a dal forrása.

A SZINNAI KŐ VIRÁGA

Kék magasban születtem én
A szinnai kő tetején,
Szülőm volt az isten napja,
Nevelőm az ég harmatja.

Emberi szem ritkán látott,
Ember csak elvétve járt ott:
Csak ki merész vágyat érte
Felkúszni a sziklabércre.

Szive dobbant, lelke ámúlt,
Amint a tájkép kitárult;
Széles látkör távolába,
Zöld hegyek tengerhulláma.

Haj! engem hogy oda lépett,
Sziklabölcsőmből kitépett
Nem vihar, nem romboló vész,
Ifju vándor, nyugtalan kéz.

Most egy lányka, gyöngye, árva,
Tart emlékkönyvébe zárva;
Itt álmodom halvány-holtan,
Hogy hol éltem? és mi voltam?

Nem vádlok senki érte,
Hogy engem ily végzet ére;
Ki a magasban nevelt fel,
Itt a mélyben sem felejt el.

Szinna-kői virág sírja
Boldog, hogy egy lányka bírja,
Sápadt szirmomat könyvében,
Sorsom emlékét szívében.*

** A szinnai kő az ungi és zempléni
hegyek közt a két megye határán,
egy igen magas sziklaorom,
melyről felséges a kilátás. Alatta
van az ungi hegykatlanban a
tengerszemnek nevezett tó.*

ELFELEDETT KÖLTŐK – LÉVAY JÓZSEF

NEMZETI JUTALOM

Volt is miért elégetni
Ifjuságunk éveit,
Dalra kelve törlögetni
Tiprott hazánk könnyeit.

Eszmék oltárára tenni
Férfi korunk legjavát,
Törődések közt viselni
Fejünkön a tél havát.

Megvan a jutalma bőven:
Kincseinket szétszedék
S rajtunk íme! kedvetölten
Fát vág az új nemzedék.

ÉNEK A HALÁLRÓL

Oh halál! mért nem lehetsz te
Olyan meghitt barátunk,
Kit reggel vagy késő este
Mindig szívesen látunk?
Miért riad meg tőled
Ösztön-szerűn az élet?
Hogy bár olykor esdve kérünk,
Mégis ha jössz, elfagy vérünk.

Tudom, hogy földi életem,
Bizonytalan s mulandó;
Öröknek azt nem vélhetem,
Ami bennem halandó.
De részt nyertem az égből
A teremő kezéből,
És azzal, úgy kíváncsozom,
Az égiekhez tartozom.

Látom, hogy fölfelé lobog
A tűznek tiszta lángja,
Fölfelé áraszt illatot
Rétek, mezők virága...
Hamv és kóró ide lenn
Elenyészik hirtelen,
Példázza porló testemet;
A láng és illat lelkemet.

Bízzást megyek hát útamon,
Nem tántorit a kétség;
Világossá lesz egykoron
Előttem a sötétség,
A földi pálya vége
Lelkemnek menedéke,
Engem azon túl is vezet,
Én Istenem! a te kezéd.

TURISTÁK

Nosza fiúk! itt a Tátra
Fölleggyűjtő orma int:
Elő a turista-bottal,
Föl a nehéz utra mind!

Sarkal a vágy olthatatlan,
Bíztat az acél-ideg,
Nem ismerni fáradságot,
Nem hamar pihenni meg.

Járni vészes meredélyen
Elérni a bérctetőt,
Az örökös hó hazáját,
A tündöklő jégmezőt.

És diadal érzetével
Majd büszkén megállni ott,
Hova eddig szerencsésen
Ritka ember juthatott.

Napsugáros tiszta léghen
Honnan a szem messze lát,
Harsány hangon, lelkesülten
Éltetgetni a hazát.

Ki útközben félre lépett
S a mélységbe dőlt alá,
Meggönyezni felsóhajtva:
Szomorú, de szép halál.

Fénylő magas célra törve
Közdelemben esni el
S lelkünket így kilehelni
Az ég boltjához közel.

Oh! menjetek, boldog ifjak!
Bérctől-bércre hágjatok,
A magasság a tiétek,
Én már alant maradok.

ELFELEDETT KÖLTŐK – LÉVAY JÓZSEF

VERGŐDÉS

Nap nap után csak tünődöm,
Már nem izlik a dolog,
Elmém fürge gépezetje
Megállt immár, nem forog.

A mi eddig könnyűség volt,
Most nekem súlyos teher,
A mi egykor ég felé vont,
S lelkesített, most lever.

Sürget a vágy néha néha,
A vágy még velem maradt,
De szavára fel nem ébred
A szendergő akarat.

Én vagyok az együgyű pór,
Az a hallgató, komoly,
Ki a patak partján ülve
Várja, míg a víz lefoly.

Őszi szél zúg, tél közelget
Zord, kietlen a határ,
Szebb hazába seregestől
Vonul a vándormadár.

Hívó hangjok a magasból
Bucsuképen hangozik,
Törött szárnyú öreg gólya
Lent figyel s megrázkodik.

TÜNŐDÉS

Örületos gyilkolás
Bűne szakadt a világra,
Öldöklük a népek egymást,
Vértenger a föld határa.

Úr a béke dúlt mezőin
Romboló vak szenvedély lett.
És tüzetől, fegyverétől
Hervad a virágzó élet.

Végre majd ha kimerülten
A romok közt észre térnek,
Lesz mit nyögni, mit siratni
Bűnbánatos század évnek.

PÉTER ERIKA

bezárva

csillagláncon függ a hold
szemhéját lehunyja
tapogatózom, mint a vak
hátam mögé bújva

száz éve élek így bezárva
lassan lélegző tompa aggyal
a szél ágat tűz magába
szemtelenül kacag rajtam

száz éve élek már bezárva
préselt virág lett az arcom
testem segítségért kiált
fájdalmamat beragasztom.

száz éve élek már bezárva
közben csontig rág az éhség
csillagok karolják egymást
rám csak árny tapasztja léptét

Fotó: SZABÓ MÁRTA

KULCSÁR TIBOR

Gyökerek

Kde domov můj, kde domov můj?

hol a honom hol a hazám?

kószolgatod sós ízét e szavaknak
míg szádon halk fohászként felszakadnak
ősidők óta zúgnak benned
mint ösztöneid legmélyéről feltört
morajlása messzi mély tengereknek
mint végtelen szüntelen dallam
mondod magadban
öntudatlan
ízlelgeted a szót
míg kiterjed
babusgatod
szívedben hordod
mint önként vállalt
hűségesküt
mely alól nincs
aki feloldoz

ez a sorsod

ez egyedüli örökséged
terhével vagy
megvert
megáldott
mint bimbóját a feszlő rózsza
töviseid közül
kibontod
megtalálod
mint csecsemő az édes anyamellet
hogy újra meg újra elrebeghesd
mint legszebb szót
a szeretők
hús tavasz éjszakán –
hazám
hazám

hajolj le hát
a gyökerekhez

általuk őrzöd
a léted
velük kötődsz

a mindenséghez
hajszálereiken át
szívod az éltető nedvet
anyanyelved
köldökszínőrája kötve
őrzöd
századok óta minden őszöd
ükapáig kínját keservét
anyád ajkán az altatódalt
a fényt az illatot a zöldet
nagyapád udvarát
a házat

hol kíváncsi szem gyermek
legelőszőr otthont találhat
falud határában
a rétet
az út menti jegenyefákat
a Bodroghoz
azt az egyre távolabb
országnyi tájat
mindazt mit úgy hívsz
szülőfölded
melyből nőttél
egyetlen helyét a világnak
melyet váltig
tisztá szívvel
vallhatsz
hazádnak

a külföldet sokfelé bejártad
láttad Londont Stockholmot Bécsset
Helsinki-ben a fehér éjszakákat
láttad Velencét és a tenger
szépségeit újra meg újra
megcsodáltad
a fényben úszó esti Budapestnek
ereidben lüktet zúg Európa
mégis kell valahol
megvesd a lábad
nem lehetsz
a nagyvilág lakója

elválaszthatatlanul
ide kötnek
milliónyi szálak

ezt a tájat
mindenestül magadba zártad
ez lélegzik pórusaidból
benne munkál a sejtjeidben
benne lüktet vérköreidben
változásait szemedben hordod
ide köt
minden várakozásod és keserved
egyedül itt van otthon
a lelked
egyedül csak itt lehetsz boldog

minden
ami körötted
benned
itt gyökeredzett

itt kell élned

ezt add tovább
a gyermekednek

Forrás: KULCSÁR TIBOR: *Arcképünk tükörben*, Bratislava, Madách Könyv- és Lapkiadó n. v. 1986. Szépirodalmi Könyvkiadó

A költő jogörökösének, Kulcsár Zsuzsának engedélyével közöljük a verset [szerk.]

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Kulcs%C3%A1r_Tibor_\(k%C3%B6lt%C5%91\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Kulcs%C3%A1r_Tibor_(k%C3%B6lt%C5%91))

SITKU RÓBERT

EZERKILENC SZÁZÖTVENHAT ÓTA

Ez az ország a rongyait hordja
ezerkilencszázötvenhat óta,
és hiába telt el hatvanhat év,
nem látszik előtte se híd, se rév.

Mögötte füstöl múltjának roncsa;
mit kezdjen vele- higgye, lebontsa?
Soha nem tudta, merre tart. Soha!
Nem lát talán? Vagy csupán ostoba?

Szájtátva, málén bámul az égre,
hivatkozva az úristenére;
istenre - amit egy akol-tudat
védelmez attól, hogy magad kutasd.

A Csák Máték és Pató Pál urak
már beszántottak itt minden utat;
felfelé mennél – az egyház áll ott;
idelent – jogok és bíróságok.

Néhány évtizedre születesz meg csak,
s a bomlás dögszaga hamar megcsap;
nem enged, beléd mar, magához von –
jelöljön téged is néhány lábnyom.

Ezt akarta adni anyád neked?
Apád nem mondta, emeld a fejed?
A gyereked szemében nem látod,
hogyan magadtól mit szabad elvárnod?

Ez az ország a rongyait hordja
ezerkilencszázötvenhat óta,
és hiába telt el hatvanhat év,
semmilyen híd nincs és semmilyen rév.

A TORONY

– Nézd meg őket – mutatott le a torony ablakából a Lidérc. –, ha megcukrozod a mocskot,
azt is örömmel elfogadják és hálásak érte. Te is tudod.

A völgyből, akár az északi fény, vibráló, villódzó, egymásba mosódó fénynyalábok
kúsztak felfelé. Csak ők érzékelték ezt a kusza, de gyönyörű jelenést.

– Láthatod – folytatta tovább –, most is milyen energiák érkeznek lentről. Félelem,
indulat, bosszúvágy, halálfélelem.

– Tudom – felelte halkan a Figyelő. – És a döbbenet, a száanalom energiái is.

– Barátom, te mindig ilyen vagy – mosolyodott el a Lidérc. – Meg fognak ölni lent egy
embert, és te mégis a várható legjobbat nézed ebben is. Mikor fog el végre a türelmed, az

erőd? Tudod, hogy milyenek – mutatott ismét a völgy felé, majd legyintett -, és azt is, hogy semmi nem változik majd.

– Tudom. És azt is, hogy te is tudod, hogy nem is kell változnia.

Ekkor odalentről már nem csak energiák, hanem hangok is érkeztek. Egy felhergelt tömeg hangja, amelyben szinte kitapintható, érezhető lett valami vészjósló akarat. A falu szélétől füst kezdett el kúszni a torony felé, majd már a lángnyelvek is kivehetővé váltak. A tömeg abba az irányba tartott, néhány férfi serényen dobálta a tűzre a vékonyabb, majd egyre vastagabb fadarabokat. Az egyre hangosabb és fülsértőbb tömeg közepén egy alkalmatossághoz kötve egy nő nézett felfelé, mintha a jelenlétét próbálná legalább megmenteni, ha már a teste fölött kimondták az ítéletet. A Figyelő úgy érezte, hogy a tekintet érzi őt.

– Mindig csak ilyenkor eszmélnek. És csak kevesen – summázta a Lidérc.

– Ő érzékelt eddig is sok mindent. Azért van a kordéhoz kötve most.

– Mondtam, hogy semmi nem változik.

A csődület lassan odaért a máglyához. A nőt lerángatták a kordéről és egy földön heverő, hosszú létrára fektették. Kezeit és lábait odakötözték a fokaihoz, majd a szinte már kántáló tömeg egyre vadabb rigmusai közepette felállították a létrát, majd ahogy átfordult, az odakötözött test egyenesen a tűzbe érkezett. Nem adott ki hangot. Nem rimázkodott, nem jajveszékelt. A máglyatűz elnyelte, mintha szinte beszippantotta volna a húst és a létrát. A tömeg pedig hatalmas elégtétellel és örömmel tobzódott körben.

– Azt hiszik, hogy az őket körülvevő világ más, mint ők. Még nem tudják, hogy épp olyan, mint amilyenek ők maguk. Ha tele vannak félelemmel, úgy tekintenek minden egyébre is. Azért kellett ennek a nőnek meghalnia most.

A Lidérc mosolygott. Ő is tudta mindezt. Ugyanilyen jól tudta, hogy nem több az egész, mint tudati elferdülés, másfelé irányított fókusz. De már nem is akarta meggyőzni a Figyelőt.

A tömeg szinte teljesen megvadult. Átkok és káromlások energiái úsztak a torony felé, erejük és kiharcolt igazságuk tudata szilajjá változtatta még a legjámborabb öregeket is; csak rakták és rakták azt a máglyát, mintha az egész életük összes félelmét rá akarnák vetni. Repültek a tűzbe a méteres, vastag fák, székek, szerszámok; aztán egyszerre mindenki vetközni kezdett, sikítva, visítva, kurjantva hajigálták a ruháikat a vérvörös lángokba. Olyannak tűnt fentről, mintha eszüket vesztett démonok serege vonaglana a tűz körül.

Egy halovány fénypászma lett ekkor kivehető a torony lakói számára. Nagyon halovány, ijedt energiaszál. Valaki meghúzódhatott a falu valamelyik háza mögött és riadtan és szánalommal nézte a többiek vad haláltáncát. A Figyelő lehunyta szemeit. A Lidérc a nyaláb forrását kereste lent.

– Megvan – mutatott lefelé. – Egy kislány.

– Tudom – válaszolt a másik. – Holnaptól ő új életet kezd majd.

– Mert a félelem a szívébe költözött. És ki fogja irtani benne az ébredés magjait.

– Még nem biztos, te is tudod.

– Mert meg kell adni neki a lehetőséget? Mikor látod be, hogy hiába minden? Nézd ezeket a férgeket lent! Nekik is megadtad.

De a Figyelő nem felelt. A szeme lecsukva maradt.

– Valamit nem tudsz még, Barátom – szólalt meg mégis. – Ezért vagy te az a figyelem, ami azt nézi, hogy valami miért rossz. És ezért nem tudsz erőt kifejtteni semmiért. Ezért vagy te ebben a toronyban.

– Akkor miféle életet látsz számára? Tudod a törvényszerűségeket, tudod a szabályokat. Ismered az embert.

– Nem csak az embert ismerem. Épp azért tudok ellentmondani neked – mosolygott a Figyelő.

ÖTVÖS NÉMETH EDIT

Farkast kiáltva

Leestem az ágyról felpúpozott
matrachalom magányából nem
tudom válaszoltam fiaim kutakodó
kérdéseire már egy hete vándorlok
éjjeli útra kelnek a lábaim hánykolódom
az összetolt heverőkön hajnalban történt
hívtam őket tudtam hogy jönnek egy
szavamra mindig önző vagyok és öreg
de még élek kiált bennem egy hang
kontroll nélkül üvölt megbántva azokat
kiket nem kéne karácsonykor főleg nem
igazából fittyet hányok az illemre és
tapintatra ego van csak az létezik
hisz már említettem öreg és
önző vagyok igaz de ennek nem kéne
így lennie mégis így van...miattam.

Felhangoló

a napsugár csokorba szedi
lépteidet itt jársz előttem
mégsem érlek utol
relék kapcsolják
köztünk a távolságot
cipőfűződ boglyas boglya
összekuszálódott
csendélet
míg bogozod
kimegy belőled az erő
tavaszi fáradtság
vezeclés
hogyminden jó legyen
az idő pergamenre írja
ki nem mondott vétkeidet
türelem
lesz még rosszabb
mondják a pesszimizisták
megoldom
mondom én

STANCSICS ERZSÉBET

Keresztrejtvény

Írásom címéből is sejthető, hogy szenvedélyes rejtvényfejtő vagyok. Elmúlt háromnegyed évszázadom alatt megszámlálhatatlanul sokkal megbirkóztam, de van olyan fajta is, amibe bele sem fogok. Szabályai értelmezhetetlenek, logikámmal követhetetlen a feladvány menete. De a legtöbbel magasabb szinten is boldogulok.

A keresztrejtvény számomra játékos tudomány. Annyi információt gyűjtöttem be a kockák és betűk révén, amivel tanulás formájában nem biztos, hogy nekiállok. Bölcsességek, viccek, élethelyzetek megoldásai sorjáznak bennük, amelyek hasznosak lehetnek a mindennapi életben. A szójátékos okosságokat igencsak kedvelem. Pl. *„Fontos dolog a feleség, de még inkább az egészség.”* *„Az egység többes száma a kétség.”* *„Töltsünk tiszta vizet a nyílt kártyákba”* – vonja össze végül a feladványos parodizálva a két közmondást.

Komoly, kortárs költő, olvasván prózai írásaimat, megkérdezte, honnan gyűjtöttem össze ezt a rengeteg klasszikus írótól származó idézetet? A válaszom: keresztrejtvényekből. Elcsodálkozott és jót derült rajta. Ő is úgy tartja, tanulni bármikor bárhol lehet, csak meg kell őrizni és kellő helyen hasznosítani.

Orvosi javaslat idős korban: agytornaként rejtvényt kell fejteni! Aki szenvedéllyel csinálja, annak már a legtöbb nem okoz fejtörést és a megfejtés dicsősége sem hoz nagyobb sikerélményt. Én azért mégis gyűjtögetem a jobbnál jobb gondolatokat. Szeretem a kérdezősködőket is. Pl. *„Neked, mint kívülállónak, mi a véleményed az intelligenciáról?”* *„Ki az abszolút nagyképű? Aki azt hiszi, hogy okosabb nálam”.* *„Ki az abszolút papucsférj? Akinak otthon keveset szabad, de amit szabad, azt muszáj!”* Van ezekben egy nagy adag önirónia, tapasztalat, fricska a környezetnek, vagy annak, aki miatt kitalálta.

Aztán vannak a tapasztalatokon alapuló rövid gondolatok. Érdekes közöttük keresgélni, mert mindegyik telitalálat! *„Ha olajos a kezed, elkezd viszketni az orrod.”* *„A gödrök első számú törvénye: ha benne vagy, ne áss tovább!”* *A tiszta lelkiismeret általában a rossz memória jele.”* *„A google olyan, mint a nők: még be sem fejezted a mondatot, már találgat.”* Az ember rögtön felfedezi, hogy vele is megtörténtek ezek a dolgok, csak elfelejtette.

Véleményem szerint, aki a rejtvényeket készíti, a legtájékozottabb, és legokosabb ember! Az információáradatból kihálássza a rövid, velős és igaz megállapításokat. Nem meséli el a munkahelyén, mint a vicceket szokták, hanem elkészíti a rejtvényt és belecsempészi szellemi kincsét. Erre igen kevesen képesek. Vajon milyen ember lehet a magánéletben az, aki ezeket rejtette el a sorok között: *„Optimista az, aki szerint a jövő bizonytalan.”* *Férfiak nélkül a világ tele lenne boldog, kövér nőkkel.”* *„Az élet szomorú, de legalább a fizetésünk nevetséges.”* *„A nehézségek arra való, hogy az ember legyőzze a derűlátását.”* *„Tévedni emberi dolog, de másra kenni még emberibb!”*

Mindezek mellett van, aki szerény földrajzi tudásunkat gyarapítja a keresztrejtvény megoldásaival. Kinek jutna eszébe, hogy rejtvényfüzetbe gyűjtse össze hazánk száz fő alatti településeinek nevét?! Sajnos nem szokás kiírni, ki készíti, én mégis nagyon kíváncsi lennék arra az emberre, aki ekkora munkába vágta a fejszéjét! Sok gyöngyszemet gyűjtött össze, bár sajnos apró falvak lakóit nem tudjuk megismerni. Vajon ki hallott a Somogy megyei Kaposgyarmatról és Porogszentpálról? Láttuk-e valaha térképen a Vas megyei Kiszsidányt, vagy Kemeneskápolnát? Kereste-e valaki az okostelefonján Baranyában Erdősmárokat, vagy Dinnyeberkit? Van-e valakinek hozzátartozója Borsod megyében Gömörszőlősen, vagy

Mogyoróskán? Nem sorolom tovább, mert minél többet írnék le, annál szegényebbnek érezzük tudásunkat saját hazánk tájairól. Vagy úgy gondoljuk, hogy mi is „abszolút nagyképzűek” vagyunk?...

Rejtvényt fejteni jó, mert megtanít arra, amire nem is gondolunk, míg orrunk elé nem kerül. Vagy csak a tanulásban olyan *”kevesek vagyunk, mint dobos tortán az ütemérzők”*? Pedig van, aki önteltségében azt mondja: *„Nehogy már az állomás fűtüljön a vonatnak”*. De lehet túlzásba is esni, ha *„Olyan sokoldalú vagy, hogy az már majdnem gömb”*. De hát ettől, azt hiszem, még nem kell tartanunk...

„A nehézségeket nagynak látni a kifáradás jele” – mondja a rejtvénykészítő. Fogadjuk meg a tanácsát: fejtsünk rejtvényt, ha pihenni, szórakozni, tanulni, feltöltődni és többet tudni vágyunk. A szalonképes beszéd, a kimondatlan igazságok is ott találhatók, ami egyébként eszünkbe sem jutna. Sokan tudják: a rejtvényfejtés nem kárba veszett, hanem minőségi időtöltés. Csak ki kell próbálni!

2019. november 17.

Fotó: SZABÓ MÁRTA

PETHES MÁRIA

Messzi évek illata

naplórészletek

a nyugalom vidékét kívántad
magadnak most megkaptad bár
minden kívánságod így teljesülne
a város áthatolhatatlan
fala állandóan növekszik
rajta tábla a neveddel és azokéval
akiknek szerintem semmi keresnivalója
a kapun belül

*

szökőkút prüszköl az álmatag téren
tekintetedből kiszűrődik a valóság
felemészt a fehér lepedőbe
göngyölt kifertőtlenített reményt
egy új macondo díszletében te vagy
rebeca föld helyett kihalt házak
fájdalmát falod

*

az észak-nyugati szélcsatorna
lúgos esőkkel mossa ki
a táj szeméből a város álmait

*

kétségek fagyos szárnyán viharok
tobzódnak felhőhad vonul a remény-
telenség egén és kavargó köd hozza
a halál émelyítő édeskés illatát

PETHES MÁRIA: *Messzi évek illata, naplórészletek*, alkoTóház, 2019

Fót, evangélikus templom

Fotó: **FŰZY-MOLNÁR ZOLTÁN**

JÓNA DÁVID

Egyszer mondom el...

Egyszer mondom el, vagyis a címmel együtt kétszer,
esetleg háromszor vagy négyszer,
mert hangsúlyt kell tegyek rá,
alá kell húzzam,
egyezzünk ki ötben, na jó, tízben, esetleg húszban.
Hogy egyszer mondom el... igaz, azt sokszor,
most éppen huszonhatodszor,
mert nem figyelsz, mert nem figyelsz eléggé,
nem válik a csavarom benned fogaskerékké,
hogy gördülékennyé válhass,
hogy ha kell indulj, de ha kell, megállhass,
egyszer mondom el, hogy legyen súlya,
rájössz majd, hogy milyen húha,
mert ez itt a lényeg – mondom csak egyszer,
megfontoltan végtelenszer,
hogy fontos, hogy ez az igaz útravaló,
hisz bölccsé tettek az évek,
születtek bennem hasznos bölcsességek,
amiket elmondhatok, ha utad kereszteződéshez ér,
hogy nem minden fekete-fehér,
és ott van a változás minden szélzúgásban,
nem mondom el többször,
megtalálod őket a közhelyszótárban!

*

Szikvirág

Kiszáradt mezők, szüzek anyja,
magyar sziki kamilla,
bólogat a napfejével,
százezernyi szempilla.

Dombok, völgyek szép ívére
kiterített sárga pléd.
Füvészkönyv és Herbárium
írják le a főzetét.

Mindenségnek szép foszlánya
Nap imádó ezerszép,
jól emlékszem illatára
álom volt vagy emlékkép?

TÁTRAI S. MIKLÓS

Az utolsó parázs

A külváros zsákutcájára rátelepedett az éjszakai sötétség. Csend volt, már csak néhány kis ház ablakából szűrődött ki világosság az olcsó, vékony függönyök mögül. A rolók és redőnyök jobban tartották a fényt, de erre kevés helyen volt szükség. Sokan már aludtak, hiszen ezerkilencszázhatvanötben a ködös őszi estéken nem sok mindent lehetett tenni azon a környéken. Szerény jövedelmű emberek laktak kis házaikban. A boltok már régen bezártak, mozi, presszó, kocsmá nem volt a környéken, televíziót kevesen tudtak vásárolni. Az olvasás és a rádió jelentett szórakozást azoknak, akik többre vágytak az alkohol okozta mámornál, és persze a tanulás a gyerekeknek, a törekvő fiataloknak, és néhány felnőttnek, akik hittek önmagukban. A hétköznapi élet után már alig-alig volt fenn valaki, hacsak valami különleges oka nem volt rá.

Emília asszony a konyhából nyíló szobába lépett, majd az éjjeliszekrényre tette gyógyszeres dobozát és egy pohár vizet. Kis állólámpája adott gyenge fényt, abban jól látta ágyban fekvő lányát, akivel nagyon összevesztek az este. Széket húzott az ágy mellé, leült, megfogta Emike kezét, és lassan megfontoltan beszélt hozzá.

– Tudod, kislányom, egészen másként képzeltem az életünket, és kettőnk kapcsolatát. Bizonyára hibát követtem el, hogy mindig kicsinek tartottalak ahhoz, hogy őszintén megbeszéljük dolgainkat, és amikor már kétségtelenül nagylány lettél, te nem akartál velem beszélni, nem akartál megérteni. Akkor már nem érdekelt téged őszinteségem, mert nem hittél nekem, másként láttad a világot. Amikor kicsi voltál olyan boldogok voltunk! Imádtuk egymást, szinte csüngtél rajtam, aminek nagyon örültem. Sosem éreztem tehernek szeretetedet, még akkor sem, ha esténként holtfáradtan borultam az ágyba, hiszen a te energiád kimeríthetetlen volt. Apát is szeretted, vele is játszottál olykor-olykor, már amikor ráért, és ez nem volt sokszor. Sokat dolgozott, fáradt volt. Ha veletek voltam érezni lehetett én vagyok a fontosabb neked, és ez apádnak határozottan rosszul esett. De talán nem is ez volt a legnagyobb baj, hanem az, hogy te is fontosabb voltál nekem, mint ő, és ezt is pontosan érezte. Sokszor gondoltam már arra, hogy valószínűleg nagyon jó anya voltam, de nagyon rossz feleség, mert bizony egy férfinak nem elég az, ha finom ételeket kap, tiszta a ruhája, rendezett lakásba térhet haza. Lassan-lassan elhidegültünk egymástól. Rá kellett döbbsenem van valakije, mert idegen illatokat éreztem rajta, hosszú hajszálatokat találtam még a fehérenműjén is. Nem tudtam mit tegyek, mert megértettem őt, ugyanakkor nagyon fájt. Nekem senki nem volt előtte! Sosem csaltam meg, igaz, nem is volt kedvem hozzá, talán alkalmam se. Teljesen kitöltöttem az életem, ami - most már tudom - hiba volt, ráadásul nem érte meg, mert a későbbiekben neked sem jelentettem azt, amit szerettem volna. Érthetetlen és megmagyarázhatatlan az a változás, ami pont akkor kezdődött meg nálad, benned, amikor azt hittem a legnagyobb szükséged lesz rám. – sóhajtott Emília és szomorú tekintettel nézett a múltba. Ivott egy korty vizet, majd folytatta vallomásnak is beillő történetét.

– Tudod kislányom, ezerkilencszázötvenhat október utolsó hetében zűrzavaros napokat éltünk. Itt a környékünkön viszonylagos nyugalom volt, de bent a városban tüntetések, majd harcok zajlottak, lövéseket és ijesztő híreket hallottunk. Apád napokig távol volt, nem tudtam merre jár, mit csinál, nem tudtam a barikád melyik oldalán áll, vagy ott van-e egyáltalán. November másodikán éjjel hazajött. Azt mondta el kell bújni, el kell menekülnie, mert üldözik, el akarják fogni. Nem mondta meg kik, nem mondta miért, csak összehalkolt egy bőröndöt és elment azzal, hogy amint tud, hírt ad magáról. Hetekkel később tudtam meg, hogy nem volt ő se forradalmár, se ellenforradalmár, nem volt hős, de még csak egyszerű harcos sem, még csak tüntetésen sem volt. A titkárnőjénél, a szeretőjénél töltötte azokat a napokat, akivel, és vállalatnál tárolt készpénzzel külföldre szöktek. Nem tudom

mikor, és hogyan lépték át a határt, mi történt velük odaát, de nem is érdekelt. Elhagyott bennünket, meglopta a munkahelyét, elhagyta hazáját, és ezt nem kényszerből, vagy politikai meggyőződéséből tette. Januárban kaptuk tőle az első levelet Kanadából, amelyben búcsúzkodott és bocsánatot kért. Azt írta, soha nem jön haza, új életet kezd, mert velem már nem tudna élni. Ígérte gondoskodni fog rólad, amint állása, lakása lesz, pénzt küld. Ezt talán másfél évig megtette, de ahogy közös gyerekük megszületett, már nem küldött rendszeresen pénzt, csak egyszer-egyszer és azt is csak neked. Ezekhez nem nyúltam, illetve betettem nevedre a bankba. Próbáltam neked elmagyarázni helyzetünket, apád árulását, összetartozásunk fontosságát, azonban biztosan nem jól csináltam valamit, mert sosem haragudtál rá, mindig úgy éreztem azt képzeled, hogy sokkal jobb ott neki, és jól tette, hogy elment azzal, akit szeret. Emlékszel? Amikor elkezdett gyakrabban járni hozzánk apád testvére, Artúr bácsi, még egyikünk sem gondolta, hogy összekötjük vele az életünket, azt pedig végképp nem, hogy az is csak rövid ideig tart. Artúrban apádat kerestem, és úgy vélem kezdetben te is, hiszen hasonlítottak egymásra, voltak jellegzetes mozdulataik, hangjukat alig lehetett megkülönböztetni. Egyre jobban kedveltem, megszerettem, hozzánk költözött. Veled rendesen viselkedett, mégis egyre kevésbé kedveltet. Nem mondtad ki ennek okát, csak ma este, de most már késő. Úgy éreztem választanom kell kettőtök között. Téged választottalak! Két év együttlét után arra kértem: lépjen ki az életünkből. Nem tudhattam, hogy a lehető legrosszabb időpontot választottam. Viszonya volt egy másik nővel, aki azt állította tőle vár gyereket. Emiatt elbocsátották munkahelyéről, de nekem egyiket sem mondta el, valószínű kétségek között őrlődött. Az öngyilkosságot választotta, ami mélyen megrendített. Különösen azért, mert részedről semmi sajnálatot nem láttam, sőt úgy éreztem, mintha örülnél annak, hogy megint egyedül maradtam. Tizenegy éves gyerek voltál, és mégis én híztelegtem, kedveskedtem neked, igyekeztem mindent megadni, ami erőmből telt. Kevés sikerrel. Egyre dacosabb lettél és követelőző, nem becsültél, nem hallgattál rám. Visszabeszéltél, csaknem kezelhetetlen lettél. Sokat szomorkodtam, sírtam miattad, és ijedten gondoltam arra az időszakra, amikor már tényleg nagylány leszel, tizenhat, tizenhét éves, mert attól féltem te is itt hagysz engem. Egyre többször emlegetted apádat, aki sokkal jobb körülmények között él, mint mi. És igazad volt! - bólogatott önmagának Emma. Fázósan húzta össze köpenyét. Pillantása a kályhára esett, amelyben már csak egy vékony kis lángnyelv imbolygott erőtlenül. Az asszony odament, óvatosan kinyitotta a kályha ajtaját. Egy nagyobb fahasábot dobott be. Megvárta, amíg lángra kap, majd lassan visszaült a székre.

– Tudod kislányom, a ma esti veszekedésünk nagyon megdöbbenett. Máskor is kiabáltunk már egymással, máskor is okoztál nekem nagy fájdalmat, amikor „csak azért is” elmentél olyan helyekre, ahová nem akartalak elengedni. Most azonban én is megmakacsoltam magam! Elhatároztam, nem engedek el, és nem a pénz miatt! Ha kell, bezárlak a házba, ha kell, megkötözlek, de tizenhárom évesen, szülői felügyelet nélkül semmi keresnivalód azon az éjszakai programon. Próbáltalak csitítani, próbáltalak meggyőzni, kértelek szépen, azután nekem is elfogyott a türelmem, és olyanok lehettünk, mint két örült. Amikor azt mondtad, hogy ne adjak neked tanácsokat, ne mondjam meg, hogyan éljél, mert apádat elüldöztem, apa halvány mását öngyilkosságba kergettem, a te életedet is megkeserítem, akkor elborította az agyamat a vér, nem tudtam mit cselekszem. A harag és elkeseredés óriási erőt adott, amikor megütöttelek. Honnan tudhattam volna, hogy az óriási pofontól elveszted egyensúlyod és fejjel az asztal sarkának zuhansz. Néztam, ahogy fekszel a földön, és egyszer csak rádöbbszem: már nem lélegzel. Tudtam mindennek vége. Behoztalak az ágyba, és remélem hallgattál odafentről. Mindjárt beveszem az összes altatót, melléd fekszem, megfogom kezét. Remélem, mire a fahasáb utolsó parazsa is kialszik, már együtt leszünk egy másik világban, ahol megbékélünk.

REJTŐ GÁBOR

Kék elefánt

Szépen, lassan összeomlik minden
Isten, haza, család, pénz-piac
s egy csőre töltött mélyhűtőn csücsülve
azt látod, hogy magadra maradsz.

Begyűjtenek cifra skatulyába
táncot jársz a gombostű hegyén
a félelem halál-himnuszára
millió önbörtöntöltelek.

Én itt, te ott, hegyezzük a zabot
ne féld, ne bánd, ha jó a Kék Elefánt!

Most szépen, lassan fölgyorsít a Semmi
röpülhet az ing, kalap-kabát
s láthatjuk, hogy félrelép az Isten
hogyan lássuk az ő szerelmes fiát.

Tűz Mária az égi konvoj élén
öléből a gyönyör permetez
szépen, lassan elolvad a múltunk
ha most szeretsz, az százezerszeres.

És szépen, lassan kivirágzik minden
s fölfénylik a pont az I betűn
a jognak asztalán a béke húzza
és tercel hozzá vígan a honderű.

Én itt, te ott, kívánjunk jó nagyot
ne féld, ne bánd, ha jó a Kék Elefánt.

2022. 02. 25.

NEMese

Hófehérke feketébe öltözött
szirénára ébred Csipkerózsika
Hamupipőke mezítláb a szilánkon.
Háború van. Ez nem mese. Hiba.

2022.02.27.

Buksze

Hogy is haragudnék rád
mert nekem lapos
neked dagad a bukszád
pusztán föl nem foghatom
hogyan a Nagy Intéző
maga a Hatalom
kitől vers és dal fogan
s akit szolgálok sziszegve
boldogan, miért nem méltat
hogyan jusson, kávéra, kenyérre
ezt kérdelem kérem
a Kapu elé érve
bár mondják, oda semmit
nem vihetek át
se pénzt, se paripát
hát lapozzunk Kedves Olvasóm
s ha futja időből
mondj értem imát.

2022.02.28.

TÓTH-KURTZ MÁRTON

Előre a semmibe

A végtelen sehol,
A messzeség csak álca,
Szalad fejvesztve minden,
Mitől a szem szabadulni vágya.

Pont egy életnyi látszik ott az útban állni,
Ketten vagyunk rá, meg kell próbálni.
Hiszen mi járható együtt erre,
Az egyként már lehetetlen lenne.

S mi erőt venne tőled,
Az engem bátorít előre.
S mi rossz és irigy bennem,
Azokból te faragsz majd szépet.

Az idő nem mulat, házában nincs tánc.
Vess ügyet rögvest arra, ki feléd jár.
Gyertek ide el rossz álmok, s édes kínok!
Hiszen ami ma tökéletes, az holnapra már elhibázott.

Esőben borral, idővel...

Eső esik,
Kint állok alatta.
Elgondolkodom,
Kezemben borral,
Siratom fiatalságom.
Mennydörög is.
Aztán odaül az idő,
Markával üvegem,
Kirántja kezemből,
Iszik hevesen.
Nem kérdez,
Csak ül némán.
Egyedül lennék,
Nem kéne társaság,
Panaszom legyen,
Csak az enyém.
Villámlik most,
Bátorságom borból,
Merem,
Szembe nézek vele,

Elküldeném,
De nem lehet.
Fürkésző tekintete,
Zavart szít.
Bolond idő,
Gondolom magamban,
Minek ül itt,
Ha nincs szava.
Hevesebben esik már.
Aztán harangszó,
Képében megszólal.
Nézd az esőcseppeket,
Addig fénylenek,
Tündökölnek,
Amíg lehet.
Igyekezz hát,
A boldogság,
Nagy küzdelem,
Napfény vagy
Árnyék lehetsz.

Csendesedik az eső.
Ezt így egy szuszra,
Mondja s a markával,
Újra üvegem fogja.
Nagyot kortyol,
Elillan aztán,
S megpihen,
A következő ütésig,
A templom harangján.
Elállt az eső,
Elment az idő.
Üres lett üvegem,
Előbújt napsugarak,
Karomon játszanak,
Fel s le.
Tiszta az ég,
Nézem a tavaszt.
S az égre fogadom.
Örök ifjú maradok.

SZOLLÁTH MIHÁLY

A Szerencsekerék

(Kép onnan túlról)

lélegzéssel mentem át
minden határon át
és mégis mintha moziban
a vásznon de benne is

gördült felém a Nagy Kerék
jobb felől jött égis ért
jégszín ég előtt folyt rólam
mindenütt az izzadás

ezüstös szálon lógtam ott
két világ közt mint halott
szokott de nem szemem
és agyam dolgozott

gördült felém a Nagy Kerék
végtelen lassan vonult felém
nagyobbodott s a fél eget
fedte el felém süllyedő kerülete

mely fönről fordult alá
de a föld színén meg nem állt
alábukott mintha vízbe érne
s jobbról ismét emelkedett

ahogy gördült felém
s közben küllői fordítva
az iránnyal szemben
mozogtak érthetetlenül

s mégis elfogadtam akkor ott
lélegzetemmel tartva ott
magam hogy lássam azt
hogyan halad a téridő ha

gördül felém a Nagy Kerék
roppant küllői közt a Fény
ragyogta be Buddhát
és Jézust kik ajkukon

mosollyal néztek semmibe
vagy rám válasszak hitet
de látva fejük felett a mozdulatlan
körbeforgó mozgatót ahogy

gördült felém a Nagy Kerék
s a Tengelyfedőn magát a Négyfelé
Tekintő Arcokat rettentő
érzet járta át miről azt hittem én vagyok

s hogy a negyedik küllőt ne lássam
lesütöttem szemem már ha
egy vékony szemhéj eltakarhat
bármit is ami még következhet itt

s gördült felém a Nagy Kerék
s elhaladt rengve előttem herém
görcse kiengedett és hasamba
visszatért a reszketeg lüktetés

majd fölemeltem tekintetem lassan
a negyedik küllő már a magasba
fordult nem mutatkozott s még láttam
minden vésetet és domborműveket

ahogy elfordult tőlem a Nagy Kerék
a kerületen végig a perem felszínén
mindenki minden percét s egész életét
megmutatja e rettentő szerkezet

s nem tudtam választani sem hitet
sem más életet csak várom kitesz
majd egyszer a jégre aki a negyediken
kerülte el pillantásomat

mikor elment előttem a Nagy Kerék
nem tudom ki ő de én
még itt vagyok lélegzetemmel
tartok ki itt e lassan forduló

naponta körbeforduló világban
s csak én magam vagyok itt árva
létemnek nyikorgó tengelye
időnek s térnek magamnak néma istene

2006. július 9-10.

HAJNAL ÉVA

most is

ti gondoljatok a hárfaszemű fiatalokra*
én a mimóza tekintetű öregekre gondolok
akik mindig hatost dobna elgémberedett utcakövekkel
és online árveréseken romantikus rémálmaikkal gurigáznak
rájuk gondolok
akiknek homlokráncaiból növendék erdő sarjad
és akik azt is tudják hogy walt withman egy ács fiaként született
mert nem keverik össze azzal a bizonyos másik áccsal
akivel naponta vacsoráznak
róluk gondolkodom akik attila mellett üldögélnek a duna-parton
és konok magányban petriként alszanak el
néha még álmodom is velük
ilyenkor mosolyogva látom hogy könyvespolc ül szemeireikben
és észrevétlen angyalokként
védelmező kerubszárnyakat suhogtatnak *idegenek* tiszteletére is
szavaikból vanília illat száll
és kézzel nyújtott házi rétes a nevetésük
most is róluk gondolkodom

*Részlet, József Attila: *Én dobtam* című verséből

DEBRECZENY GYÖRGY

felemelte a mestert

mennyi szépség van
a nyári alkonyatban
egy fél konyakban

teszem a dolgom
szép porceláncsészébe
és nem is kevés

a mérhetetlen
messzeséget mérem én
szabócentivel

a lírai én
penget mindig engemet
tükröt tart elém

ablaknál állok
kedvenc rózsámat látom
te vagy az rózsám?

megállt az óra
a mestert felemelte
a légycsapója

MOLNÁR EDIT: húsvéti textil-bábok

RENDIK ZSUZSA

„Sárga Veszedelem”

Nem. Nem a kínaiakról lesz szó.

Csak egy rövid utazást teszünk a helyközi járaton. Egész pontosan át egy dimbes-dombos városon, majd annak a főváros felé autópályával összekötött vonalán. Itt vezeti buszát – ahogy a népnyelv szerint elhíresült – Őrült Józsi.

Tehát utazás – az ő koponyája körül.

Kövessük figyelemmel egy morcos reggelen Orsit, kis havernőmet, aki a körülírt útvonalon utazott Józsival

Felszállt és felvillantotta előtte bérletét, nyomában Péterrel. Ekkor üvöltés harsan fel:

– Mi a jó... anyátoké nem szálltok felfelé gyorsabban! – majd Péterhez, aki szintén mutatja a bérletét, a következő kérdést intézi: – És jegyet ki vesz?

Péter úgy gondolja, hogy jegyet az vesz, akinek nincs bérlete és eme ismeretének hangot is ad.

– Vegyél jegyet! – bömböl makacsul Józsi – A barátnődnek!

– Bérlete van.

– Nem láttam!

Megmutatják neki újra. De nem nyugszik meg ettől sem. Fokozottan keresetlen szavakkal szapulja továbbra is a felszálló utazóközönséget. Becsukja az ajtót.

Táskák, hátizsákok, esernyők, fél kezek, ilyesmik kívül rekednek.

Valami összetettebb problémája lehet, mert a megállók között maga elé mormog, fogai közt szűrve a szót, csapkodja a kormányt, egyre csak pummog, mérgelődik. Aztán hirtelen megfordul, és a következőket közli a még álmos és teljesen értetlen utasokkal:

– És akinek ez nem tetszik, kinyalhatja a seggemet!

Őrült Józsi fénykorában autóversenyző volt – így szól a fáma – de egy balesete után kiszuperálták. Azóta nem stimmel minden ennél a Józsi nevű emberrendszernél.

Végig kanyarog a busz a városon. Gyorsan haladnak, tekintettel a felszállások feszített ütemére, melyet Józsi diktál. Az utazók menet közben ide-oda dőlnek, többnyire egymásra, vagy a másik ölébe.

Az utolsó városi megállónál többen leszállnak. Inkább bevárják a következő járatot. /Ezek jól ismerik a sofőröket./

S a sztrádára hajt a busz. Emberünk újra hátra fordul, a még mindig csak eszmélő utasokhoz:

– És most azt is megbánjátok, hogy megszülettetek! – süvölti nekik. Aki nem értené, miért az hamarosan tanúbizonyságot szerez.

Őrült Józsi felgyorsít százezerre, egyik kezével a dudát nyomja, a másikkal kormányoz. Autók spriccelnek szét két irányba előtte.

Vigyázz, jön a busz!

A volán mögött Nem-normális Józsival!

Beéri a tíz perccel korábbi járatot, leelőzi, ettől kissé lehiggad.

Busza, mely maga a „Sárga Veszedelem”, csörög, csattog, zörög, minden ízében reszket. De nem lassít.

Az utasok szívét jeges rémület markolja. Mindenki kapaszkodik, ahogy csak bír és csöndben, szüntelen zsolozsmázik a bajusza alatt. Ma reggel ismét lesz egy busznyai imbolygó ember, akik szent döbbenettel a tekintetükben megfogadják, hogy Őrült Józsival többet nem. Ha százszor is sietnek, akkor sem. (Mert azért csak félti az ember a tyúkszaros életét.)

Úrhajós kiképzés első fázisa ez, vele utazni.

A busz ma kerülővel megy a pályaudvarra. Az első fővárosi megállónál mindenki leszáll inkább. Orsi az elsők között, reszkető inakkal.

Három úrhajósjelölt marad.

– Mi van, nektek nem volt elég? – fordul hozzájuk az Örült hitetlenkedve.

Berántja az ajtót.

További sorsukról nem tudunk.

Én meg inkább a régi autóúton járok. Igaz, így utam közel sem ilyen hangulatos, mint ezzel a Bolondos Józsiával.

Egy dolog azonban tagadhatatlan. Hamar odaér.

Hova is?

Nyírmihálydi, Tájház

Fotó: FÜZY-MOLNÁR ZOLTÁN

BODÓ CSIBA GIZELLA

A szeretet-nyelvén

Minden élőlény kommunikál valamilyen módon. Viszont az ember az egyetlen teremtmény, akinek megadatott a beszéd képessége. Különböző nyelveken beszélünk, s ez alatt nem csak az idegen nyelv tudására gondolok. Értem ez alatt a generációk nyelvét is például; – a gyerek-nyelven kommunikálást. A csecsemő gügyög Anyjának, gyorsuló kapálódzással, mosollyal jelez Apjának, vagy egy felismert személynek, hogy örül. Kell-e ettől boldogítóbb kommunikáció, mint amikor egy parányi emberke szemével, gesztikulációval kifejezi az örömét? Ahogy két óvódás kifejezi magát amikor egymás tudomására adják, hogy a nagycsoportosok között téged szeretlek a legjobban, vagy ahogy élessé válik a nyelvük a kis vetélytársnak odadobott szavakkal.

Kommunikáció a kezdetektől egészen addig, amikor az ember már többé nem tud szólni, nem tud reagálni, nem tud válaszolni a lélegeztető gépen, de hall mindent, mivel a hallás érzékelése szűnik meg a legkésőbb, mielőtt a lélek eltávozik az utolsó lehelettel!

Kommunikálunk különböző módokon, bölcsőtől a halálos ágyig!

Mennyit beszélünk vajon életünk során? Milyen módon kommunikálunk? Vajon egy hamis szót nem leplez-e le a szem kommunikációja? Egy kézlegyintés, egy fejcsóválás néha nem több-e mint a kimondott szó? Mennyit beszélünk „üresen”, valódi kommunikáció, valódi üzenet nélkül? Mennyit egymás mellett elbeszélve párkapcsolatban, családban, hivatalban, vagy akár parlamenti padosorokból?

Kommunikáció! Mintha már nagyon régen nem ismernénk az olyan bölcsességeket, hogy csak akkor szóljunk, ha van mondanivalónk, hogy mondandónkat tömören, érthetően, felesleges szófolyamok, ködösítések nélkül mondjuk, hogy odafigyeljenek rá!

Kommunikálunk-e valójában, vagy mindenki fújja a magáét, s ha kiadta, tovább már nem tartja fontosnak a kommunikációt?

A kommunikáció arra szolgálna, hogy segítse a megismerést. A vélemények, világnézetek, gondolatok, érzelmek megismerését. Egymás megismerését. /Milyen csodálatos már ez a szó is, „egymás” – „egy”, amiben már ott van az is, hogy „más”/. Arra, hogy megismerjék igaz valónkat, ha azt felmerjük tární, őszinte véleményünket, ha azt el merjük mondani, belső gondolatainkat, ha le merjük mezteleníteni.

Merünk-e őszintén, egyenesen, segítő szándékú véleménnyel nyíltan kommunikálni mindenről, vagy csak a támadásokat, célozgatásokat, lejárató – és gyűlöletbeszédeket érezzük hatásosnak, eredményesnek? Gyakran érzem, ma ezek a kommunikáció eszközei, vagy a sem jelekkel, sem szavakkal nem kommunikáló visszavonulás, befelé fordulás.

Számtalan formája van a kommunikációnak, de hiszem, hogy az egyetlen forma aminek létjogosultsága kellene, hogy legyen; a szeretettel kommunikálás!

Szeretettel, mint az őszinte, parányi emberpalánta, aki teljes bizalommal fordul mindenki felé, aki még nem keres mögöttes tartalmat, nem akarja magát visszafogni, nem-kiadni, hiszen nem is érti erre miért lenne szükség.

Ő a szeretetét szeretettel akarja kimutatni, jelezni, átadni. S ez mindenki számára érthető!

Szeretettel kommunikálni annyi, mint szeretni a másik embert, s ezzel a hozzáállással meghallgatni, megérteni, elfogadni. Elfogadni a másságát, elfogadni, hogy mások a nézetei, a hite, a gondolkodása, s elfogadni, hogy ettől még Ő is értékes ember, akitől tanulhatunk, aki hozzáadhat a mi gondolatainkhoz is, s aki a bizalmunkra bizalommal felel. Képesek vagyunk-e erre, megértjük-e valaha, hogy ez az egyetlen célravezető hozzáállás?

A szeretet nyelve az egyetlen kommunikációs jel-beszéd, ami valami jó felé viheti a világot, a családokat, az emberiséget!

Ha ezt nem érzük meg, akkor természetlen, pusztába kiáltott szavaink lesznek csak. Kardot/atombombát ragadó vagdalkozásaink, puffogásaink lesznek, s soha nem jutunk el egy közös, értelmes párbeszédhez, amiért az emberiség a beszéd adományát kapta!

Közös életünk, közös munkánk van a Földön. Ha nem értjük meg egymást, akkor nem fogjuk megérteni az életünket, az emberiség célját, küldetését sem!

Akkor nem értettük meg magunkat sem!

Hogy másokkal beszélni tudjunk, ahhoz először önmagunkkal kell szóba állni, önmagunkhoz kell őszintének lenni, önmagunkkal, belső hangunkkal kell megtalálni a kommunikáció fonalát. Ha ez sikerül akkor talán tudunk mondani valamit másnak is, s akkor sikerül másokkal is közös hangot találni, kommunikálni.

Bp. 2012. július 19.

Krisztus a hóban

(Egy kiállítás képe előtt)

A hóban Krisztus áll,
hódombon, hófehéren.
A gerincen végig remeg,
feljajdulsz és befogadod
a döbbenetet a képen.

Az idő marta, sérült alak,
némán kiáltó jel a léten,
a világ felett áll, a hóban,
feketén és hófehéren.

Ott áll Ő, hogy megérintsen
Ott a világ végéig is állva,
hogyan megmutassa feketén-fehéren,
egyetlen tisztaság, az Ő tisztasága.

Némán, sérülten, kétezer éve
hóban, hófehéren állva,
hangtalanul is azt kiáltja: – sérült,
nem pusztult az igazak igazsága!

A hó szűz körötte mozdulatlan,
nem mintázza térdek koszorúját,
de lelkedbe kongatja fájdalmas búgással
a süppedő fehér csend súlyát.

Halott hófehér világ, lángolnia kellne
áldott szeretet perzselte szótól,
s átölelni, betakarni, óvón mentve,
a bennünk munkáló mardosótól.

Csak nézzük. Ő a hóban állva,
e fagyban mégis a mi lelkünk fázik,
csak Ő áll egyedül a dombon
megosztott, fagyott világtól-világig.

Egy Felkiáltójel, mégis kérdés:
– Nem értitek – miért éltem?
konok, hitetlen, sérült lelkek
mikor olvad fel, szeretet-egységben?

– Ahogy itt állok hóban, fagyban,
rozsdamartan egy hófehér képen,
ez azért lehet – nem gondoljátok?
mert Hiszek! Hiszek, az Isteni
Emberiségben!

2005. február 16. Bp.

(Megjelent a Kalákában; és a *Sorsom lábad*
elé... c. verses kötetben)

DEDIK JÁNOS

A buzgóság

A Karácsonyi bevásárlások, eső áztatta csúcsidejében, történt ez az eset, mely tollam hegyére kényszerült!

A vásárolni vágyó autósok, és a nézegetni kívánó, kíváncsiskodó vevők hadával, a bevásárlóközpontok környéke is megtelt. Az esős nap még jobban megemelte a kényelmes autósok sokaságát! A fizetős parkolók is zsúfolásig telve voltak. Szerencsére kifelé is igyekeztek jönni, akik már bevásárlásaikat letudták.

Az egyik bevásárlóközpont sorompóval lezárt parkolójánál, kifelé tartott egy rokkant jelzéssel ellátott gépkocsi. A kocsiban két férfi ült. Hogy melyikük volt a rokkant azt nem tudni! - de nem is ez a lényeg. Mögöttük sorban érkeztek a parkolóból kifelé tartó autók. A rokkant kocsi vezetője kívárva sorra kerülését, odaért a sorompóhoz, egy kicsit ugyan elvétve a távolságot, nyújtogatni kezdte kezét kifelé, hogy az oldalt lévő sorompó tartóoszlopán lévő nyílásba bedugja a parkoló céduláját, többszöri kéznyújtózkodással sem érte el. Hiába próbálta karja teljes hosszát kijebbi dugni, a parkolójegy nem érte el célját. Közben a kifelé jövő kocsik, egymás után beálltak mögéje. Már, már türelmetlenkedni kezdtek a vezetők. Miért nem megy az első már kifelé.

A rokkant kocsi mögött álló gépkocsivezetője látva az előtte lévő kocsi tehetetlenségét kocsijából kiugorva előre szaladt és a már vizes parkoló cédulát kikapva a nyújtogató kezéből az automata nyílásba próbálta benyomkodni. Majd ugyan olyan lendülettel kikapta összegyűrte, és a közeli kukába dobta. Természetesen ezzel azt jelezte, hogy volt gyerekszobája, és a jól neveltsége vele maradt felnőtt korára is. A művelet végeztével futva elfoglalta helyét kocsijában. Türelmesen várva, hogy a sorompó kinyíljon és az előtte lévő rokkant kocsi, elhajtson.

Várt, várt, de semmi csak a mögöttük lévő kocsisor türelmetlenkedett, melyet hangos kürtöléssel adtak tudtára az elsőnek. Az udvarias vezető várt, várt, de a sorompó csak nem nyílt ki! Mikor már elviselhetetlenné vált a dudák harsogása, egyet gondolva újból kiugrott kocsijából és a zsebéből kivett parkoló jegyet bedugta a készülékbe, valószínű, mérgével telítődve tette mindezt, mert a sorompó azonnal kinyílt. A rokkant kocsi éppen, hogy át tudott hajtani alatta. A buzgó vezető visszarohant kocsijához bevágta magát, de mire indult volna a sorompó újra lezáródott. Most mit tegyen? – nincs parkolójegye, ráadásul a sor sürgette, mit sem sejtve, hogy elől mi történt.

A mögöttem lévőtől kérem el a jegyét, az utána való meg a mögötte lévőét. Úgy sem adná ide senki!

Más megoldást nem találva, félreállt kocsijával, egy darabig várt, várt. Majd felgyűrte kabátja gallérját és a már megszokott lendületével a kocsik behajtójához rohant, új parkoló jegyért. De a hosszú sorban állók, észrevették turpiságát, hogy így próbál előnyhöz jutni, nem engedték parkoló órához. Sőt illetlen szavakkal, megjegyzésekkel, ráordításokat zúdítottak feléje. Magyarázkodni próbált, de semmi értelme sem volt, mert a kocsiablakon kihajolók, mondták a magukét, és nem figyeltek a válaszra.

A buzgó ember ezek után, csurom vizesen visszaült kocsijába, és két kanyar után újra beállt a sor végére. Természetesen a parkolóba hajtók sorába, csak azért, hogy újra ki tudjon jönni kocsijával.

Hiába a buzgóságnak néha ára van!

BUDA FERENC

A semmi partján

Teng-leng az öregember
Ideje mint a tenger
Se hossza nincs se vége
Kifakul szeme fénye
Pók egy mély bögre alján
Szorong a Semmi partján
Célját maga sem tudja
Bármilyen fog megunja
Sóhajt morog köhécsel
Kenyeret vág a késsel
Ám enni sincs már kedve
Gunnyaszt elgémberedve
Elalél újraéled
Éjjel riadva ébred
Régóta sehova nem jár
Senkitől semmit nem vár
Senkinek nem üzenget
A csapból vizet enged
Egy vízköves pohárba
Kilötytyenti a sárba
Magára is mogorva
Létét cipeli hordja
E láthatatlan láncot
S míg a tikkadt akácok
Tüskéiket növesztik
Ő még tovább öregszik
Mentén egy görbe rácsnak
Elméje körbe jár csak
Folyton körbe meg körbe
Meg-megáll falnak dőlve
Nézi a földet nézi
Készül beleenyészni

http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?docId=0000016253&secId=0001222246&mode=html#Buda_Ferenc-Mig_elsz-00740

UMHAUSER FERENC

KOCSMAOPERA

(3.rész)

(A huszadik század elanyagiasodó, elembertelenedő,
felborult értékrendű világának balladája.)

(„A pénz csak eszköz, nem pedig cél.”)

*

*

Szereplők:

Agglegény	három férfi:	Maris fia	Prostituált
Alma	(a vállalkozó)	Másik beteg	Rendező
Ápoló	Mister Biznisz	Másik ifjú	Riporter
Asszonyok kórusa,	Schwarz	Másik negyvenes	Sandró Tibi szomszédja
a kórusból a nők.	Hatvanas	Másik vén	Senki
Balek	Húszas	Még egy beteg	Szerkesztő
Basszus	Idősebb	Méla	Szociális
Bernáth atya	Ifjú	Nagy Író	Szoprán
Beteg	Író	Negyvenes	TIBI
Boros Hang,	Játékos	Nemzetiségi	Tibi anyja
Csapos	Jövőtlen	Nő az ablaknál =	Tibi apja
Egy férfi.	Két nő:	Pultos (Csapos)	Titkárnő.
Éva (Vica),	az egyik Nusi	Női kórus	Újabb beteg
Fásult	Kibic	Nusi Tibi szomszédja	Utcás
Felszarvazott	Kislány	Orvos	Vágó
Fiatal	Klosár	Ödi	Vén
Fiú	Kortalan	Örült	Vicus
Gyerek	Kórus:	Patkányok (1-2-3-4)	
Gyerekek	Lány	Pincér (Jocó)	
Hajtós	Mária	Prímás	
Harmincas	Maris	Producer	

HETEDIK SZÍN

SZÍNHELY:

Mind a két oldal kocsmá, az egyik lepusztult, a másik konszolidált. Tibi a normálisabban tűnik föl. Minden betétdal újabb oldalon van előadva, Tibi mindig átmegy arra az oldalra, ahol a betétdal megy, s az van erősebben megvilágítva, ahogy vándorol ide-oda, a kocsmák egyre piszkosabbak és lezüllöttebbek s a közönségük is.

SZEREPLŐK:

Tibi, Tibi apja, Kórus, Női kórus, Hajtós, Jövőtlen, Hatvanas, Felszarvazott, Agglegény, Szociális, Alma, Basszus, Szoprán, Csapos, Senki, Fásult.

(ötvenes, enyhén kopaszodó, pocakos férfi, arcvonásai elfolynak)

A „HAJTÓS” dala:

HAJTÓS:

Hogy sürgettem
az amúgy is gyorsuló időt!
Hogy ne más mondja meg
mikor, mit tegyek.
Azt hittem az élet egyszerű.
Ez itt jó, s mi nem
az csak rossz lehet.
Aki dolgozik megél,
csak a lusta
vagy tehetetlen elé
vetik a kegyelemkenyeret.
A rossz a végén meglakol,
csak a gyöngék menedéke az alkohol.
Én naiv, tudatlan gyerek!

Hittem:

Az ember szabad,
szív és ész vezérli tetteit,
jogai vannak,
álma szárnyakat ad.
Szabadság? Jogok? Választás?
Van jogod:
villanyszámlát,
lakbért, OTP-t, adót fizetni.
Gyermekeid felnevelni,
halottaidd eltemetni.
Létfenntartássá alacsonyul léted,
elkopnak mind a nagybetűk.
Bizony kell az alkohol,
hogyha már megalkuszol.
A mókuserékből szabadulsz,
egyszer holtan majd kihullsz.
Hogyha mégis megalkuszol,
ahhoz kell az alkohol.

KÓRUS:

Hogyha mégis megalkuszol,

ahhoz kell az alkohol.

(másik oldal)

A „JÖVŐTLEN” dala:

JÖVŐTLEN:

Ha volna kocsim és házam,
az asszony kajával várna,
futna elém a gyerek,
nem ülnék itt, mint ezek.

(másik oldal)

A „HATVANAS dala:

HATVANAS:

Két évem volt már csak hátra,
vártam a nyugdíjazásra,
erre tegnap fenéken rúgtak,
hát ki ne boruljak,
s jól be ne rúgjak?!

(másik oldal)

A „FELSZARVAZOTT” dala:

FELSZARVAZOTT:

Engem megcsalt az asszony,
homlokomra agancsot ragasztott.
Most menjek az erdőbe bögni!
Nincs erőm megölni,
eljöttem inkább inni.
Eljöttem inkább inni,
mert nincs erőm megölni.

(túloldal)

Az „AGGLEGÉNY” dala:

AGGLEGÉNY:

Ha nős lennék, nem innék
Vagy nős lennék: ha nem innék?

A fene se tudja már,
mi volt előbb:
a tyúk vagy tojás.

KÓRUS:
A fene sem tudja már,
mi volt előbb:
a tyúk vagy tojás.

(oldalváltás)

A „SZOCIÁLIS” dala:

SZOCIÁLIS:
Többszörösen hátrányos helyzetű
vagyok.
Számomra drágák
a drogok,
persze hogy iszok,
hisz
többszörösen hátrányos helyzetű vagyok.

(másik oldal)

Az „ALMA” dala:

ALMA:
Ivott apám is.
Tudják: Az alma, meg fája.
Ne mondják:
Nem ütött apjára.
De csak ha ő is részeg,
olyankor mindig délceg.
A rumli után a muter
mindent helyrerak.
A pohár mellett kibékülnek a férfiak.

BASSZUS: *(a háttérben)*
Otthon az asszony elmormolja
századszor, mint szent imát:

SZOPRÁN:
Uram, vezesd már haza
a részeg disznaját!
Bizisten elmegyek érte!
A pultra kaparom ki két szemét.

NŐI KÓRUS:

A szemét!
A gyerek már reszket, ha megjön,
részegen zuhan az ágyba.
Sörtől, bagótól bűzlik ruhája.
Rám lehel, szuszog és nyomkod.
Még van pofája, azt kérdi:
jó volt?
Másnap ha józanon fölkel,
rám néz, végig simít az ujja.
Miért bocsájtok meg újra?
Én védem, mint rendesen:
ha iszik, egy kicsit durva,
de tulajdonképpen „jóember”.

KÓRUS:
Jó ember?

A „REMÉNYEVESZTETT” dala:

TIBI:
Ó átkozott,
csak feledhető lenne a tegnap!
Ne virradna rám már több nap!
Lélekben térdre esve,
mint féreg a porban,
törött gerinccel fetrengő állat.
...
Tudat és lét:
A koldus ereszcsergés alá tartott
horpadt bögréje csak.
Rosszabbat hozhat csak minden nap.
Üres és sivár, életnek tűnik,
igaz is félig, hogy valami van,
de ezt mindenre rá lehet húzni,
rá is húzzuk, ha kell, ha nem.
...
Lélekben térdre esve
a kocsmába hogyha lépsz be:
Nyújtod a kezed,
emeled hangod,
mintha minden rendbe lenne,
pedig ott lent, a nagy semmi alatt,
mint egy korty szesz, illanó mámor
annyi sem vagy.
A test, ez az álca még látszik,
de bent kiégett minden,
üres és fáj,
ám a szesz még visz tovább.
Hová a francba?

Hisz ennél már nincs alább!

KÓRUS:
Ennél már nincs alább?!

(A másik oldalon feltűnik Tibi apja, öreg és megtört.)

CSAPOS: *(körülmutat)* — Mindmégannyi szürke, hétköznapi, valóságszülte életregény. Egyforma forgatókönyv szerint, ugyanarra a klisére: félrecsúszott életek, zsákutcák, reménytelenség, elidegenedés, magány. Definiálható okok és következményeik láncolata..., érthetetlen és megmagyarázhatatlan, hogyan és miért és mért pont ő?

(Tibi belép abba a kocsmába, ahol apja is van. Már nagyon szakadt és elhanyagolt. Amint észreveszi az apját, fordulna vissza, de késő, mert ő is észrevette. Odamegy hozzá.)

TIBI: — Szervusz fater.

APA: — Szervusz fiam. *(végigméri)*

TIBI: *(ingerülten)* — Most boldog vagy?! Igazad lett.

(Az apja int a csaposnak és mutatja, hogy kettőt, az rögtön hozza az italokat.)

APA: — Elöttem ne add a nagyfiút! Tudod, hogy nem. Én mindig szerettelek és szeretlek, csak soha nem tudtam kimutatni. *(könnyeivel küszködik)* Hallottam, hogy elvették tőled a gyereket, reméltem, hogy attól még jól megy a sorod, azért nem nyitod ránk az ajtót. Ha rám haragudtál is, anyádat megnézhetted volna.

TIBI: *(ő is könnyeivel küszködik)* — Ne haragudj, még ma fölmegeyek.

APA: — Késő, fiam.

TIBI: — Tudom, hogy késő, de...

APA: — Már egy éve meghalt.

TIBI: *(ordítva)* — Mondd, hogy nem igaz!

(Az apja magához öleli, hangtalanul zokognak. Isznak, sokat isznak. A csapos bekapcsolja a tévét, egy feltörekvő banda klipje megy:

HARD ROCK

Minek a gitár, ha nincsen húr?
Minek a lány, ha nem rád vár?
Minek az ágy, ha nem űz a vágy?
Minek az ital, ha nem rúgsz be?
Minek a drog, ha nem élsz vele?
Minek a tudás, ha nem boldogít?
Minek a vágy, ha csak bűnbe visz?
Minek a csillogás, minek a fény?
Elnyel a sötét, nincsen remény!
Minek a tűz, minek a parázs?
Hamuvá omlik, elmúl a varázs.
Minek az út? Csak körbejársz.

Születsz a semmibe, álmok közt élsz.
Mire fölfognád, a végére érsz.
Minek a holnap, itt van a ma!
Minek az ital, ha nem rúgsz be?
Minek a drog, ha nem élsz vele?
Rózsaszín álom, de sötét az éj.
A semmibe hullsz, nincsen remény.
Rózsaszín álom, de sötét az éj.
A semmibe hullsz, nincsen remény.

(Tibi és az apja egymást vonszolva, kibotladozik.)

(Másik oldal)

A „SENKI” dala:

SENKI:
Én kérem valaki voltam
megmondhatja bárki itt,
a rendszerváltás padlóra vitt
s lett az orrom rézkilincs
s lett az orrom rézkilincs.

(másik oldal)

A „FÁSULT” dala:

FÁSULT:
Megkoptak már az ünnepek,
a tél sem a régi, sem a nyár s az ősz sem,
a tavasz sem vigasz,
csak az emlékek fénylenek.
Nem ad mámort már a bor,
a szerelem is langymeleg.
Felnőttek már a gyerekek.
Az idő lassan bandukol.
Oly gyorsan múlt el
az ifjúkor!
Oly gyorsan múlt el
az ifjúkor!
Egyet jelentett egykoron:
az ágy és a vágy.
Többre nézek ma már
egy féldecit
Egy fél decit többre nézek
Ma már.

*

NYOLCADIK SZÍN

SZÍNHELY:

Pár évvel később. Bal oldalon egy szeretetszolgálat ingyenkonyhája, jobb felől egy osztályon felüli étterem. Az ingyenkonyhán különböző korú és nemű emberek állnak sorba az ételért, rengetegen vannak, alig férnek a teremben. Tibi és az utcaseprő előtt már csak néhányan állnak.

SZEREPLŐK:

Tibi elhanyagoltabb és szakadtabb már nem is lehetne, az **Utcás** úriembernek tűnik mellette, mindkettejük kezében csörög a tányérban a kanál, úgy delírálnak.

Az étteremben a rajkózenekar épp elhallgat, csak néhány asztalnál ülnek. A központi asztalnál három férfi és egy fiatal nő ül. Az egyik férfi (**a vállalkozó**) negyven év körüli, **Mister Biznisz** (angol vagy amerikai) jó hatvanas, **Schwarz** ötvenes.

Lány, Méla, Prímás, Örült, Beteg, Másik beteg, Még egy beteg, Újabb beteg, Riporter, Orvos, Klosár, Patkányok (1-2-3-4), Ápoló, Bernáth atya.

VÁLLALKOZÓ: — Csak rendeljenek nyugodtan, ha nem haragudnak, nekem lenne néhány fontos telefonom. (*Veszi elő a mobilt, a Lány fordítja Mr. Biznisznek, az megértően bólint. A Vállalkozó pötyögtet a számológépen, majd a telefonba:*) Figyusz kisapám? Azonnal jegyezz a Krakatoából harminc-negyvenmillióig! Hogy napról-napra zuhan? Nem sokáig! Biztos információim vannak. A "Z" holdingot pedig még sürgősebben passzold el. Tudom, hogy mit csinálok! Kellene még kárpótlási jegy is, úgy ötvenig, de nyolcvannál ne adj többet érte. Ha kapsz valami fülest, hívjál! Újra pötyögtet: Te vagy az Linkeszkém? Csak a lényegert mondom, mert fontos tárgyalás közepén vagyok: Nyújtsd be a pályázatot arra az elektronikai cégre, ígérj rá a németre, mi a felét kárpótlási jegyben fizethetjük, már ez maga kész nyereség. Most tárgyalok a Lenyel Konzern képviselőjével, ő két év múlva a dupláját adja nekünk érte valutában. Hogy ők csak felszámolják vagy beolvasztják? Mit érdekel ... Mióta lettél ilyen hazafi? A suska a lényeg. Öt százalék ..., hat ..., hét és fél, de ez az utolsó! (*Zsebébe csúsztatja a telefont, még egyszer elnézést kér, ő is rendel.*) — Na fordítsa, kislány! Minden sínen van, már csak alá kell írni a szerződéseket, és magáénak érezheti a céget. (*A lány odahajol Bizniszhez, és fordít, az bólint, majd kérdez valamit.*)

LÁNY: — A Mr. azt kérdi, hogy mi erre a biztosíték?

VÁLLALKOZÓ: — Hogy én milyen bunkó vagyok! Még be sem mutattam egymásnak az urakat. Mister Biznisz a Lenyel Konzernről és Schwarz úr a KORRUMPH minisztérium osztályvezetője, az ő szava a döntő a pályázat elbírálásában. (*A lány fordítja, a Mr. mond valamit.*)

LÁNY: — Mister Biznisz meg van elégedve, a formaságok elintézése után azonnal intézkedik, hogy a pénzt utalják át a zürichi számlára.

VÁLLALKOZÓ: (*elégedetten összedörzsöli a kezét:*) — Ha megbocsátanának még egy telefont. Figyelj aranyom! Utálj (*nem elírás!*) át az Aranyeső vagy mifene... Az az!

...Aranyág számlájára egy milliócskát! Jót fog tenni az imágénknak. *(Így mondja. Elrakja a telefont, homárt esznek és szarvasgombát, francia pezsgővel öblítik.)*

(Az ingyenkonyhában babgulyást esznek sok kenyérrel. Tibi és az utcaseprő is megkapja az adagját, alig találnak helyet, végül leülnek egy asztalhoz, ahol egy idősebb férfi már befejezte az evést, de nem áll föl, csak ül magába roskadva. Tibi mohón eszik, az sem zavarja, hogy alig marad valami a kanálon, mire a szájához ér.)

MÉLA: — Ne siessen! Ilyen állapotban megárthat.

TIBI: *(fölháborodottan)* — Milyen állapotban?

MÉLA: *(kinyújtja a kezét, az övé is remeg)* — Elnézést, engem csak a jó szándék vezetett...

TIBI: — A pokolra vezető út is jó szándékkal van kikövezve! Foglalkozzon a maga kínjával!

UTCÁS: — Ne sértődjön meg, de a más vagy még inkább soknapos gyomor hajlamos kiadni magából az ételt, ha nem vigyázunk. *(Nyújtja ki ő is a kezét, az is remeg.)*

TIBI: — Na és, nem a te gondod. Foglakozz a kajával, aki falt, az meg adja át a helyét, mert mások is szeretnének zabálni.

MÉLA: — Látom, fiam, keserű vagy, és megbántott, beleharapnál a segítően feléd nyúló kézbe. Ne tedd!

TIBI: — Francba az ilyen nyálcsurgató dumával! Mi maga, irgalmas szamaritánus vagy pap?

MÉLA: — Pap voltam, de levettem a reverendát, mert amit láttam, megingatta a hitem.

TIBI: — Ekkora marhát! Mikor a papoknak, a politikusoknak és a szélhámosoknak a legjobb, vagy az még jobb, ha mind a három egyszerre az illető. *(Elvigyorodik.)*

MÉLA: — Megértelek, sokan visszaélnék a hivatásukkal, s csak azért lesznek ezek vagy azok, mert az érvényesülés legrövidebb útjának tartják. Én nem akartam beállni e sorba, s rájöttem, hogy a hitem is gyöngé, inkább vállaltam a sorsközösséget az elesettekkel.

TIBI: — Mindjárt sírva fakadok.

MÉLA: Hiába bújsz a cinizmus mögé, EMBER vagy, nagy E-vel, bármennyire...

TIBI: — Ne sértegess! Az embernél utálatra méltóbb férget még nem hordozott hátán a föld.

UTCÁS: — A nőkről se feledkezz meg!

TIBI: — Na persze. *(Megenyhülve. Csöndben esznek, a Méla csak nem tágít.)*

(A másik oldalon befejezték az evést.)

A „SCHWARZ” dala:

SCHWARZ:

Egy vagyok csupán a sok közül,
ki érdem nélkül bársonyszékben ül,
kapaszkodok, ameddig lehet
benne maradok,
bár érzem mennyire inog.
A látszat csal, hogy
a szócséplés nem hoz profitot.
Háttér információkon sül a gesztenyém,
kéz kezet mos, ömlik ám a pénz.
A tisztesség erénye lehet másoké,
elég nekem, ha pénzem van elég.
A tisztesség erénye lehet másoké,

elég nekem, ha pénzem van elég.
Az információ eladható.
Éljen a korrupció!
Krachból,
csődből profitálok,
eszmei síkon alkoholizálok.

A „PRÍMÁS” dala:

PRÍMÁS:

Nagyapám még válykot vetett,
teknőt vájt, kosarat, lábtörlőt font.
Ha megjött a pénzzel
folyt a pálinka és a bor,
pattogott, égett a tűz, sült a hús.

...

A kanalak kannák ritmusa
most is véremben dobol.
Anyámat hallom, ahogy dúdolja
az ősi dallamot,
mit népünk Ázsiából hozott.
Apám büszke tartással járja a táncot,
szemében különös láng lobog.
Fénylik csizmája szára,
ujjával pattint.

...

Egybefolyt lelkünk,
büszkék voltunk, hogy összetartozunk,
míg tartott a szesz s a szent révület.
Nem bántott, hogy putriban ébredünk,
öten alszunk egy dikón,
ablak helyett újságpapírt zörget a szél,
a vakaródzó kutyák, a füstszagunk,
a fáradt, koravén, kócos asszonyok.

...

A házamban egy miniszter hasra esne,
New Yorkot és Tokiót jobban ismerem,
mint Szegedet.

Az asszony alig bír
a szépségszalonba eltipegni,
annyi aranyat aggat magára.
A mellényzsebből kifizetném
ezt az egész bagázst.

Óh a Devlába!

Pszichológushoz járok!
Ha már nem vagyok büszke rá,
milyen cigány vagyok?
Hol az a szent révület?
Reggelenként remegve ébredek,

érzem a delírium közeleg.
Lavottát is ez ölte meg.
Hogy ne remegjenek ujjaim a húrokon
mindig feltöltöm magam.
A Stradivárim elsírja minden bánatom,
újra látom apám szemében a lángot,
lelkem mélyén anyám dalol,
újra büszke cigány vagyok.

(Az ingyen konyhán Tibiék befejezték az evést.)

UTCÁS: — Ha meg nem sérteném az urakat és semmi hátsó szándékot ne keressenek mögöttem, meghívnám önöket egy kis itókára.

TIBI: — Csak nem te vagy a Mágán Miska álruhában?

UTCÁS: — Az nem, de van néhány forintom, ami égeti a zsebem, s ismerek a közelben egy olcsó csehót.

TIBI: — Ha már így kapacitálsz, én benne vagyok, mert most nagyon le vagyok égve. Lopni nem tudok, a guberálást lekéstem ma, és már nincs egy szemernyi szégyenérzetem se.

(Szedelőzködnek mindhárman. Az osztályon felüli étterem s az ingyen konyha egy része is átalakul utcarészletté bárral, középen a Zöld Takony nevű kocsmá, ajtaja mellett szemeteskukák s végül egy Sex Shop. Az utcán arab csencselők, bő szoknyás erdélyi asszonyok, diplomata táskás, öltönyös, mobilos fazonok, kéregetők, prostituáltak (és emberek is). Az ingyenkonyha helyett egy pszichiátriai osztály egy kórterme, tíz ágygal, ebből három rácsos. A rácsos ágyakban delírium rémképeitől gyötörtén sikoltoznak, rázzák a rácsot s van amelyik csak káromkodik, férfiak. Az egyik rácsos ágyban a beteg abbahagyja a rács rázását, az ő „magánszáma” következik:)

ŐRÜLT:

Tanultam biz én sok okosat,
a tudás kihasználatlan maradt.
Nem vértettem föl a lelkemet,
hiába az ész, ha a szív vezet.
Sokat feledtem, azt még tudom:
nyomorba dönt az alkohol.

A sok bölcsességből ez maradt:
Ki korán kel, nem mind lel aranyat.
Állítom biztos megélhetésem se lesz,
ha nem az ész, hanem a szív vezet.
Elfeledném, de nem tudom:
nyomorba dönt az alkohol.

„Más feleségét, házát, sem másféle jószágát”
Nekem szent volt e parancsolat,
semmit sem ér, ha másnak nem az.
Falra hányt borsó, írott malaszt.
Mi a jó és mi a rossz hiába tudom,
ha nyomorba dönt az alkohol.

A sok tézist tetszés szerint tekerheted,
lehet vaslogikád, hideg fejed,
mindened elveszítheted, mihelyt
nem az ész, hanem a szív vezet.
Én már végképp nem tudom:
Nyomorba dönt az alkohol?
Ha már nem a szív, nem is az ész vezet,
akkor jönnek mind a pótszerek.
Sárba nyom szellemi vagy fizikai nyomor,
aztán jön csak az alkohol.

Van sok lény, mi embernek látszik,
mind eszik, alszik, játszik.
Ez mind Isten teremtménye lenne?!
A tetvek? Patkányok? Férgesek?
A delíriumban borzadva ráébredsz
ezek vettek körül téged:
tetvek, patkányok, férgek.

MÁSIK BETEG: *(ez nincs berácsozva)*

Ép testben ép lélek,
mondták a rómaiak,
én tudom milyen igaz.
Hogy a test
vagy a lélek hibája?
Mindegy már mára,
mindegy.

(Az utcán folyik a megszokott élet, néha kidobnak egy részegét a kocsmából, máskor rendőrök jönnek és igazoltatnak, a csencselők szétrebbennek, de amint elmennek, újra fölveszik eredeti pozíciójukat. A kórteremben feltűnik egy orvos, aki egy riporternek magyaráz, a riporter mikrofont tart elé, hogy rögzítse.)

ORVOS: — Ez már a végső stádium, innen már ritkán van visszaút. *(mutat a rácsos ágyra)* Néha azért előfordul, hogy hirtelen támadt vallásosság vagy megértő, empátiával rendelkező társ elrángatja őket a pokol tornácáról, s a gyógyulás útjára térnek. Nagy többségük a társadalom megbecsült tagja volt, látszólag olyan, mint a többi átlagpolgár, de csak látszólag. Legtöbbjüknek az átlagosnál jóval nagyobb volt az intelligenciája, tettvágya és érzékenysége s ezért jóval sérülékenyebb is. A környezet, amibe beleszülettek vagy akaratukon kívül belekerültek? Önbizalomhiány? Gáncsokdók? Már nem mindig lehet kideríteni az eredeti okot, de így vagy úgy kisiklott az életük. A társadalom felelőségét sem szabad kihagynunk, sajnos a társadalomnak nagy szerepe van abban, hogy idekerültek. Amikor nőnek a gazdasági és társadalmi feszültségek, egyre több ember próbálkozik a szerencsejátékokkal, nő a drogfogyasztók és alkoholisták száma, mert kilátástalan helyzetükből nem találhatnak kiutat. A lelki sérülések és devianciák is ugrásszerű emelkedést mutatnak. Mindenesetre ezek az emberek nem tudták megvalósítani önmagukat s a bennük feszülő energiákat saját maguk ellen fordították s önpusztítók lettek. Ha az ember nem teheti, amire hajlamai késztetik, előbb-utóbb frusztrált lesz és pótszerekhez nyúl: cigaretta, alkohol, drog, nemi hiperaktivitás és még sorolhatnám. Minket ebből most csak a drog és az alkohol érint. Sokan azt mondják, fölösleges ezekre az emberi roncsokra ennyi pénzt kidobni, hisz maguknak köszönhetik, és

úgyis visszaesnek. Nem értek velük egyet. Ezek az emberek a társadalom, a család, mondhatnám azt is, hogy a mi bűneinkért szenvednek. *(Letakarja a mikrofont és úgy mondja:)* Ők a pohárra feszített krisztusok.

(Az egyik rácsos ágyat megrázza lakója és fölördít:)

BETEG: — Ditta! Ditta! *(A riporter odamegy a mikrofonnal.)* Állomás..., ónix szemek. A vonat elment..., az utolsó is. Én várok. A síneket régen fölszedték, de én várok. Az állomás már roskadozik, én várok, várok, várok...

(Az orvos megnyomja a nővérhívót, bejön egy markos férfiápoló, leveszik a rácsot egyik oldalon, lefogják az egyre jobban őrröngő férfit és nyugtató injekciót nyomnak a karjába. Most rákezd a másik rácsos ágy lakója is:)

MÉG EGY BETEG: — Piszok kurvák, rohadt stricik, engedjete ki! Hát nem látjátok, hogy fölfalnak, kiszívják a vérem! És azok a szemek! A szemek, a szemek, a szemek...

(Ebbe is nyugtatót nyomnak. Az egyik nem rácsos ágyon a beteg törökülésben ül, előre-hátra hintázik testével, valamit kitartóan mormol kezdettől fogva, a riporter odamegy a mikrofonnal, most már halljuk mi is:)

ÚJABB BETEG: — A kegyetlenül őrlő kényszermunka egyetlen szent hozama a kitaláltottnál: megismerték egymást. Olyan jónak, szépnek, rútnak, önzőnek, testvérenek, ahogy a kiválasztottak boldog közösségében erre sohasem volt módjuk. Az érdekeik, viszonyaik, reményeik elfordították valódi énjüket. Itt azután újrászülettek. A szenvedés, a nívótlan, kemény munka, a sivár közöny kínjuk iránt, kissé a vallás és filozófia közötti emelkedettebb, semleges lelki zónával elválasztja őket az anyag túlértékelt fontosságától. A hiúság, az ambíció, a környezet véleménye itt nem készíti őket pózokra, áskálódásra, gyűlöletre. Itt egy elbukott emberi tömb minden hősies vagy értelmes cél nélkül, mint valami magányos, pusztá fal, állja a legkegyetlenebb sorsot, szenvedni az emberi közösségen kívül, egy kínai kuli életcéljainál is jelentéktlenebb erkölcsi tartalommal...

ORVOS: — Fölismeri?

RIPORTER: — Én ne ismerném fel Rejtő Csontbrigádját? Ez egész nap Rejtő-műveket fúj!

ORVOS: — Egész nap, de csak ezt az egyet. A lélek tükre megrepedt, homályosan, torzan adja vissza a valót. Neki ez a való, minden irracionalitása ellenére vagy -ért valós. Nézzen végig ezeken az embereken! Hát nem olyan, mint egy csontbrigád?

(Az egyik beteg bekapcsolja a magnóját, teljes hangerőre állítja: „A Guns n’ Roses: Knockin’ on heaven’s door” hallható.)

(Az utcaszínen lámpaoszlopnak támaszkodik egy fiús kinézetű lány, egy öltönyös-nyakkendőfazon megáll előtte, benyúl zsebébe, pénzt vesz ki s a lány markába nyomja, a lány forgatja a kezében s rákezd:)

A „KLOSÁR” dala:

KLOSÁR:

Ha az lennék, aki szeretnék,
nem az lennék, aki most vagyok.

Ha ott lennék, ahol nem vagyok,
nem lépnének át a holnapok.
Ha szeretnék, én is szeretnék,
nem rossz, talán jó lennék.
Ha lennék előttem távlatok!
Tudnám; a nap rám ragyog.
Sodor a napok árja,
megtörténnek velem a dolgok,
nem élek, csak vagyok.
Sodor a napok árja,
megtörténnek velem a dolgok,
nem élek, csak vagyok.
Fennkölt érzelmek, magasztos eszmék
hidegen hagynak, én inkább ennék.
Korog a gyomrom, nincs egy vasam,
tudatom beszűkült, mi befér:
csak egy szelet kenyér.
Csak egy szelet kenyér.
Egy fölfújt hólyag
pár forintot nyújt felém.
Hogy elvegyem
neki van szüksége rá,
nem nekem.
Neki van szüksége rá.
Megszánom, hát elveszem.
Megszánom, hát elveszem.

*(A lány ezután bemegy a „Zöld Takonyba”, ahonnan kijön éppen a már ismert Méla, az ő dala:
közben a pszichiátrián gyógyszer osztanak, vérnyomást mérnek.)*

A „MÉLA” dala:

MÉLA:
Imádkoznék én, csak látnám,
hogy aki hisz, üdvözülni,
a bűnös elnyeri a méltó büntetést.
Látom, Káin gyóntat épp,
Ábelre ütik a szégyen bélyegét.
Sámson sántán és bénán
italra kéreget.
Delila áldást oszt,
a kurvák fehér ruhában
szemlesütve térdepelnek az oltár előtt!
Putifárné megkövezteti Zsuzsánnát.
A nyálcsurgató vének Lótót
avatják szentté, papnők a lányai.
Salamon Jóbtól kér tanácsot,
Noé nem épít bárkát,

rentábilisabb egy kupleráj.
Sóbálvánnyá válnak az igazak,
Szodoma és Gomorra fölvirágzik,
Ninive a példakép.
Jónástól hányingere lesz a cetnek,
ő most a legmenőbb lemezlovas.
Lucifer a földet kiveszi gebinbe,
Isten ül a babérjain.
Nem hullik könnye értünk,
mindenekfelett a profit,
a nyomor meg álmodik.
Meddig még,
miért?

(Az üzletek bezárnak, az utca elnéptelenedik, Tibit is kipenderítik a Mennyei Béke Zöld Taknyából. A földre esik, de a kezében lévő üveget úgy tartja, hogy egy csepp se menjen veszendőbe tartalmából [mellesleg éjszaka van]. Meg sem próbál fölállni, fenéken csúszik hátra a kukáig, és hátát nekitámasztja.)

TIBI: — Hová sodrod, te rohadt szél, az átkozott porszemeid? Miért nem tudsz már engem is elsodorni? Minek vegetálok még mindig itt hit, cél és remények nélkül? Valóban nem véletlen semmi sem? Vagy ha az, mi értelme van? Miért nem kopott el álmaimmal, koszos ruháimmal a szégyenérzetem is. Még mindig nem szeretném, ha valaki is ismerőseim közül, akik még akaratom ellenére is számítanak, így meglátnának. Hiába kaparom össze minden nap a betevő lila ködre valót, mégis átfénylenek az emlékek, de csak azért, hogy fájjanak. Igaza volt Somlyónak:
(Fennhangon szavalni kezdi.)

„Most hajnali három óra.
Istenem, vezess a jóra!

Békevirágok e szürke kövek
és béke a hajnali ég.
Istenem, szeretsz-e még?

Züllenem, hullanom rendeltetett
és elhull, aki arravaló.
Légy velem mindenható!

Hajnali percek szemeznek alá
s a harang szívünkben sikolt.
Istenem, sok bánatom volt!

Hús évvel szerettem, hús évvel vakon,
ma sápadt és zord halovány alakom?
Istenem, a szívedben lakom.

Nincs éjjelem, nincs és nappalom sincs,
csak e hajnali ég, csak e kék...
Istenem, szeretsz-e,

Istenem, vezetsz-e,
Istenem, megversz-e még?”

(Kiissza az üveget, leejti maga mellé és elalszik.

A kórteremben csak egy halvány lámpa ég, a legtöbb beteg alszik, de forgolódnak, nyögdécselnek, néha valamelyikük felordít. Aki Rejtőt mormol, most is hintázik az ágyon, és csak mondja, mondja. Az ápoló benéz, föl-kattintja a villanyt, majd eloltja és kimegy.

Az utcán megjelenik négy diszko-patkány, tizenhattól húsz éves korig. Ezt kántálják:)

PATKÁNYOK: — „Hazafelé az út veszélyes...”

(Dülöngélnek. Tibi előtt megállnak.)

PATKÁNY 1: — Jé, egy giliszta!

PATKÁNY 2: — A kurva annyát!

(Félkörbe körülállják és levizelik. Tibi meg se moccan.)

PATKÁNY 3: — Ez hótt koki. Dógozzuk meg.

(elkezdik rugdosni, Tibi erre se eszmél)

PATKÁNY 1: — Gyerekek, gyűjtsuk föl!

(Már csavarja is le a pálinkásüveg kupakját és lelocsolja, a negyedik röhögve meggyújtja, Tibi vonaglani kezd. Megjelenik a rendőrfőnök, a patkányok eltűnnek. A rendőr lerántja a zubbonyát és eloltja vele a tüzet.

Elviszik Tibit, néha egy-egy részeg támoltyog végig az utcán.

A kórteremben, az egyik rácsos ágyban nagyot rúg a beteg, majd fölül, elkezd rázni a rácsot:)

EGYIK BETEG:

Nekem sivár, csak nyűg az élet,
az orvosok bűne az, hogy még élek.

Ki hatalmazta fel őket arra,
hogy elvitassák halálhoz való jogom?

Eldobnám e szar semmit,
mi életnek sem nevezhető,
menekülnék, de visszarántanak.

Nem enged el ez a szarkupac.

Nem enged el, nem enged el, nem enged el...

(Egyre hangosabban ordít, bejön egy ápoló, nyugtatót nyom bele, majd hozzák Tibit is. Még be van kötözve, delirál. Alig bírják az ágyra nyomni. Őt is berácsolják. Már világosodik, ébrednek a betegek, az ápoló bejön, lázmérőt oszt az aránylag beszámíthatóaknak. Az utca is elkezd élni megszokott életét. A kórteremben már minden beteg fönn van, csak Tibi alszik még. Belép az ajtón egy fiatal, farmeröltönyös férfi, senki nem mondaná meg róla, hogy pap. Minden beteghez odalép és mond neki pár szót, de nem érteni, mert a magnós beteg megint

bömbölteti a masináját, most az MHV könyörgése [vagy valami hasonló] megy. Odaér Tibihez, aki fölébredt. Bejön egy ápoló, kiveszi a magnóból az elemet, ahogy lép ki az ajtón majdnem eltalálja a magnó, amit a beteg utána vág. A farmeros férfi nagy szakértelemmel leszedi a rácsot Tibi ágyáról és nyújtja a kezét:)

BERNÁTH ATYA: — Bernáth atya vagyok.

TIBI: — Ki a fasz kérdezte?!

BERNÁTH ATYA: — Nyugodj meg, én csak segíteni szeretnék.

TIBI: — Nem vagyok hívő, nem hiszek senkiben és semmiben, úgyhogy hagyjon nekem békét, keressen más balekot!

BERNÁTH ATYA: — Én nem kérem számon a hited, csak segíteni szeretnék.

TIBI: — Ugyan mivel?

BERNÁTH ATYA: — Jó szóval, kenyérrel, hajlékkal, mert ha jól sejtem neked sem lesz hová menned, ha fölépülsz.

TIBI: — Az az én gondom!

(A férfi szétnyitja a Bibliát, de Tibi nem hagyja, hogy megszólaljon)

TIBI: — Csak nem Jób szenvedéseiről akarsz nekem itt povedálni?! Vedd már észre, hogy én elvesztem! Ha van Isten az ő, de magam számára is és nem csak én, ezek itt mind és ti is odakint. *(mutat körül.)*

BERNÁTH ATYA: — Azért ha majd szabadulsz innen és nem lesz hová menned, kitől segítséget kéred, itt mindig szívesen várunk.

(A kezébe nyom egy címet, és indul kifelé.)

TIBI: — Várj csak, faszikám!

(Az megfordul)

BERNÁTH ATYA: — Igen.

TIBI: — Ha már ilyen fene nagy lelked van, megdobhatnál párszáz forinttal, mert én még ma eltűnök innen.

(Az atya visszalép, pénzt vesz elő és odaadja neki.)

TIBI: — Abba ne is reménykedj, hogy kajára költöm! Bemegyek az első kocsmába, és leiszom magam.

BERNÁTH ATYA: — Tudom.

TIBI: — Akkor?

BERNÁTH ATYA: — Hallottad a szót: agapé?

TIBI: — Most nem ugrik be.

BERNÁTH ATYA: — Ez a krisztusi szeretetet fejezi ki, amihez talán az anyai szeretet áll a legközelebb: lehetsz gyilkos és bánthatsz, akkor is, mindennek ellenére szeretlek.

TIBI: — Baszd meg a szeretetedet!

FÜGGÖNY

Folytatjuk...

KORIM LÁSZLÓ: Sárakönyv (részletek)

TRÉFA

Gazella Gizella Gizikéhez ment
Gizike éppen gőzekét fent
Garázsban volt a darazsa
Kályhájából kiesett parazsa
Ettől megijedt darazsa
S nagyot csípett Gizikébe

MONDÓKA

Alagút aranyút
Kapu tál szalutál
Fel is út le is út
Eladó kiabál
Vásáron eladó
Csupor és fakanál
Takaró kese ló
Cserepes tulipán

SZEGÉNYEMBER

Úton ment egy szegény ember
Hátán egy nagy kéve kender
Hová mész te szegény ember
S minek az a kéve kender

Haza megyek kalyibámba
Falat régen jutott számba
Aztán vígan dalolok
Amíg kendert tilolok

TÁNCTANÁR

Bálra jár a tánctanár
Látja bamba tánckarát
Egyik suta másik buta
Majd megüti már a guta
Egyik szúnyogot les falon
Pedig szép lány körül halom
Másik süket mint az ágyú
Lánynak nem kell olyan bárgyú
Mit tehet hát a tanár
Maga táncol a számár

AUTÓBONTÓ

Autóbontó olyan hely
Ahol sok a féltengely
Ez tehát a féltengely óvoda
Kinek egész kell ne menjen el oda

KALAND A LIGETBEN

Lombtalan ligetben két lurkó játszott,
kora tavaszi fény viháncolt
s ők ketten egymást üzték a parkban.

Az egyik, a piros nadrágos,
hasra vetve magát így kiáltott:
- Balra ellenség! - s kúszni kezdett.

Aztán felugrott s futkároztak újra,
a padok között mind a ketten
s a néptelen liget életre kelt.

Ám jött a mama s őket érte tetten,
a poros piros nadrág árulkodott meglepetten
s elporolta csintalan csemetéjét.

*

MOLNÁR EDIT: húsvéti textil-bábok

KŐ-SZABÓ IMRE

Az ajándékba kapott trikó

Július derekán, hétköznapi meleg napsütésben, úgy félhárom körül Mocsári Péter nyugdíjas, belépett a Bözsi néni kocsmájába. Egyszerre többen is üdvözölték.

– Vége a melónak? – kérdezte a göndörhajú Péter, a csapos.

– Igen, vége! – mondta Mocsári Péter és közben kezet fogott a pultnál állókkal. Már megfigyelte, ha valaki bejön a kocsmába, az megáll a pultnál, kikéri italát és egy lépéssel sem akar, tovább menni. Valahogy ragaszkodnak ahhoz a bádog pulthoz. Itt jobb fogyasztani a kikért italt, mintha a fal melletti könyöklőre vinné.

– Mi újság a káeftében? – kérdezte az alacsony termetű kis Zsigó Jóska, aki szinte mindig itt lábatlankodott a kocsmában. Hova is menne szegény. Harmincöt éves fejjel, így nőtlenül, meg ezzel a rozszant testével. Úgy néz ki, mint aki visszamaradt a fejlődésben. Még szerencse, hogy mindig vidám. Szomorúan eddig nem látta senki.

Valóban úgy kérdezte, hogy a kft betűket hangsúlyozásuk szerint meghúzta.

– Nincs semmi! – mondta Mocsári Péter. – Tudod a portai szolgálat olyan egyforma. Jönnek, mennek az autók, árut hoznak, meg visznek, más nincs.

– Nem unalmas?

– Ha összehasonlítom azzal, amikor aktív koromban tűzoltó voltam, ahhoz képest, ez pihenés.

Itt bekapcsolódott a beszélgetésbe Tóth Feri. Ő vasutas, itt az állomáson szolgál, tájékozott srác. Szeret beszélgetni.

– Itt szoktunk találkozni. Ez nekünk olyan, mint a görögöknél az agora. Csak ez nem piac, hanem a Bözsi néni kocsmája. Egy beszélgető hely, ahol vendégül látjuk magunkat.

– Ez valóban jó hely! – szólt közbe egy kopasz fickó, sörös korsóval a kezében, oda csatlakozott a beszélgetőkhöz.

– Jó hely! – erősítette meg a vasutas Tóth Feri. – Képzeljétek, magam sem akartam elhinni, fenn van a Google keresőn.

– Ilyen hülyeséget, azért ne mondj! – mondta a kis Zsigó Jóska.

– Annyira nem híres!

– Te ezt csak képzeled – mondta a vasutas. – Beírtam a keresőbe: „Bözsi néni kocsmája – Vác”. Most figyeljétek, kiadta, hogy a Zrínyi utca és a Szent János utca sarkán van. Ott lehet biliárdozni. Szó szerint még a következő olvasható: a társaság állandó és nincsenek feszültségek az emberek között. Kocsma jelleg, de annak felsőfokú, tágas kerthelyiséggel, jó kedvű kiszolgálókkal, kétkezi munkás réteg, főként!

Szünet következett, a hallottakat a körülállók megpróbálták magukban elemezni, vagy emésztetni. Tényleg úgy lenne? Összenéztek, felemelték poharaikat és ittak.

– Akkor jó helyen vagyunk! – összegezte Mocsári Péter és nagy nevetésbe törtek ki. Még megittak egy-egy pohár italt és mentek tovább.

Mocsári Pétert induláskor, Tóth Feri állította meg.

– Kérdeznék én tőled valamit?

– Mondjad! – mondta Péter.

– Találkoztam délelőtt a feleségeddel az utcán.

Mocsári Péter értetlenül nézett, majd hozzá tette: – Biztos a boltban volt.

– Lehet, de egy különös trikó volt rajta! – mondta Tóth Feri és nagyon mosolygott, alig tudta vissza tartani, hogy ez a mosoly, ne csapjon át egy hangos nevetésbe.

– Mi ebben a különös?

– Majd kérdezd meg otthon az asszonyt! – fejezte be Tóth Feri a vasutas.

Mocsári Péter kíváncsi lett, meg mérges is. – Miért mondja neki ezt ez a vasutas? – gondolta először. Összeszedte magát és szűk köszönés után elindult hazafelé.

Útközben azon gondolkodott: – Mit tehetett az asszony, hogy így reagált rá?

Haza érve, kissé erélyesebben lépett be a lakásban. Mindjárt kérdezte is:

– Miféle trikóban flangálsz te a városban?

Az asszony, Sárika néni csak állt a konyhába és nem tudta mire vélni ezt az erélyes megszólítást.

– Lássam azt a trikót! – szólt parancsolólag a férj.

Sárika néni bement a szobába, közben beszélt a konyhába álló férjéhez:

– Arra gondolsz, amit a Laci kisunokámtól kaptam? Ő az evezős a Dunán. Azt mondta, mama hordjad ezt a trikót!

Aztán lassan kijött a szobából, kezében hozta a trikót szétnyitva, rajta a felirattal: „Váci sárkány!”

Mocsári Péter hirtelen nem tudta, mit is mondjon. Eszébe jutott a Laci nevű unokája, aki nagy kópé, huncut gyerek. Ezt a trikót odaadta a nagyanyjának, biztosan jót mosolygott, vagy talán kuncogott. – A mama csak feszítsen benne az utcán! Erre gondolva egy kicsit megenyhült, magában még mosolygott is. Aztán annyit mondott az asszonynak:

– Ötven éve vagyunk házasok, néha tapasztaltam egy-két dolgot, de nem gondoltam sohasem arra, hogy az én feleségem egyszer belép ebbe az „egyesületbe!”

Volt egyszer egy kert... – Zemplén

Fotó: DARVAS JUDIT

KAMARÁS KLÁRA

MIKOR A TÜZEK MIND KIALSZANAK

Mikor a tüzek mind kialszanak
s elnémulnak a lázadó szavak,
ne hidd, hogy végleg megadom magam,
megyek tovább, sötétben, hontalan.

Hihetnéd azt, hogy járni sem lehet
félőn tapodva minden új követ,
vakon tapintva kerítést, falat...
de csak tovább, amíg meg nem szakad
e koldus lét, e céltalan magány,
s át nem lépek a semmi kapuján.

VISSZANÉZŐ

2010, mintha tegnap volna.
Összegyűjtöttük, mit írtam s miért.
Azóta eltelt 11 silány év,
s én kifakultam, mint az őszi rét.

Tudom, hogy jön még,
lesz még új december
a mindenségnek, de már nem nekem.
Közelít már a legutolsó sorvég...
E gondolattól megrémül az ember,
mert nem írtam le még az életem.
Mostanában már csak a múltban élek.

Az új verseket elfújja a szél...
Mire leírnám, kiürül a lélek,
üres a kaptár, s rám talál a tél.

SEMMI ÉS SOHA

Itt nem változik semmi és soha.
Megyünk, amerre szor a tömeg.
Elöl ordít pár bérenc vagy vezér,
s utána már egy dühödt nyáj liheg.
Birkák akolja ez, nem ember otthona,
és nem változik semmi és soha!
Csillagot teszünk tornyok tetejére,

aztán szétverjük, köpünk az egészre.
Dicsőítünk, majd sárba rántunk,
örökké körbe-körbejárunk
Szobrot avatunk, emlékhelyeket:
legyen, amit ledönteni lehet...
Halottakat temetünk és kiásunk,
újraföldelünk, rehabilitálunk...
Koszorúzás és sárdobálás
és hazugság és árokásás...
Nem lát a kerge nyáj, csak háborog...
Minden ösünk a sírjában forog!
Mért járunk körbe? Mennyi ostoba...
És nem változik meg a kör soha!

CSILLAGHULLÁS

Azt hitted ismersz?
Azt hittem én is...
Nagyon szerettél?
De látod, mégis
két ismeretlen
állt döbbenetben,
csillaghulláskor,
csillag-vesztetten.

Nem így akartad,
én is mást hittem.
Mondd, mire vitted?
Mondd, mire vittem?
Közös a sorsunk,
közös a béke,
egész életre
ennyi elég-e?

Hol volt, hol nem volt...
mesénknek vége.
Ha te nem bánod,
nem bánom én se.
Csillagok hullnak,
álmok fakulnak.
Tanúja sem lesz
ennek a múltnak.

VERASZTÓ ANTAL

Félálomban

A tébláboló éjszakában,
Epikurosz tanítványaival teáztam.
Úgy mondták: az Ígéret földjéről jöttek,
a nirvána és a friss kukoricaföldek
lehelete érződött rajtuk. Az álnok
barátok, hajnalra kinőtték a világot.

Fotó: **DARVAS JUDIT**

KOZÁK MARI

Anyám

csak ült
kezében egy alma

a vén fa meghalt hajnalra...
ablak alatt már a tavasz
nyitogatta a virágokat...
tenyerében két gerezd
ujjai közül csordult leve
és olyan sápadt volt
elveszett piros színe
ízét sosem érezte

siratta a vén fát – szerette
száz virág ébredt reggel
este illatát adta és az öreg
elfáradt ráncos kezek
simították a göcsörtös törzset
majd kézbe vették az álmokat
és ágaknak adták ajándéknak...

csak ült
kezében egy alma
a vén fa meghalt hajnalra...

már mellette állt
kezét tördelte – ásót fogott
és öreg hátán a bajokkal
gödröt ásott – vágott gyökeret
közben az almafával
régiről emlékezett

aztán magára hagyta
keze nem bírta az ásót
vén önmaga – a magányt
ajtó előtt a padra ült
majd számolta a múltó éveket
mostanig az almafával öregedett

csak ült
kezében egy alma
a vén fa meghalt hajnalra...

...tán holnap
vagy holnap után
esetleg egy szombaton
füstté válik vén tested
melengetsz – én mesélek
(a varjak már hozzák
messziről a híreket)
magot vittek – föld elkérte
s az idő – fává nevelte.

csak ült
kezében egy alma...
fa született hajnalra.

A vén diófa

Az udvar végében állt, már nem is tudom mióta. Egy tavaszi napon, még aprócska hajtás volt, mikor anyám így szólt – elültetlek, majd hasznodat veszem egyszer.

Anyám, akkor még nem szorult a botra, haját is feltűzve hordta, szoknyája térdét melengette, arcán a ráncok csak gondolatok voltak – én meg fiatal, és mindig nevettem – úgy emlékszem a diófát én öntözgettem.

Akkor még a tavaszok virágot hoztak és dalolt velünk a határ, ha sétára indultunk, én és anyám.

A pipacsot szerettük mind a ketten, de leszakítani nem tudtuk soha, féltünk, hogy meghal a markunkba'. Csak néztük és becéztük szép szavakkal, padra ültünk, hagytuk a szélnek kócolni hajunk, anyám mesélt én hallgattam – apám otthon duzzogott – mi csak andalogtunk, madarak röptét néztük, és hangosan a tavaszt becéztük.

Akkor még...

Azóta eltelt vagy harminc év – megöregedtünk – már elmaradnak a hosszú séták és eltűntek azok a pipacsok – anyám botra támaszkodik, már én sem szaladok – de az emlékek, még azok, amiket zsebemben hordok.

No, szóval azt a diófát elültette anyám és ápolta hosszú éveken át. Az meg a drága, gyümölcsöt adott ajándékba. Ízes, szép, nagy diókat nevelt, mire az ősz megérkezett és hullatta kincsét anyám elé – hajolt a szentem, szedte kosárba, majd mind tette a kamrába. Téli estéken magához vette, törte reggel és este, majd darálta, egyre dicsérte – süteményt sütött az unokáknak ebédre.

Ha újra megjött a tavasz, ásót vett kezébe és földet szórt a diófa tövére, majd metszette az öreg ágakat, hellyel kínálva a fiatalokat. Ha virágba borult, alája ült estelente, álmodta újra menyecske – még dalolt is, ha hitte senki nem hallja – a diófa lett a barátja.

Nyáron csak hűsöltek mind a ketten, anyám a lombok alatt pihente ki magát, s nyújtóztatta fáradt lábát – a diófa meg a felhőket kérte, öntsenek vizet néha a fejére. Így múltatták a napokat, hol egyik pihent, hol mesélt a másik, elszaladt a nyár is.

Aztán szürkébbek lettek a napok, az ősz ajtóban toporgott, hideg szelet hozott magával, kendő kellett már és meleg kabát, anyám ritkábban látott unokát.

Behúzódott a szobába, álmokat ringatott karjában és néha, ha az idő megengedte, kiballagott az udvar végébe. Majd átölelte a diófát, csendesen elbeszélgettek – a szél rajtuk csak nevetett – a kendőjét vállán szorosabbra húzta – tenyere melegét a fa karjára simította, a telet az meg átaludta.

Akkor már...

Gyengült mindkettőjük teste, görbült a vén diófa, lassult anyám lépte. Hajnalban kelt, még vizet vitt a fának, hátát döntötte a göcsörtös hátnak. Olykor még mesélt, de leginkább csak hallgatott – a vén diófa néha bólintott – esős napokon az ablakból figyelte, ahogyan a varjak keringtek felette.

Megvénültünk mind a ketten – mondogatta – már süteményt sem sütött naponta. Két kicsi diót tett félre, ha bánatos volt kezébe vette.

Aztán egy napon, mikor vad vihar dúlt és megtörte a vén fa hátát, már tudta elveszti öreg diófa barátját.

Reggelre a földön fekvé találta, tört volt ágkeze s lába – néhány levelet még zsebébe rejtett – és egy aprócska hajtást vett észre a vén test mellett.

Tavaly...

A hajtás nőni kezdett, hajolt a széllel, anyámra nevetett. Ő meg mellé ül néha, tenyere melegét neki adja, és arról mesél, milyen volt délceg diófa anyja.

(2020)

Mese, mese...

MESTER GYÖRGYI

Sugi

Mese a vírusról.

az Univerzum kapitányának legkisebb leánytestvére volt. Ő ugyan „Hugi”-nak hívta, de a kislány ragaszkodott a „Sugi” becenévhez, amit különleges képességeire tekintettel, a „Supergirl” elnevezésből rövidített le.

Suginak a nagy univerzumon belüli feladata a gyönyörű kék bolygó, a Föld felügyelete volt. Ő vigyázott rá, hogy rendben menjenek a dolgok, átlátszóan kristálytisztá legyen minden víz a Földön, zöldelljenek a fák, bokrok, pergőszemű maradjon a homok a sivatagokban, és persze nem utolsósorban, az – odafönről csupán bogár nagyságúnak látszó – emberek és állatok boldogan és egészségesen éljenek.

Mivel a Földdel hosszú ideig nem volt gond, Suginak szinte semmi dolga nem akadt. Néhanapján ránézett a ragyogó, kék labdára hasonlító bolygóra, de mivel nem kellett bajt elhárítania, vagy bármit megjavítani, hát csak lustálkodott, heverészett otthon a nyulacskás papucsában, és a mackójával játszott. Hiszen gyerek volt még ő is, habár „szuper gyerek”. Ahogy azonban előre haladt az idő, egyszer csak azt vette észre, nem látja már olyan tisztán a Földet. Nem csillogtak a vizek, szürkésbarnának tűnt a növényzet, a levegőég átlátszatlanul gomolygott a bolygó körül, amin keresztül alig tudta kivenni az addig ott békésen élő, szorgosan tevékenykedő földlakókat.

Amikor közelebb repült, látnia kellett, sőt hallotta is, hogy a – magasból még mindig aprónak tűnő – emberkék közül sokan köhécselnek, többük láthatóan nagyon fáradtan tette a dolgát, gyöngének és elesettnek látszottak, némelyek a homlokukat törülgették, pedig messze volt még a nyár, mégis emésztette őket a forróság.

Sugi bízott az emberekben, hogy tudják, hogyan kell felvenniük a harcot azzal a láthatatlan ellenséggel, amely betegség formájában megtámadta őket.

És lám, valóban sok ember eltűnt az utcákról, nem csoportosultak, visszahúzódtak otthonaikba, másokat apró játékautókhoz hasonló járművek gyógyítás céljából kórházba szállítottak.

Akinek mégis muszáj volt ügyes-bajos teendője miatt kimenni az utcára, apró maszkkal takarta el az orrát, száját. (Mondjuk Sugi már korábban is viselt maszkot, de azt ő csak mulatságból tette, és nem a száján-orrán, hanem a szemén viselte.)

De hát az ember más, és tényleg okos – szögezte le magában újból és újból Sugi. Minden földlakónak megvan a magához való esze.

De hogy azért ő se maradjon tennivaló nélkül, és főként a segíteni akarástól vezérelve,

éjszakánként körbe röpülte a Földet, és friss, tavaszillatú levegővel átszellőztette, fertőtlenítette az utcákat, tereket, erdőt-mezőt.

Az okos emberi gondolkodásnak köszönhetően – és persze el nem feledkezve Sugi segítő tevékenységéről –, hamarosan újból csillogni kezdtek, megtisztultak a vizek, frissen zöldellt erdő-mező, a maszkok pedig lekerültek az emberek arcáról.

Ismét benépesültek a munkahelyek, a gyerekek vidáman töltötték az időt a szabadban, a játszótéren, iskolába, óvodába jártak.

Sugi a nyári napocskával fényüzenetet küldött az embereknek, mellyel – nevéből is adódóan –, azt **sugallta** nekik, vigyázzanak ezentúl még jobban a Földre, és persze saját magukra, hogy úgy a Föld, mint ömaguk még egészségesebbek legyenek, és azok is maradjanak.

Illusztráció: KEGLOVICH T. MILÁN

AMBRUS JÓZSEF

Édesanyám és a mesék

Ambrus Jánosné, Halassy Erzsébet élt 79 évet...

Átélt két világháborút, forradalmakat, válságokat, nyilas és kommunista rendszereket. Felnevelt négy gyermeket. Sokak Erzsike nénije. Nyíltszívű, széles látókörű, művelt asszony, aki ezernyi gondja ellenére sokat mesélt nekünk. Amolyan „igazmeséket”...

Mesélt az első világháborúról, melyben mindkét nagyapám részt vett, de csak egyikük tért haza...

A '30-as évekről, mikor a nyíltan elmondott véleménye miatt „lázadó szociáldemokratának” bélyegezték. *(Soha, semmilyen pártnak nem volt tagja.)*...

A vészkorszakról: Teréki Jóska bácsiról és Szabó Rozika néniről, akik – bár maguk is rettegetek – bújtatták a gondjaikra bízott Lilikét, akinek az volt a „bűne”, hogy megszületett. Hogy nem máshová született! Ha a szülők nem élnék túl, legalább ő megmeneküljön! *(Bizony-bizony: morál, kontra változó törvények!)* ...

Természetesen a „frontról” is. Az első szovjet katonákról, akik elmondták: felszabadítani küldték őket, itt meg mindenki burzsuj. *(Hozzájuk képest!)* Vittek is minden mozdíthatót! A második hullámban érkezők meg azt kérdezték: „maguk miért ilyen szegények?!” ...

Elmondta, hogy mind a német, mind a szovjet hadsereg egységeit beszállásolták hozzájuk. Mindkét tábor katonái elérzékenyülve, gyengéd figyelemmel lovagoltatták a térdükön az alig több, mint egyeztetendő bátyámat... Aztán ölték, pusztították egymást, mindenkit és mindent, ami az útjukba került...

Mesélt a háború utáni új rendszer szöszölőivá váló köpönyegfordítókról. *(Déja Vu!)*...

Az '50-es évek Községi Tanácsának nagyhatalmú VB elnökéről *(VB, azaz Végrehajító bizottság, a nevét pedig fedje a feledés jótékony homálya!)*, aki megtiltotta a tej kiadását a 1,5–7 éves kor közötti négy gyermek részére! *(Tehette, mert akkoriban csak a tejcsarnokban volt rá lehetőség.)* De Zifcsák Klári néniről is, aki titokban, a „Nagyapónak” félretett adagot juttatta el hozzánk, mert „a kisgyerekeknek nagyobb szüksége van rá”! Vagy (Dr. Bognár) Géza bácsiról, aki az állását *(és más egyebeket)* kockáztatva, „receptre” írta föl részemre! Nem sokan lehetnek, akik így, orvosi rendelvényre jutottak hozzá....

Közben, az egykori lázadó szociáldemokratát átminősítették az imperializmus ügynökévé, aki a klerikális reakcióval tartja a kapcsolatot. *(Magyarán: ugyanúgy elmondta a véleményét és vallásos volt.)*...

Embert, emberséget próbáló idők. Megtanultam az „i” betű fontosságát. Nem tévesztendő össze a gazember és az igaz ember!...

Később már én is meséltem... Az 1950-60-as évek orosz tanáráról, aki mint tolmács *(már előttünk is)* kudarcot vallott...

Felnőttként barátok, munkatársak, de ismeretlenek is gyakran mondtunk egymásnak tanmeséket, vicceket és ez, sok mindenben átsegített...

Édesanyám 65 évesen agyvérzést szenvedett. „Jólelkek” gondolatban már temették, Ő meg arról beszélt, hogy mennyi feladata van még. Újratanult járni, írni, s közöttünk maradt szeretetben 14 évig...

Jöttek új, önjelölt mesélők.

Elmondták – egymásnak homlokegyenest ellenkező ideológiákkal alátámasztva – , hogy a tejjel-mézzel folyó Kánaán felé vezetnek. Szavazzunk rájuk, s néhány évig legyünk türelemmel! Az ellenfeleik természetesen semmirekellők, ők azonban már látják az alagút végét. *(De melyiket, hiszen mindannyian többet néztek hátra, mint előre?!)*

Azóta is folyton mesélnek, de számomra egyre nehezebben érthető nyelven.

Lenyúlták, bedőlt, kuruckodik, magyarkodik, saller, koki, államcsőd, plágium, szabadságharc, munkanélküliségi ráta, létminimum, unortodox, illiberális, komcsi, libsi, birka, nyugger, mély-keresztény, ál-keresztény, megélhetési bűnözés, megélhetési politikus, migráns, kipcsak, csicska, stróman, proli, autokrata, államadósság, metró, stadion, forint árfolyam, gigahitel, korrupció, kamupárt, kamu beruházás, közjóság, Brüsszel, Graz, vétó, kötelezettségzegési eljárás, pandémia, maszk, korlátozások, karantén, lélegeztető gépek, átoltsóság, mindent jól csináltak, semmit sem csináltak jól, lehallgatás, elhallgatás, megosztottság...

Próbálok Gyéres tanár úr szavaival érvelni. (*Móricz: Légy jó mindhalálig!*)

„Az is tolvaj, aki az emberek bizalmát meglopja”... Néznek, mint egy marslakót... (*Pedig nem is kértem, hogy fordítsák latinra!*) ...

A fejemben egyre a Republic együttes sorai motoszkálnak.

„Aki most lent van,

Lent is marad”...

Fogytán a cinegék élelme, figyelmeztetőn kopogtatnak az ablakomon... „Túlélés! ... Túlélés! ... Túlélés!” Túlélés! ...

„Pótkeresztfiam” középső csoportos az oviban. Néha együtt „bütykölünk”. A Törpök varázslatos világában él. A terveiről mesél...

„Majd készíték egy olyan szerkezetet, aminek a segítségével az otthonodat egy hosszú kötéllal (*mindenestől*) a miénk tetejére húzzuk.” ... Aztán sorolja, kik fognak még ott lakni...

Tudod Danika (*Vanda, Ádám, Bálint, Laci, Csabi, Réka,*...), a „szerkezet” nagyon bonyolult! Még így, öregedő műszaki emberként sem értem igazán... Sőt, egyre kevésbé... Egy valamit azonban tudok!

Az összetartozás hosszú kötelét csak közösen készíthetjük el, s ebben, jócskán akad még tennivaló! ...

Fotó: GÓSI FERENC

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF

A Rózsák terén

A Rózsák terén szakítottunk kimondatlanul,
Vidéki fickó voltam diplomataféfével,
Jugó farmeröltönyben, én, a csiszolatlan/
Csiszolt bunkó. Mint unokatestvéredet
Mutattál be új fiúdnak, a hentesnek,
Aki borjú szeletelése közben pillantott
Rám nagykéssel a kézben az Úttörő
Önkiszolgáló étterem hátsó traktusában.
Tudta, hogy hazudsz, de jópofát vágott
Hozzá, mivel újbudai panellakásában
Már átadtad neki a tested éjszakai
Gyömöszköldésre. Hangszálak
Nélkül is sejtettem, „többé sose látlak”,
Konyhalányként szolgáltál Shrek mellett,
A foglalkoztatási osztály helyezett oda,
Két válás és drogos fiad elvonója
Után nem is választhattál mást, és
A klimaxos főnöknő sem vette rossz néven,
Hogy régi szeretőjének friss hús adatott.
Én (vádaskodásaid ellenére) sohasem
Csináltam prostit belőled, bár gyakran
Adtam némi pénzt vagy vékony aranyláncot
„Albérleti hozzájárulásként”, holott cigire
És piára kellett – A Rózsák terén találkoztunk
Utoljára, megint egy sztori az Elbitangolt
Szerelmeim ciklushoz, gondoltam tettetett
Cinizmussal, majd nyálát csorgató kutyaként
Eloldalogtam a Kapucinusok udvara felé.

Ványai Fehér József: *A láncos madár*, Hungarovox Kiadó, Budapest, 2021

BODNÁR LÁSZLÓ

Tükör apeva versek

1.

Egy
remény
pillanat
a születés,
lelkeink fölött.
Az örök titkot
megőrző szép,
híd a fény
s csend közt
már.

2.

Mert
élő
a minden,
mi fentebb ér
önmagadnál is.
Teremtett sorsod
önválasztás,
szerződés
könny s vér
közt.

3.

Én
vágyom
tanulni
csillagoknak
szép üzenetét:
Tiszta szívvel láss!
Életöröm
sugara
minden
éj.

4.

Majd
fölém
hajolnak
szél ringatta
néma ágai
bölcs elmúlásnak,
mint múltá
hamvadó
csendfény
ősz.

5.

Ha
kérded,
a csendben
merre tartok,
utam végtelen!
Sorsom szókakics
kopogása,
lélekút,
szépség,
hit.

6.

Nem
félek
mondani
bölcs titkait
az igazaknak,
hogy okuljanak
kiket érint,
szent jövő
s a múlt
közt.

SOKHEGYI GYÖRGYI

Sírrablás

Hallgatom az esti híreket, a végén éjszakára néhol talaj menti fagyot mondanak. Azon veszem észre magam, hogy örülök, kimondottan örülök a fagy hírének, mert akkor még nem kell kimennem a temetőbe, leszedni a téli borítást a műkö vázáról. Megállok, átgondolom és elszáll az örömöm. Hiába is tagadnám, az őszi „dolog” végleg elvett tőlem valamit. A „dolog” Lujza beszélése volt, kedves, segíteni akaró, a profik kicsit lenézős hangnemében a komótosan matató amatőr felé, „mit piszmogsz már ezzel, én régen készen lennék” – mellézköngékkal. Akkor és ott nagyon rosszul érintett, frusztráltan mentem haza, éreztem, hogy elvett tőlem valamit. Később, a tél folyamán azt hittem, hogy lezártam, túlléptem a „dolgon”, nem is foglalkoztam vele. Most viszont hetek óta elő-előtört, de eddig fagyott hol itt, hol ott, és ez jó indok volt a téma lesöprésére. Most viszont tudom, hogy ez a röpke fagy-maradék csak a tél utolsó segítsége, rövidesen ki kell mennem, leszedni a téli borítást. Amikor erre gondolok, eszembe jut Lujza és a remény, hogy nem találkozunk. Pedig Lujza nem rossz ember, sőt nagyon is tisztességesek Péterrel, a férjével. Amiben eddig megegyeztünk, mindig megtartották, semmi kifogás nem volt a munkájukra. A sírgondozáson kívül pedig semmi közünk egymáshoz.

De a téli borítás az más. Az eddig az enyém volt, kaptam a Mamától. Nem tudom már, hogy és mikor alakult ez ki, de mindig velem ment a temetőbe. Nagyon jó és vicces volt a temetőbe menni nagymamámmal. Először is ott volt Kató néném, aki a Mama legkisebb húga volt, többszörös özvegy, gyermektelen. Az ő életében a nővérei gyermekei töltötték be a család hiányából fakadó űrt. Kató néném nagyon szép asszony volt, udvaroltak is neki többen, de ő csak házasságban volt megkapható. Kató néném életének végén Laci, apu unokatestvére és én maradtunk, a legvégére pedig csak én, majd Laci elvitte vidékre. Mama rám hagyományozta Kató nénémet, azt mondta, hogy sosem hagyhatom el, mert megmentette Aput. Az oroszok összeszedtek embereket, vitték volna málenkij robotra, amikor pont jött a Mamát meglátogatni és kis élelmiszert hozni Kató néném. Meglátta a sorban a kamasz apámat, rögtön leszedte az aranyait magáról és azzal kiváltotta. Kató néném és Mama, a két nővér, mindig vitatkoztak. Ezért inkább külön mentek, külön főztek, de sosem tágitottak egymás mellől. Ezért is volt nagyon szórakoztató a temető-járás velük. Akkor még nem volt halottam, a családi sírban nyugvókat nem ismertem. A temető kellemes hely volt nekem, valami egészen természetes módon társasági tér. Nem tudom, mennyi idő kellett ahhoz, hogy az addig ismeretlen özvegyek összebarátkozzanak, én már a kialakult kapcsolatokat ismertem. Előfordult, hogy ételeket vittek egymásnak, ha nem találkoztak, akkor rátették a sírra és legközelebb a tisztára mosott edény várta az ajándékozót. Most visszagondolva elég, sőt nagyon morbid, de akkor magától értetődő volt. Ahogy lettek fájdalmas veszteségeim, úgy csökkent a jó érzésem a temetőbe menet. De mentem, mert az én dolgom volt, valahogy megnyugtatót, ha elvégeztem. Egy alkalommal valaki átkötötte a munkámat és azon nagyon megbántódtam. Szerencsére nem tudtam meg, hogy ki volt és ez mindkettőnknek jobb. Ekkor már a lekötözésen kívül ritkán mentem ki, talán csak akkor, ha a már lépcsőn járóképtelen Kató néném megkért. Egyszer megtalált egy borzalmas művirágkosarat eldugva valahol és megkért, hogy vigyem ki a második férje, Karcsi sírjára, mert tőle kapta valami évfordulóra, mégsem dobhatja ki, de annyira ronda, hogy látni sem bírja. Tedd csak le a sírra, szégyenkezzen ő miatta!, mondta. Jól becsomagoltam, nehogy a járműveken valaki meglássa a förmedvényt és kimentem a temetőbe. Kató néném elmondása alapján kerestem a sírt, többször keresztül-kasul jártam az adott parcellát, de sehol sem találtam. Egyszer csak egy inda észrevétlenül ráfonódott a bokámra, és, amikor léptem volna tovább, visszarántott, amitől elhasaltam, ráesve Karcsi sírjára. Feltápaszkodtam, megkerestem a röptömben eldobott csomagot, kibontottam és nagy mérgesen letettem a sírra.

Amikor elmondtam Kató nénémnek, ő csak bólogatott, igen, igen, ilyen mocskos ember volt, ezért is utáltam, erről ráismerek! - mondta. Sosem azonosítottam a sírt a bennük nyugvókkal, és nem az elhunyt szerettemhez mentem ki, hanem a sírhoz, amit a család kötelessége rendben tartani. Ezért volt fontos nekem a váza télre való felkészítése. Úgy éreztem, hogy az az én dolgom. Mama halála után bejelentettem ezt otthon és a család egyszerűen tudomásul vette. Apu vagy Anyu időnként rákérdeztek, de csak úgy mellékesen, megemlítve, mint, akik tudják a választ. Furcsa, de adott valamiféle biztonságérzést ez a tudat. Kató néném halála után már Karcsihoz sem kellett mennem, igaz, Kató nénémet férje mellé temették, de az a sír számomra nem létezik. Mielőtt vidékre vitték volna, számtalanszor megígértette velem, hogy neki nem lesz sírja, azt mondta, hogy még egy temetőben sem akar lenni Karcsival, szórást kért. Feltételezem, hogy azoknak is elmondta, akiknél utolsó éveit töltötte, mert miért is ne mondta volna el, de mégis betették Karcsi mellé. Tiszteletben tartom kérését, számomra nincs sírja. Ez így ment, télről télre, egyszer maradt csak el, amikor Apu temetése után a koszorúk miatt nem kellett lekötönni a vázát. A következő télen, amikor megtemtem, előkerült a régi érzés, nem tudta ugyan mérsékelni a fájdalmas hiányt, de befészkelte magát a másik mellé. Azután már megint fontos érzés lett, mert a már fekvőbeteg Apu melletti feladataim elvégzésének békéjét adta. Ahogy felkészültem rá, ahogy beszereztem a hozzávalókat, ahogy szöszmötöltem a vázával, volt egyfajta nyugalom bennem, a tudat, hogy a dolgomat teszem. Nem volt ez szertartás vagy hasonló, semmi spirituális nem volt benne, inkább a svábos józanság jellemezte. Ezt vette el néhány kétségtelenül jó szándékú mondat.

2015.04.29.

Tavaszhírnök – Zemplén

Fotó: SZABÓ MÁRTA

KOLUMBÁN JENŐ

Mesterségem

Drótot izzóra kalapálok
tüzénél egy cigire gyújtok,
reszelem egyre vékonyabbra
gyújtóm a forgácsot halomba.

Tüzesen nyújtom mindig jobban.
Benne látszik a horizontban.
Forgatom körbe egyre beljebb
míg megszorul, és tovább nem
megy.

Vékony pördülő forgácsrestek
a gép alatt egymásnak esnek
összegabalyodnak, megégnék.
Táplálékként hulladék létnek.

Feszítem szét vassal a száját.
Hallgatom az anyag imáját.
Könyörületes izzó lánggal
összehozom egy más világgal.

Ilyen az én szép mesterségem
szerszámosan én benne éltem.
Szilárdabban mint kemény
anyag...
Puhábban mint a nedves agyag.

Az anyag nélkülem alakul...
Bennem már mulandóság lapul.
Az acél mégis őriz engem!
Nem szabad ezt nekem felednem.

addig

összekapcsolódtunk holtomig
rólatok szót sem szólhatok
csak magamat mutathatom
csontig
ti felöltözve maradtok
addig vetkőzhetem amíg
csak nekem fáj a meztelenségem

Szösszenetek

minden zavaros
és szennyes
világmegváltásra
alkalmatlan szavak
észrevétlenül
kiröppennek
mint a köd
szétoszlanak
nyomtalanul
elveszek
bennem

nézem ahogy görbíti
a betűket a ceruzám
az én kezemben van
de nem én irányítom
mi közöm
nekem
ehhez

ha belelátnál
a gondolataimba
elpirulnál és
rosszallón bólogatnál
magadban pedig
elképzelned

valahol már közelít
meggondolatlan rügyeket
láttam egy fán

EGERVÁRI JÓZSEF

A jutalom

Zslenka Lőrincnek úgy tűnt, egész éjjel nem aludt, lábát sem merte kidugni a takaró alól, pedig izzadt, akár egy igásló, lassan és óvatosan fordult, ha elzsibbadt keze vagy lába. Ott ült a Gonosz az ágya végében, őt nézte. Nem szólt egy szót sem, csak bámulta vörösen izzó szemekkel, hagyma, mustár és kénköves szag áradt belőle, néha felemelte kezét, hátrasimította homlokából haját.

Zslenka Lőrinc először a töltött káposztára gyanakodott, elég lett volna két töltés, mondta is felesége, hogy úgy zabál, mint egy disznó, a zsír végigcsurgott állán, lecsöppent nadrágjára, le a kopott konyhakőre, ám a férfi már harminc éve nem hallgatott rá. Kövér volt, bűdös és elviselhetetlen természettel megvert némbert volt az asszony, állandóan fogyókúra teákat ivott, reggeltől estig fitness műsorokat bámult a tévében, és ő is három töltés káposztát evett, ám nyugodtan, egyenletesen és hangosan horkolt mellette az ágyban.

A férfi lefekvéskor nehezen aludt el, amikor felébredt, a Gonosz már ott ült az ágya végében. Azt hitte, a Halál jött el érte, de nem a Halál volt, sehol sem látta kaszáját; némi töprengés után arra jutott, csak a Gonosz bámulhat rá ilyen tekintettel.

Az első ijedtség után elméjében kotorászott, de alig talált valamit, már sem vágyak, sem célok nem terhelték az alkohollal tartósított, fertőtlenített idegsejteket, bár tetszett neki Fruzsinka, az emeleti irodáról, aki minden reggel világcsúcsot javított dekoltázméretével. Zslenka minden reggel beleszédült ebbe a dekoltázsba, mintha csak egy mély gödörbe zuhant volna, ahonnan nyálkás, kéjes vonaglással kimászni sem akart, Fruzsinka meg vihogott lelkesen, mint akinek valaki épp a miniszoknyája alatt lelte meg az örökkévalóságot. Aztán eszébe jutott néhány szó, „szenteltesse meg a te neved”, és még az is, hogy „bocsáss meg az ellenünk vétkezőknek”, de aztán már csak az „ámen” kavargott fejében.

A Gonosz nem mozdult, csak ült ágya végében, Zslenka pedig kezdte átértékelni a helyzetét, enyhült a nyomás gyomrában, ha nem bántja ez a túlvilági lény, akkor nyilván akar tőle valamit. Ez egészen elképesztő ötletnek tűnt, ám tetszett neki. Úgy sejtette, a Gonosz a lelkéért jött. Hadd vigye, úgysem használja semmire, legyintett óvatosan a takaró alatt. Azon törte fejét, hogyan is harcolhatna ki megfelelő alkupozíciót. A Gonosznak adni kell cserébe valamit. Sok mindent kell adni. Ha az ember hajlandó eladni a lelkét, az sokba kerül, nagyon sokba.

Talán kérhetne tőle halhatatlanságot. Az jó lenne. Nem számítana az idő, nem öregedne, persze kérhetne fiatalos külsőt is, netán ő lehetne Richard Gere; zabálják a nők még most is. Igen, igen, ez jó ötlet, ő lesz a Richard Gere, de Brad Pittként még jobban mutatna. Tényleg. Öröklét, egészség, fiatalság.

Ha ő lehetne Brad Pitt, akkor azonnal elhagyná az asszonyt. Azonnal.

Mozdulatlan feküdt az ágyban, a Gonoszt bámulta, a Gonosz meg őt. Az ő lelke talán többet is megérne. Soha többé nem dolgozna, nem kellene a Kupri Sanyi álságos pofáját nézni a mellette lévő munkapadnál. Olyan boldog képe van szerencsétlennek, mintha elmebeteg lenne; aki a mai világban boldog, az már gyanús, ne legyen boldog még a Kupri Sanyi se!

Amennyiben megalkusznak a Gonosszal, akkor gazdagságot is kérni fog tőle, nagy palotája lesz, személyzettel, cselédekkel, kertész dúrja majd a kertet, sofőr furikázza

mindenhová. És övé lesz Fruzsinka is. Ott fog mellette ücsörögni meztelenül, ágaskodnak majd mellbimbói, kitárja combjait, csak őt fogja szeretni, csak őt.

Igen, az ő lelke többet ér, mert tudja, mit kellene tenni ezzel a bolond világgal, ő lenne a főnök, mindenki neki engedelmeskedne. Hatalmas úr lenne, mindenki bámulná mérhetetlen tudását, bölcsességét, mindenki meghajolna előtte. Mindenki rettegne tőle. Ő tudná, hogyan kellene bánni a hajléktalanokkal, a csibészekkel, a munkakerülőkkal, a tolvajokkal, rablókkal, gyilkosokkal. Ő megmutatná, hol lakik a Jóisten! Nem, azt nem, a Jóisten és a Gonosz állítólag nincsenek jóban, de ő tudná, mit kell tenni, se cigány, se zsidó, se homoszexuális, se hajléktalan nem bonyolítaná az életet, rend lenne itt, kérem, csak hatalom és erő kell hozzá!

Elvigyorodott. Igen, ő hatalmas lenne. Tehetsége van hozzá. Hatalmas és kíméletlen. Mindenki kerüljön a helyére, mindenki álljon be a sorba, aki nem hajlandó rá, az pusztuljon! Igen, pusztuljon!

Megalkuszik a Gonosszal! Ő lesz majd a világ ura! A Gonosz után az első! Minden rendben lesz. Rend lesz. Csodálatos lesz. Fruzsinka lesz az ő királynője. Ő lesz. Az biztos!

Reggel fej- és derékfájással, karikás szemekkel ébredt, feltápáskodott az ágyból, kibotorkált a fürdőszobába, kezébe fogta petyhüdt farkát. Elsőre nem sikerült a vécészsébe találni. Felesége dühös lesz, gondolta, de ez sem érdekelte. Pocsékul aludt, gyűlölte petyhüdt farkát, fejfájását, karikás szemeit.

Elkészült a szalonnás-kolbászos rántotta, az asszony kávéit ivott, bömböltette a rádiót, neki fáj a feje. Gyűlölte az asszonyt, akinek szinte sosem fáj a feje, aki mindig bömböltette a rádiót, aki kövér volt, bűdös és elviselhetetlen természetű némbér. Szemezett a konyhapulton fekvő fekete nyelű késsel, lehunyta szemét, elképzelte, amint a nő puha hasába döfi, aztán a nyakába. Gyűlölte. És gyűlölte a szomszédot, aki már korán reggel a virágoskertjében sündörgött, gyűlölte Kupri Sanyit, mert olyan boldog képe van, és azért is, mert rendes ember, valószerűtlenül rendes ember, ilyen már nem is létezik. Gyűlölte azért is, mert mindenki szereti, gyűlölte a főnököt, mert ő is kedveli a Kupri Sanyit, és azért is gyűlölte a főnököt, mert valószínűleg dugja a Fruzsinkát. És már Fruzsinkát is gyűlölte, mert nem hagyja magát, pedig ő akarna a combjai közé férközni.

Még mindig fáj a feje, lapátolta szájába a zsíros szalonnás-kolbászos rántottát, de már azt is gyűlölte, hogy jólesik neki az étel, hogy élvezi az ízeket, pedig gyűlölni akart mindent, amihez a feleségének köze van.

Lenne itt rend; érezte, amint a gyűlölet – mint sűrű, fekete gomolygás – előtör szívéből, átítatja az agyát, beszökik sejtjeibe, megtölti a konyhát, kihömpölyög az udvarra, elhervasztja a szomszéd dédelgetett virágait.

Majd ő megmutatná, rend lenne itt; mélyet szippantott az örvénylő, fekete gomolygásból, átítatta lelkét, elméjét a gyűlölet, keserű vadsággal gyűlölte a cigányokat, a zsidókat, a pirézeket, a németeket, a hollandokat, az amerikaiakat, az eszkimókat, az ufókat, a kövéreket, a soványakat, a szépeket, a csúnyákat, a boldogokat, a boldogtalanokat, az okosakat, a butákat. Vicsorogva vigyorgott, keze ökölbe szorult; gyűlölte az egész világot, minden embert, mindet, egytől egyig, mert ő többre hivatott, az ő lelke többet ér, mégsem becsüli senki. De meglesz a jutalom. Biztos volt benne. Előbb-utóbb meglesz, csak ki kell várni. Égett a gyomra a szalonnás-kolbászos rántottától, ivott egy pohár vizet. Vasárnap volt.

SZEPESI JOLKA

minden reggel

minden reggel számba véve
túl sok közül azt az egyet
mint régen kavicsok közül
mi belesimul tenyerembe
ha karcol is
a többit sem hagyhatom
ígérhetnek azok is csodát
tenyérbe simulót
bontogatva leragadt szárnyait
vésővel és türelemmel
a túl sok közül
azt az egyet
megtaláltam-e

A legkisebb fiú

Ő volt a legkisebb fiú,
lapos tarisznyával indult útnak,
egy golyóstoll s néhány hófehér papír
a hamuba sült pogácsa mellett,
erős a kar, a láb, a fej tervekkel tele,
társául szegődött a vak remény de
a hit, az bent ragadt a falvédőben.

A gyalogút autópályába fordult,
mellőle az útjelző táblák kitöredezték,
így a véletlen vagy a sors
A legkisebb fiú beköltözött egy lift nélküli ház
huszadik emeletére
s kényszerből erős szárnyakat növesztett,
ezután minden reggelen vágyakozva vetődött alá
a végtelennek tűnő reménytelenségbe.

KETTKÓ ISTVÁN

A magány elégiája

Mióta készülök már, hogy megírjam ezt az elégiát...
Mint aki magára veszi utolsó hófehér ingét,
úgy fogom kezembe a tollat – arra várva, hogy a napok
feketébe öltözött siratóasszonyai lépnek be szobámba,
de csak a magány szürke lovai vágatnak el ablakom alatt – – –
Most tél van— Jeszenyin kedves nyírfáira
varjak ülnek a szemközti kertben;
úgy élek mostanában, hogy a csókuk ízére sem emlékszem már –
számban megkeserednek a szavak
és kiköpöm egykori boldogságom magvait is – – –
Mióta készülök már, hogy megírjam ezt az elégiát...
Úgy alszom el esténként, mint a magányos cédrus,
bár elzarándokolnak kihűlt árnyamhoz a szavak,
álmod mégsem hoznak korsóikban az emlékek.
Rosszul szerettem volna, hogy lehunyt pilláim mögött
mindig úgy jelensz meg, mint aki számon kéri tőlem az ígért boldogságot...?
Simogatni induló kezéd félúton megáll,
mert riadtságot látsz szememben, pedig nem félénkség az,
hanem féltés – homlokom egyre sűrűsödő barázdáiban
gólyaként lépkednek gondjaim és csak a cserépkályha melege
olvasztja fel kissé bánatom.
Mióta készülök már, hogy megírjam ezt az elégiát...
Mint aki hosszú útra csomagolja be vágyait,
úgy kapkodom izgatottan a levegőt - szívem az ötödik bordaközben
dörömböl... le ne késsem valahogyan emlékeim szerelvényét.
Arcod pályaudvarán síri csönd – hó fedi tested vágányait
s újra bejárom azokat; van időm – korán érkeztem, túl korán...

Balassagyarmat , 1981. január 22.

SÁRKÖZI LÁSZLÓ

Költészet

Szonett-koszorú
(részlet)

VIII.

Semmibe elveti, bárkivel ütközik elvei kardja,
nyugtalan, önkeze gátjait eltöri, megtöri zúgva
élete átlagos útjait; álmai, korszaka nagyra

készítetik, élteti; megfeszül állati ösztöne húrja
s pengeti; emberi érzelem, értelem égeti, tartja.
Mestere – mindene, művei érlelik, ihleti, hajtja,
könyveit élvezzi: változik általa jelleme útja.

Nézete képtelen, önfeje elviszi bárhova, léte
városi értelem, éktelen indulat éjhideg alja;
ostoba koldusa hergeli s elnyeli tízezer akna.
(Úttalan életek intenek: állani illene! vége,

oktalan eltelik élete; megveti, semmire adja,
elveri, kergeti álmait ...) Utcai szelleme, vére;
egymaga támasza: önmaga istene, önmaga apja!

SÁRKÖZI LÁSZLÓ: *Dedikáció az örökkévalóságnak*, 2005
<https://mek.oszk.hu/04200/04270/04270.htm>

CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET

Az egyetlenhez

Lomb neszez.
Illatot sodor a szél.
Téged idéz Anya.
A tavasz csodákat ígér,
bomlanak a vágy-szirmok,
s minden virág szemed
ragyogását tükrözi.
Sóhajom utánad száll
a csillagok közé.
Jó volna most
egy ölelés,
egy jó szó.
Erős vagyok,
a te érdemed.
Mégis, gyermeki lelkem
érted esedez.

Volt egyszer egy kert... – Zemplén

Fotó: DARVAS JUDIT

SZ. PÖRDY MÁRIA

Húsvét a múltból

A hét végén, szombaton ebédre hívott Janka, apa barátnője. Különösebben nem kedvelem, azt hiszem, ez kölcsönös, de apa kedvéért igyekszem viselkedni. Csak akkor hoz ki a sodromból, ha negédesen Herminának szólít. Mert tudja, hogy tőle még másoknál is kevésbé szeretem, ha a keresztnevemen szólít.

Késő este hívott minket a rossz hírrel, hogy a covid antigén tesztje pozitív lett, és sajnálja. Mi még jobban ☐ mormogta apa a hívás után. Ez mindkettőnknek tíz nap karantént, és önmegfigyelést jelentett. Ma anyának is telefonáltunk, hogy a jövő hét végén ne jöjjön értem.

Tehát mától megfigyelés alatt állunk apával, pontosabban karanténban.

A mama lakásából elhozott, hivatalos papírokat, számlákat, jegyzeteket, kéziratokat és még sokféle címen összegyűjtött megőriznivalókat tartalmazó dossziéknak még nem találtuk meg a helyét. Apa és a testvére sebtében feliratozták a dobozokat, amikor a dossziékat belerakták. Ott álltak az egymásra pakolt dobozok a könyvtárszekrény oldalában, és a szomorú eseményre emlékeztettek. Két hónapja még beszéltünk vele a kórházban!

Mivel nem mehettünk sehova, apa azt mondta, már érez annyi lelkiert, hogy elkezdje feldolgozni az édesanyja hagyatékát.

☐ Hozatunk pizzát ebédre, Minka, aztán nekilátunk. Egyetértesz?

Persze ☐ vágtam rá gyorsan, mert felettébb kíváncsi voltam a dobozok tartalmára.

A legfelső, kinézetre is sokkal régebbi dobozra még mama írta rá: „Visszaemlékezéseim”. Apa kérdő tekintetére rábólintottam.

A megörökítésre érdemesített események időrendben követték egymást. Nem tudom, mi volt ezzel a mamám szándéka. Feltehetően könyvnek szánta. Aprólékosan írt emlékeiről, de roppant viccesen. Apával egész délután nevettünk a történeteken.

A nyarakat falusi nagyszüleinél töltő, az ároksparton sárbombákat gyártó, majd azokat az aszfalton „felrobbantó” mama kalandokkal teli, felhőtlenül boldog gyerekkorától eljutottunk az első éves egyetemistáig.

Mama ritkán mesélt a családjuk mindennapi életéről, mert mi, az unokái nem tudtuk elképzelni azt a szerény-szegény életformát, amiben ők éltek. Szó szerint minden fillérnek megvolt a helye. Az uzsonnára vehető egy darab kifli is ritka luxusnak számított. Szobakonyhas lakásban nőtt fel, három fiútestvérel. Fürdőszobát soha nem láttak gyerekkorukban. A házban lakó másik három családdal közös udvari illemhelyre jártak. A lavorkorszakból kinőve édesanyjuk hetente a városi fürdőben sikálta tisztára őket és ott tanultak meg úszni. Nekünk, unokáknak rossz mesének tűnt, hihetetlennek és elképzelhetetlennek. Kétkedéseinkre azt mondta, nekik így volt természetes az életük és lám, ő is felnőtt és a nagymamánk lett. Ettől kezdve kerülte, hogy a családjuk egyszerű életmódjáról bármilyen vonatkozásban szót ejtsen.

Talán ezért hallgattam érdeklődéssel a húsvétról szóló írását.

„Az egyetem nagy változást hozott az életemben. A szülővárosomtól, a tágabban vett családtól és barátoktól messze kerültem. Egyedül kellett megtalálnom az új környezetbe beilleszkedés módját.

Bevallom, örömmel vettem tudomásul, hogy a kollégiumban az otthoninál lényegesen komfortosabb körülmények közé kerültem. Főleg higiéniai vonatkozásban. Szintenként több-tusolós zuhanyozó, teakonyha, vasalóhelyiség, tágas társalgó és tv-szoba biztosította a hallgatók kényelmet. Az új építésű kollégiumban egy ú. n. szobaegység két négy ágyas

szobából állt, közöttük egy tanulóhelyiséggel, valamint a belépőnél a tanulóból leválasztott mosdóból.

Az egyetemi városhoz közeli településekről jött egyetemisták egy része hétvégeken szélesebben hazautazott. A mi nyolcas egységünkben szobatársamat, Lujzát ilyenkor kötéllel sem lehetett volna visszatartani. Már előző nap összekapolt és tűkön ülve várta az utolsó előadás végét. A kérdésekre, hogy miért vállalja az otthon töltendő rövid idő ellenére a fárasztó utazást, azt válaszolta, az otthoni légkörben feltöltődik a következő hétre. És hiányzik a szobája intimitása, meg a cicája, tette hozzá restelkedve.

Először akkor jártam náluk, amikor elsőéves korunkban a náluk rendezett farsangi összejövetelre meghívott évfolyamtársak között én is ott lehettem. Életemben először jártam antik bútorokkal gyönyörűen berendezett polgári lakásban. Az egyik szobában kecses, chippendale bútorok, a másikon levegősen elhelyezett, letisztult vonalú szecessziós darabok. A két szobát egybe lehetett nyitni a közepső, biedermeier nappalival. Lenyűgözött a fehér bútorokkal berendezett lányszoba is, amelyből Lujza nővérei már férjhez mentek. Az ebédlőt szinte teljesen betöltötte a hosszú empire tálalószekrény a tálalóvitrinrel, a székekkel körülvett, szétnyitott asztal, a feltálat enni-innivalóval. A szoba tálalóval szembeni falánál kihúzható, a székekkel azonos huzatú kanapé állt. Magamban hálás voltam gimnáziumi művészettörténet tanárnőnknek, akitől a szakköri foglalkozásokon a bútorstílusokról is sokat tanultunk. Ha nem lett volna illetlenség, minden bútort, csillárt, festményt, dísz tárgyat tüzetesen szemügyre vettem volna!

A húsvéti szünet előtt íratott gépelemek felmérőm, meg a fél évfolyamé, karó lett. Lujzáé is. Addigi életem első egyese! A lelkemet döfte keresztül. A jegy javítására esélyt kaptunk a tanszéktől, a szünet utáni héten. Nem utaztam haza, a koleszban nyugodtabban tudtam felkészülni. Pénteken este telefonon hívott Lujza. Húsvét szombatára és vasárnapra meghívott hozzájuk. Egyes ide vagy oda, ennyi pihenés nekünk is jár, tolmácsolta szülei érvelését a bizonytalankodásomra.

Apukájával, Kálmán bácsival együtt várt az állomáson. Bár a lakásuk nem volt messze, a parkolóban ott csillogott a Wartburgjuk.

□ Api (mindig így hívta az édesapját) minden lehetőséget megragad, hogy a kocsijába ülhessen. □ mondta nevetve Lujza, míg az autóhoz értünk. □ Ha nem jönnének érte reggelente a gyárból, bizonyára oda is ezzel menne.

A nappali kör alakú asztalára már felállították a magas, míves ezüst gyertyatartókat, bennük hosszú, elkeskenyedő, fehér gyertyákkal. Oda készítették a kávécsészéket a cukortartóval és a kis tejszínes kancsóval. Bekuporodtunk az öblös fotelekbe, Kálmán bácsi szertartásosan meggyújtotta a gyertyákat és kitöltötte a frissen főzött kávé a leheletvékony kínai csészékbe. Matild néni saját főzésű baracklekvárral összeragasztott linzereket tett elébünk az asztalra. A konyhából fővő sonka illatát hozta magával.

A tekintetem minduntalan rátévedt a kanapé fölött függő ovális, vastag arany keretbe foglalt olajfestményre, amely vonzó tekintetű, fiatal nőt ábrázolt, finom muszlin ruhában. Fedetlen vállát dúsan redőzött tüllstóla fedte.

□ A nagymamánk, Api édesanyja, mielőtt a nagyapa megkérte a kezét. Híresen szép lány volt, öt testvér közül az egyetlen lány.

□ Gyönyörű teremtés □ erősítettem meg. A festmény pasztell színeiből kiragyog a szeme kékje és arcának enyhe pírja.

□ Szemének ragyogó kékjét örökölték gyerekei, unokái, de színének mélységét eltérő mértékben □ kapcsolódott a beszélgetésbe Papi. □ A török hadjárat után, az 1660-as években néptelenné vált Hidegkút területére Württemberg környékéről németeket telepítettek be. Ekkor érkezett ide a mi családunk is. A felmenőim családi birtokon gazdálkodtak, de volt köztük ügyvéd, építész, díszműkovács. Apám ügyes kezű, kitűnő műszaki érzékkel megáldott gépészmérnök volt. Ötletei sok újítást hoztak a gazdaságba és az otthonba egyaránt. A

karácsonyfát forgató szerkezet még ma is működőképes, féltve őrizzük. A csempére erősíthető mágneses rúd, amelyhez a szappan a belenyomott tűskével kapcsolódik, napi használatban van. □ Felém fordult. □ Nincs szükség szappantartóra, nem ázik el a szappan □ magyarázta. □ A piros, csukható-nyitható, édességekkel megtölthető tojások, amiket húsvétkor itt a lakásban rejtünk el, mindig felidéznek régi hidegkúti házunk kertjében a tojásokat kereső unokák örömsikkantásait. Az unokák számának gyarapodásával szaporodtak a tojások. A dédunokáknak azonban már csak a szüleik emlékezése maradt □ felhősödött el az arca.

Lujza kihajolt a fotelból és megsimogatta édesapja karját.

□ Amióta nincs meg a nagyszülői ház, Api itthon teremtette meg nekünk a nyuszi tojások keresésének izgalmát. Ő rejtette el a lakás legkülönbözőbb helyein a nagyapa piros tojásaiban kis csokikat és tojás cukrokat. Míg nem tudtunk olvasni, a tojások mellett kis húsvéti kártyát tett, amelyen a nevünket helyettesítő virágok voltak. Aztán a már névre szólóak, Api húsvéti rajzaival. Minden helyiségben keresgélhettünk, kivéve a fürdőszobát, anya birodalmát, vagyis a konyhát, kamrát és a volt cselédszobát. De a gardrób szekrény, a tálaló vitrin az ebédlőben és a folyosói végé is a kutakodásra tilos területek közé tartozott. Ha valamelyikünk megtalálta a másikat, nem árulhatta el, sem mutogatással, sem mimikával. Aki megszegte a szabályt, annak meg kellett osztania a tojása tartalmának felét a többiekkel. Nem is tudom, Api hogyan tudott gyerekkorunk óta minden évben újabb rejtékhelyeket kitalálni. Tényleg, hogyan? □ fordult apjához.

□ Az maradjon az én titkom □ hunyorított titkolózva. □ És nálatok hogyan jön a nyuszi? □ kérdezte tőlem.

□ Hozzánk nem szokott ajándékot hozni a nyuszi □ válaszoltam.

Az arcomról biztosan le lehetett olvasni, kényelmetlenül érzem magam, mert hirtelen csend lett. Zavartan néztem körbe.

Nálunk nincs nyuszika □ ismételt meg. □ De tojást szokunk festeni. Azokat nem a sonka levében főzzük meg, hanem külön, hagymahéjakat főzünk ki és annak a levében. A tojásokra kis leveleket kötünk fehér cérnával, így főzzük meg a hagymahéj-leben. Szép barna színt kapnak, a levelek helye pedig világos marad. Végül szalonna héjával dörzsöljük át, amitől szép fényesek lesznek. De szoktunk piros festékkel is tojásokat festeni, azokat többnyire a locsolkodók kapják. Nekünk a húsvéti mise és a feltámadási körmenet utáni vacsorát hozza a nyuszi, az asztalra került sonkát, tojást, kolbászt, puha kenyeret. Ezzel kínáljuk meg a felnőtt locsolkodókat, és persze házi pálinkával, az edesebb szájuakat diólikőrrel.

A testvéreim, kisebb korukban húsvét hétfőjén egész nap járták a rokonokat, ismerősöket. Zsebükben több üvegecske szagosított, színes vizet vittek, nehogy idő előtt elfogyjon a muníció és be kelljen fejezni a locsolkodást. A piros tojások mellett sok tojás cukrot kaptak. Hazaérve a cukrot, tojást készségesen szétosztották, csak a „keresményüket” tartották meg maguknak. Abból még tíz fillért sem adtak.

Nevetve megvontam a vállam. Nem akartam magyarázkodni, de utólag mégis így éreztem.

A misére és a körmenetre csak Matild néni ment el. Kálmán bácsi kocsival elvitte a templomig, visszajött, majd egy óra múlva érte ment. Minket hagyott beszélgetni. Jól esett a figyelmességük és tényleg be nem állt a szánk a hazatérésükig.

A húsvéti vacsora-finomságokhoz fonott kalácsot fogyasztottunk, ami szintén Matild néni konyhájában készült. Hosszasan vacsoráztunk, mert evés közben társalogtunk. Ez a mi családjunkban elképzelhetetlen lett volna.

□ Hozzánk □ bátorodtam fel □ a nagymamánk teli kosárral érkezett húsvét előtt. Faluról hozta a finom házi sonkát, kolbászt, friss tojást és a piros-barnára sült fonott kalácsot. A kalács azonban soha nem érte meg a nagyszombatot □ tettem hozzá nevetve.

□ Anyukád nem süített pótlást? □ kérdezte csodálkozva Matild néni.

□ Nem szerette a „kiszámíthatlannak” nevezett süitőket, ezért a vasárnapi ebédhez többnyire tűzhelyen süthető tésztákat: palacsintát, fánkféléket készített, krémeket főzött.

□ Az összeállított süteményeket, élesztős tésztákat □ folytattam □ a közeli pékhez vittük. Kaptunk rá számot és megmondták, mikor mehetünk érte. Sokan jártak ilyen módon süttetni a pékhez. Természetesen a saját termékei is kapósak voltak, kisboltoknak is szállított. Sokan sajnálták, amikor megvonták az engedélyét és be kellett zárnia az üzletét.

Kálmán bácsi elgondolkozva bólogatott. □ Azok olyan idők voltak- jellemezte tömören a korszakot. Körbenézett és javasolta, hogy menjünk át a nappaliba. Matild néni nem tartott velünk □ Nekem még van egy kis dolgom a konyhában □ mondta.

Nem kellene segítenünk elmosogatni? □ kérdeztem Lujzától.

Szabadkozva tiltakozott.

Isten ments! A konyha anya birodalmának kizárólagos része. Nem engedi senkinek, hogy belépjen, amikor ő ott dolgozik.

□ Furcsa! □ gondoltam. □ Aztán eszembe jutottak a vasárnapi ebédek után mosogatásra váró eszközeink, edényeink halma, amiből én is szívesen kimaradnék. De, rögtön el is szégyelltem magamat. Hiszen édesanyám ezalatt sem pihent, rögtön hozzákezdett a kosárnyi kimosott holmi vasalásához.

Api meggyújtotta az asztalon maradt tartókban a gyertyákat. Vermutot töltött mindhármunknak.

□ Egészségetekre, lányok! Most pedig menjetek lefeküdni, mert a nyúlnak időre van szüksége a feladata teljesítéséhez!

Valami hiányzott az esti szertartásból. Ami nélkül mi soha nem mentünk ágyba. Ami olyan természetes volt, mint a levegővétel. Elmaradt a jó éjt puszi.

Másnap friss kávéillatra ébredtem. Mire visszaosontam a fürdőszobából, Lujza is felkelt.

A kávékat ugyanolyan szertartással ittuk meg, mint az előző nap. Utána forró kakaót kaptunk reggelire, vajjal, kaláccsal, mézzel, dzsemmel.

Sikeres nyuszitójás keresést, lányok! □ állt fel az asztaltól Kálmán bácsi. Igen! □ nézett rám vidáman összehúzott szemmel. □ Rád is gondolt a nyuszi. A szabályok változatlanok.

Nem szerettem volna látni magamat abban a pillanatban! Bizonyára a tétovázás szobrát lehetett volna mintázni rólam. Hogyan kutakodhatnék más lakásában? Nem gondolhatták komolyan! □ ágált bennem a bizonytalanság.

Matilda néni közben leszedte az asztalt. □ Keresd meg a sajátodat □ súgta elmenőben. □ Kálmán bácsi még nálad is jobban fog örülni, ha megtalálod.

Addigra Lujza már eltűnt mellőlem.

□ Hát jó! □ szántam el magamat, és elindultam a nappalival egybe nyitott, magamban zongoraszobának nevezett helyiségbe. Úgy döntöttem, nem nyúlok semmihez, csak a szememmel kutakodom. Leguggoltam a chippendale bútorok alá. Persze, felesleges volt, hiszen távolabbról is a kecses lábak alá lehetett látni.

Az átellenes szoba szecessziós fiókos szekrénye alatt, megítélésem szerint, nem fért volna el a tojás, de mégis letérdeltem, hogy meggyőződjek, nincs alatta. De, mit is keresek? Mekkora tojást? A tegnap hallottak alapján legalább tenyérynyi nagyságút képzeltem el. A hatalmas rododendron levelei alatt sem volt.

A nappali ülőgarnitúrája alá még egy egér is nehezen fért volna be. A biedermeier komódon álló televízió háta mögött piros tojás lapult. Már majdnem felkiáltottam örömben, de a névjegyen Lujza neve állt. Kicsit csalódva egyenesedtem fel, de végre láttam, milyen és mekkora tojást kell megtalálnom. Olyan nagy ez a lakás! Merre keressem? Lehuppantam a fotelbe, ott töprengtem tovább. Az ebédlőben még nem jártam és a

lányszobában sem. Melyikbe menjek először? Hallottam a nyitott ajtón át, hogy Lujza a szobájában keresgél. Akkor irány az ebédlő! Kicsúsztam a fotelból, a mamuszom beleakadt a mélyen lelógó asztalterítőbe és leesett. Lehajoltam, hogy felvegyem és akkor megpillantottam az asztal póklábai között a tojást. Az üdvözlőkártyát nekem címezték! Nem mertem ujjongani, nem akartam Lujza kedvét szegni. Elhatároztam, tessék-lássék módon keresgélek az ebédlőben. Ha már Lujza is megtalálta a sajátját, „hirtelen megtalálom” a sajátomat. Hosszúnak tűnt, mikor meghallottam bosszankodó hangját.

□ Nem hiszem el, hogy ennyire béna voltam! □ csattant fel, mikor megjelentem a nappaliban. Kezében fogta a tojást. □ Gondolhattam volna rá, mert Api többször is használta rejtékhelynek. És te megtaláltad a sajátodat?

Nem vitt rá a lélek, hogy füllentsek.

Igen □ mondtam és kivettem az asztal alól. □ Vártam, hogy te is rálelj a magadéra.

□ Ezt a kis pöcköt kell elhúzni, itt □ mutatott a tojás legszélesebb részére. □ Utána könnyen szétnyitható. Óvatosan, mert a nyuszi nagyon megtölti és nyitáskor a tartalmának egy része kihullik. Várj még a nyitással, mindjárt jövök!

□ Anya □ nyitott be a konyhába □ Api hol van? Megtaláltuk a nyuszi ajándékát és kellenének a kis kosarak.

□ Elfáradtatok a tojásvadászatban? Mindjárt viszek be teát és vaníliás kekszet. Api elment tankolni. Azt üzeni, az íróasztalára tette a húsvéti kosárákat.

Kinyitottuk a tojásokat. Tömve volt apró, svájci csokikkal, színes mázú, csokival töltött tojásucorkákkal. Az igazi meglepetés azonban a valódi gyapjúval borított pici bárány volt.

□ Api Montreux-ben élő húga húsvétra mindig küld édességet, fehér gyertyákat, amik a tartókba illenek, apró húsvéti figurákat. Az idén kis barik érkeztek tőle. Az édességeket a kosárákba tesszük át a tojásokból, azok pedig a kinyitásuk után visszakerülnek a gondosan őrzött családi örökségek közé.

Feltartottam a kezemet. □ Huh! Megkönnyítetted a helyzetemet! □ bukott ki belőlem. □ Nem kell töprengenem, hogy udvariatlanságnak veszitek-e, ha visszaadom.

Az ebéd után a nappaliban kávéztunk, beszélgettünk. Kálmán bácsi feje időnként lehorgadt, ezért elment szundikálni. A konyhából sem hallottunk zajt, Matild néni is pihenőt tartott. Belekuporodtunk a fotelekbe és zenét hallgattunk Lujza magnójáról. Béke volt és nyugalom. Igyekeztünk kizárni a gondolatainkból a fenyegetően közeli pótvizsgát.

Kora délután indultunk az állomásra. Lujza anyukája tekintélyes csomagot adott a kezembe.

□ Kell az energia a tanuláshoz, különben csak kókadoztok a tanulnivaló felett. Örülök, hogy itt voltál. Ne felejtsd el, mindig szívesen látunk! □ mondta és a fejem búbjára adott egy pusztit.

A kis barit kabalaként elvittem az utóvizsgára. Szerencsét hozott! Nem tudom, Lujza vitt-e magával valamit lélekerősítésként, de mindketten négyesest kaptunk. Az ilyen jegy utóvizsgán ritkaságnak számított, főként lány-hallgatók esetében.

Azóta is szerencsehozóként őrzöm a húsvéti barit. Bár néha előfordult, mintha aludt volna, mikor a segítségében bíztam.

A. TÚRI ZSUZSA

Message à Antonin Artaud

Azúr virágok a halhatatlanság egén.
Letörölt mosoly.
Újra akartad teremteni magadat.
Körmeiddel feszítetted szét a tudás kagylóját.
Majd eltűntél.
Még most is vak az ember,
ahogyan a pikkelyes Holdba bámul.
Itt vagyok.
Engem is szerethetnél, ahogy én szeretlek,
őrült botrányhős, te csillagok csiholója.
Sétabottal.

Nem vagy.
Alszol.
Csak az tud aludni, aki ébren volt.
Nincsenek miazmák.
Újraalkotlak hát.
Milyen lehattél?
Itt a test.
Itt a száj.
Itt az arc.
A dülledő szemek.
Belül az emésztőrendszer.
Új, tisztább elme.
Nyugodtabb.

Így alkottad volna újra te is magadat?

Boszorkány

Viszik az asszonyt, csapzott haja sáros,
meztéláb megy, arcát kendő rejti.
Birkák bégetnek. Kint áll a fél város.
Mi a nő bűne ? Senki sem sejti.

Lassan lép, szíve ritmusára. Álmos
a nép, nem szokott ily korán kelni.
E hajnali órán halálszag szálldos.
Nincsen ok, csak rágalom ezernyi.

Az ég rongyai tépetten lebegnek,
könnye hull vemhes, szürke fellegeknek,
harang szól, valahol varjú károg.

A tömeg őrjöng s a vérszomjas örvény
mindenkit elkap, mert győzött a törvény,
mint a méreg, gyűlölet szivárog.

Volt egyszer egy kert... – Zemplén

Fotó: DARVAS JUDIT

VERMES GYÖRGY

Hogy vagy?

Ez a kérdés századok óta velünk él, hogylétünk után tudakozódik elvben, a gyakorlatban viszont egy udvariassági formulává vált, a nyelvünk része lett, egy kis építőkő, talán felnőtté válásunk egy kis eleme. Ez a kérdés azt is mutatja, hogy akit kérdezünk, azzal a kapcsolatunk közelebbi, hiszen tegező viszonyban hangzik fel ez a kérdés, bár természetesen a magázódó formája is megvan a nyelvben, hogy van?

Általában ennek a kis építőkőnek a helye a nyelv bonyolult pagodájában a köszönés mögött helyezkedik el, két ember találkozik, ekkor köszöntik egymást és mindjárt fel is teszik ezt a kérdést, érdeklődve a másik fél állapota felől. Elsődleges célja ennek a kérdésnek a másik fél egészségügyi állapotának megtudakolása, kevésbé irányul a családi vagy pénzügyi állapotának kíváncsiságára. És erre következik a kérdésre adandó válasz, aminek a helyes formája rövid úton ennyi: „Köszönöm, jól!” Ha ez a válasz elhangzik, akkor innen kezdve a társalgás szabadabbá válik, esetleg a kérdés megfordul és a másik fél kérdezi ugyanezt tőlünk, és mi ugyanezt a pozitív hatást keltő választ adjuk, és ekkor már rá lehet térni a bennünket ténylegesen érdeklő kérdésekre.

Ennek a kérdésnek fejlődéstörténete is van, emlékszem, általános iskolás koromban „proletárosítottuk” a kérdést, a nemesi y végződést a kispolgári i betűre változtattuk, és így „hogi vagi” lett belőle. De akkoriban már választ sem vártunk, hiszen gyerekek voltunk és nem tudtuk a konvenciókat. De a kérdés megmaradt, a rendszerváltás után is, tehát azt a következtetést vonhatjuk le, hogy ez egy emberi, udvariassági eleme lett a kapcsolattartásnak.

Kitekintve a világba, azt látjuk, hogy ez a szokás nemzetközivé vált, és minden nyelv magába ölelte ezt a formát, legfeljebb a szavak különböznek, de a kérdés célja ugyanaz, hogy van, hogy létezik a másik fél. Az angolban ez a kérdés a bemutatkozási ceremóniának is része, kézfogás és neveink eldarálása után jön az udvariassági formula: „Kedves Önnel találkozni, hogy van?” Mindeközben egy kis kölcsönös meghajlás is megtörténik. Ez az érdeklődés szó szerint a létezésére utal, how are you? Az erre való válasz kis építőkője pedig az, hogy finom, tehát jól vagyunk, köszönjük kérdését.

Más világokban megint csak másképp van ugyanez. A latin világokban a létezést a járás képessége határozhatja meg, a francia azt kérdezi, hogy „hogi megy Ön?”, amire a sztenderd válasz az, hogy jól. Ez a kérdés is elgondolkodtató, hogy csakis az egészségügyi állapotomra vonatkozik ez a kérdés, hiszen járni a társadalomban is lehet, ott is sikereket lehet elérni, vagy kudarcokba belefutni, az élet szerteágazó.

Van még egy érdekes leágazása a francia nyelvben ennek az érdeklődésnek, ami úgy szól, hogy „Az megy?” Ca va? Az erre adandó válasz kettéválik, és ezt imádjuk mi, magyarok, akik ismerjük valamelyest a nyelvet. Az egyszerű válasz megismételni a kérdést, immár igenlő formában, Az megy! Hogy mi is az az, azt már homály fedi, hogy az anyagi állapotunkat próbálja megtudakolni, vagy esetleg ennél pikánsabb a kérdés, miszerint birtokában vagyunk-e még a képességnek, hogy gyermekeket hozzunk létre, vagy hogy a munkánk jól halad-e, vagy akár mindez együttesen. És amit mi szeretünk magyarok, az a másik, pozitív válasz, hogy az gurul, folyik, működik, franciául Ca roule, melynek a magyar kiejtése egyszerűen az, hogy „szarul”. És ezt ki nem hagynánk.

A spanyol nyelvben egy kicsivel nagyobb a választék, mint ahogy a territórium, ahol ezt a nyelvet beszélik, is nagyobb, nevezetesen egy egész kontinensnyi. Az óhazában, Spanyolországban ugyancsak felfedezhető a hogy megy Ön, értelmezhető úgy is, hogy hogy megy Önnek, hogy mennek a dolgai, bár ennek kifejtése egyáltalán nem kíváncsiság, erre is csak az egyszerű „Jól!” válasz adható. Egy alkalommal feltettem ezt a kérdést egy spanyol

ismerősömnem, hogy jársz? Erre az illető egy grimaszt vágott, és azt felelte, gondolom, nem azt várod, hogy azt mondjam, hogy a lábamon! Ezen persze mindketten nevettünk egyet és folytattuk a beszélgetést.

Van a spanyolban ennek a kérdésnek egy másik variációja, ami a magyarban is megvan, csak mi rettenetesen udvariatlannak tartjuk, ez pedig úgy szól, hogy „Mi van?” Dél-Amerikában ez eléggé elterjedt, mindenki használja, és a válasz is kötelező, jól! Helye ennek a formának is a köszönés után van, helló, mi van? Jól, jön a válasz és utána bármerre csavarható a szóvirágok halmaza. Argentínában volt szerencsém élni egy ideig, és ott is ugyanez volt a kérdés alakja, Helló, mi van? Ezt kérdezi boldog és boldogtalan, ez utóbbiból kicsivel több van, mint az elégedettek közül, ez egy ilyen ország. Egyszer az irodaház liftjében tettem fel ezt a kérdést, amire a kérdezett komor arccal rám nézett és azt mondta: Most vagy azt mondom, hogy jól, vagy elmesélem! Erre persze nem került sor, de jó volt látni, hogy más népek is szenvednek a saját rossz beidegződéseiktől.

Nem lenne teljes a kitekintés, ha nem említeném meg a Brazíliai gyakorlatot, ott is létezik a hogy mégy kérdés, de ott megelőző csapásokat mérnek egymásra, és azt kérdezik: „Minden jó?” és erre a válasz ennek a kérdésnek a kijelentő módban való megismétlése, „Minden jó!” vagy „Minden jó, hála Istennek”. Ez egyébként a pozitív brazil életfelfogás rövid leképezése, mivel Braziliában tényleg ez az általános felfogás, holott a valóságban ettől azért egy kicsit távol vannak, de ilyen az alapfelfogás, és ez számomra sokkal szimpatikusabb volt, mint az állandó panaszkodás és sírás-rívás, ami a másik nagy, déli szomszédban alapvető.

A kérdés fejlődéstörténete napjainkban új értelmet kapott, a koronavírus támadásának idején. Ugyanis az udvariassági elemet felváltotta az aggodás, a félelem, hogy ismerősünk, barátunk, szeretteink sora hogy van, elkapta-e véletlenül ezt a rémes betegséget, és ha igen, hogy alakul a gyógyulása. Mert időközben, itt a második hullám során megtanultuk, hogy az egészségünk mekkora érték, melyet nagyon kell védenünk. Éppen ezért meg kell tennünk mindent, ami a mi kezünkben van, fertőtlenítés, gumikesztyű viselése, maszk használata, kézmosás hazaérkezés után. És mindezek ellenére is megkapható ez az átok, tehát a kérdésnek reneszánsza lett, és valódi érdeklődés övezi a kérdést, amikor feltesszük, és a remény, hogy barátunk, ismerősünk, szerettünk rendben van, és nem éppen az életéért küzd egy lélegeztető gépen, ahol már talán ráveti sötét árnyékát az elmúlás.

Éppen ezért ez a kérdés kibújt a sztereotípiá unalmas formája alól, és egyre inkább örömmel és némi aggodással a hangunkban tesszük fel az örök kérdést: – Hogy vagy?

Fotó: **TARHOS FERENC**

BAK RITA

Ezeregy éjjel

Nagypapáék
ezeregy éjjel
lapátolták
a földet Szibériában,
ástak éjjel, és
ástak nappal.
Fekete ruhák
száradtak a kötélén
tizenöt évig,
vagy örökké.
Van, aki már soha többé
nem mesélhet –
mondja nagypapa,
majd én helyettük is
elmesélem.
Lapátoltuk
az éjszakát,
hogyan végre
nappal legyen,
ellapátoltuk
a tudásunkat,
az érzéseinket,
a szibériai
tigrisek
kihullott
szemfogait
és minden
történetet,
hogyan majd rátaláljatok.
Ezeregy év múlva.

Kilőtték a putnikokat

Azért lett olyan furcsa minden,
mert kilőtték a putnikokat –
mondta még régen nagymama.
Mindennap a konyhában ül,
mint egy anyakirálynő.
Körbefonja a fény,
amikor belépek.
Csillog a gang.
Dundi kisbabák alszanak
a lakásokban.
Már nem bombáznak.
Ne félj,
nem fognak már hasba rúgni,
mint akkor, '45-ben.
És nem kell
magadra döntened
a szekrényt,
mert nem tudsz enni adni
a gyerekeidnek.
A világ billeg,
azért lett olyan furcsa minden –
kezdi újból.
Miközben a
betonkertben
búgnak a galambok.

Volt egyszer egy kert... – Zemplén

Fotó: DARVAS JUDIT

HOLÉCZI ZSUZSA

Nocturno* (Éjjeli zene)

Simon egy őszi estén felsétált az olajfák hegyére, és a Nemzetek templomának kertjében – szemben a nyolc ősi olajfával, melyek még Krisztus lépteit is hallhatták – leült egy nagyobb körre. Nyolcvanhat éves múlt, több mint ötven éven át élt Izraelben. Alkonyatkor helyezkedett el a kövön, kezében az elmaradhatatlan cigarettájával, melytől hiába tiltotta tel avivi orvosa. Keserűen elmosolyodott a gondolattól, hogy őt a haláltól féltette. Őt, aki tizenegy éves korában túlélte a theresienstadti koncentrációs tábor? Őt, aki negyvenhárom küzdelmes és szeretetben eltöltött év után eltemette imádott feleségét – akinek soha, egyetlen szóval sem árulta el, hogy ő is egy, a holokauszt túlélői között? Ugyan! Miért félne ő Évát követni, mikor nincs már itt a földön semmi, de semmi dolga? Jó, persze a lánya... meg az unokák. De hát ők mindig rohannak, teszik a dolgukat, és jó, ha néha egy-egy telefon erejéig időt tudnak szakítani rá.

Nosztalgiával gondol most az idegenvezetőként eltöltött évtizedekre, amikor hétről-hétre más arcok vették körül, más emberekkel járhatta Izrael földjét. Eszébe jutnak a magyarok: ahogy a rendszerváltás után megérkezett az első hazai csoport. Negyven fekete reverendába öltözött pap lepte el a Ben Gurion reptér váróját, és ő tanácstalan volt: vajon hogy köszönjön nekik? Hiszen ő mindig, mindenkivel tegeződött, de mégis: amikor ő a negyvenes években Magyarországon iskolás volt, a papi méltóságokat tisztelni illett. Ahogy haladt feléjük, még mindig a megszólításon törte a fejét, de azután mindjárt a második reverendásban egykori iskolatársa, a kis Jakab Lacika vonásait vélte felfedezni, ezért kitárta a karját feléjük, és csak annyit mondott: „szerbusztok papok!” Szavait óriási derűség fogadta, azonnal oldottá vált a hangulat, és az is maradt a zarándokút végéig.

Most eszébe jut a fogadalma, melyet azután tett, hogy követni tudta bátyját Izraelbe: hogy soha többé nem szólal meg magyarul. Mert ő csak úgy tudja elfelejteni azt a sok borzalmat, amit a láger jelentett, ha a magyarságát is el tudja feledni. Nem akart emlékezni a vagonra, melybe több száz kisgyerekekkel együtt bezsúfolták, és nem akart emlékezni a rettegéssel töltött magányos napokra a szekrényben rejtőzködve, amire azért volt szükség, hogy a tábor kiürítésekor ne hurcolják tovább, hanem négy nap bujkálás után elindulhasson haza. Tizenegy évesen egyedül, többezer kilométeren át – hol a vonat hátuljára csimpaszkodva, hol gyalog, vagy jó emberek szekerén a szárbordó közé bújva, amíg haza nem ért Pestre, ahol a lakásukat bombatalálat érte: éppen a gyerekszobát. De az a magány, amit menekülés közben érzett, az más volt, mert volt egy célja, volt hová hazatérni, bízott benne hogy várják... de ki várja most? Talán a halak az akváriumban? Azokat megeteti Ali, aki hetente egyszer nála takarít.

A kibucban is magányos volt. Ott ahol ideérkezése után a könyvelés volt az ő dolga, meg az, hogy reggel-este madárijesztőt alakítson: énekszóval meg dobverővel kergesse a sivatagi rigókat, akik folyamatosan megdézsmáltak a fáradtságos munkával megművelt kősvatag helyére ültetett és kézzel locsolt paradicsomokat. Dehogy mert ő akkor még arról álmodozni, hogy színész lesz, és énektudását majd másként kamatoztatja! De aztán megismerte Évát, hamarosan összeházasodtak, elköltöztek a kibucból, és jóra fordult minden: tovább

* Dsida Jenő verse: „Leülök egy körre az Olajfák hegyén, / könnytelenül, nyugalmasan. / Csak mert nem érdemes úgy sietni / a temető felé.”

tanulhattak, lakást tudtak venni, és megszületett a kislányuk. A színházat Éva kedvéért hagyta ott: a jóképű fiatal férfi folyton bohóckodott a színpadon, akkor is, ha Éva épp komoly dalt énekelt. Így a felesége közölte, vagy ő marad a színháznál, vagy Simon, de úgy nem hajlandó énekelni, ha ő a közelben van. Ekkor tanult tovább, történelmet még Oxfordban is hallgatott, kilenc nyelvet beszélt – közte Jézus nyelvét is az arámit - és így lett előbb animátor amerikai luxushajókon, majd idegenvezető. Ekkor már nem volt magányos, de magyarul még a közben kiköltöző szüleivel sem beszélt – egészen addig, amíg meg nem jelent a Szentföldön az első magyar csoport. És utána csak jöttek, jöttek az újabb csoportok, akik azt mesélték, otthon már minden megváltozott. Aztán a szintén zarándokként érkező unokabátyja biztatására ő is hazautazott, és nemsokára első izraeliként kérelmezte a kettős állampolgárságot, hogy ismét lehessen magyar útlevele is. Nostalgiaival gondol most arra, hogy később elvitte a két unokáját is az éppen aktuális párjaikkal Magyarországra. Milyen csodás napokat töltöttek ott! Megmutatta a fővárost, ahol az Opera mellett éltek - és ő minden színdarabra belógott - Egert, ahová mindig boldogan utazott a cserkészekkel táborozni, majd Szegedet, és végig-végig az országot, melyre lelke mélyén mindig büszke tudott maradni.

Esteledett. A templomszolga hangos kulcscsörgéssel jelezte, hogy mennie kéne, be akarja zárni a Getszemáni-kertet. Nehézkesen felállt – érszükületes lábai nehezen engedelmeskedtek már, hiszen ezért is kellett lemondania élete értelméről, az idegenvezetésről is – és zsebébe rejtve egy kisebb követ, elindult kifelé a kertből. A kapu előtt még rágyújtott egy cigarettára, és lassan leballagott a temetőn át az óváros felé. Innen föntről hallgatva a város zaja leginkább egy áradó, régi melódiára emlékeztette. Mint egy éjjeli zene - jutott eszébe hirtelen róla a Psalmus Hungaricus, mely egyszerre Kodály Zoltán zeneművének és Dsida Jenő versének is a címe. A költőnek, akinek beteg szíve harmincegy éves korában megszűnt dobogni, és akinek verseiből többet is fel tudott magában idézni. Útközben a magával hozott követ - zsidó szokás szerint –, elhelyezte Éva sírján, és közben azt mondta: „jövök hozzád nemsokára, kedvesem”.

Másnap reggel – szokása szerint – kiült a lakása közelében lévő kávéház teraszára, és egyik cigarettáról a másikra gyújtva, méregerős török kávéját kortyolgatva várta, hogy arra járjon egy másik magányos ember, akivel szóba elegyedhet. Így ment ez nap, mint nap, csak ült és beszélgetett – ha volt kivel -, megörült, ha véletlenül magyar szót hallott, aztán csak sóhajtván szívta tovább a bagót.

Talán három nap is eltelt, amíg az egyik pincérnek feltűnt, hogy az „öreg bagós” – ahogy egymás között hívták - elmaradt. Már épp mondani akarta a kollégájának, mikor meglátta a kis Alit, a házmesterük fiát, aki néha elkísérte ide Simont.

– Hé te fiú! Mikor jártál utoljára Simonnál? Mikor mész takarítani hozzá?

– Épp oda indultam – válaszolta a tizenöt év körüli arab fiú.

A pincér ekkor odaszólt a társának, hogy elmenne őt a fiúval megnézni az öreget, vizet neki egy jó erős feketét. Nem akarta hangosan kimondani, de rosszat sejtett, és arra gondolt: ez a kölyök biztos megijedne, ha véletlenül betegen találtná.

Alinak volt kulcsa, fürgén szaladt föl a lépcsőn a harmadikig, nem várt a liftre. Mire a pincér felért, már kitárta az ajtót, de utána csak állt a döbbenettől, belépni nem mert. Az ajtóból lehetett látni: a nagyszobában, a szófa előtt ott feküdt Simon Segali, arccal a padlóra esve. Bal karja alatt – úgy ahogyan kieshetett a kezéből – a magyar nyelvű szent Biblia feküdt. Micsoda disszonáns kép – gondolta a pincér: egy zsidó, aki magyar bibliával a kezében halt meg. Odalépett az asztalhoz, melyen Simon telefonja feküdt. Négy napja nem volt rajta egyetlen nem fogadott hívás sem. Nem hiányzott senkinek – gondolta szomorúan, és megpróbált keresni rajta egy olyan számot, amelyet a lányáénak gondolt.

SZEDŐ TIBOR

TÖRPÉBŐL lehetsz ÓRIÁS

Védtelen újszülöttként jössz a világra,
még félve pislogsz.
Édesanyád ölébe süpped a tested,
idegen ingerek körbevesznek,
naponta álomba sírod magad.
Legszebb kisbaba vagy,
TÖRPE vagy a felnőttek közt.
Ízlelgeted csak az életet,
új tárgyakkal ismerkedsz,
lassan ébredesz a tudatod,
elméd virágja nyílik,
tudatlanság leplét lerántod.
Évről évre átformálódik éned,
céljaidért a saját csatádat megvívod,
kitartóan dörömbölsz a siker ajtóján,
szíved és a lelked téged irányít.
NAGYBETŰS kusza élet
keresztretjtvényét megfejted,
álmaid lépcsőjén lépegetsz,
te fested színesre napjaid.
Soha nem érheted el a Napot,
és nem ölelheted meg a Holdat,
éjjel csended számol meg
minden csillagot.
Becsüld meg a TUDÁST,
mindig légy szerény és alázatos!
EMBER maradj minden
körülmények között,
tehetséged ne pazarold el!
Egyszerű halandó szemében
lehetsz még ÓRIÁS.

FÖLDESDY GABRIELLA

A renitens (jellemrajz torzó)

A család kicsit meglepődött, amikor tizennégy évesen bejelentette, hogy apáca akar lenni. Bár az anyai nagyszülők rendkívül vallásosak (katolikusok) voltak – a szülők ugyan kevésbé –, de a látszatot azért ők is tartották, értetlenül álltak lányuk határozott kívánsága hallatán. „Ugyan, hogy jutott idáig, mi sosem biztattuk ilyesmire, sőt templomba is csak szokásból vittük. Érthetetlen!” Apácának készülő főhősnőnk anyja méltatlankodott így munka és főzés közben, de még elalvás előtt is ezen morfondírozott. Lányát inkább a közgazdasági pályára szeretne volna terelni, fájdalom, ez nem ment. Kisebbik gyereke, a szőke mosolygós kisfiú még pótolhatja mindezt. Ez részben be is teljesedett, a fiú kertészmérnöknek tanult, a család vidéki „birtokait” [hobbikert, nyaraló] a későbbiekben ő gondozta, metszett, ültetett, szüretelt mindenki legnagyobb meglepésére.

Főhősnőnk beadta jelentkezését a *Patrona Hungariae* nevű katolikus leánygimnáziumba, ahová – jó tanulmányi eredményei következtében – egyből fel is vették. Kollégista lett, mert vidékről jött. Az első év jól telt a suhogó, földig érő fekete ruhás apácák között, akik az utcán nem, de az intézetben hordhatták szerzetesi ruhájukat (ez még az 1960-as évek végén volt, biza!). Az apácák közül Jelöltünk *Puskelyt*, az irodalomtanárt szeretne legjobban, egyenesen rajongott érte. Ő tökéletes volt, érzékeny és okos, a legjobb az összes szerzetes nővér és tanár közül. *Puskelyvel* néha elbeszélgetett privát problémáiról is, tanácsot kért és kapott tőle, sínen volt minden.

A csalódás a második év megnyitóján érte. *Puskely* a nyáron elutazott külföldre, amiről jelöltünknek nem szólt. Mint a cserbenhagyásos gázolásnál. *Puskely* ösztöndíjjal ment Rómába több évre, ugyan miért nem szólt az érte rajongó tanítványának elutazása előtt? Márpedig, ha ő nincs, akkor nem kell az egész hóbelevanc! Helyét nem találva vergődött egész tanévben az iskola falai között, anyját ugrasztotta többször is, intézze el, hogy a következő tanévtől egy világi gimnáziumban folytathassa a középiskolát. Nem árulok el nagy titkot, a dolog sikerült! Még hozzá a patinás Eötvös Gimnázium adott helyet Jelöltünknek a III. gimnáziumi évtől érettségig, és ekkor már fél szó sem esett arról, hogy ő valaha apáca akart lenni. Már nem akart, rossz emlék maradt az egész terv.

Az Eötvös szeretettel fogadta új, apácáktól *ejtőernyővel* érkezett tanulóját. Rögtön udvarló is akadt a koedukált osztályban. A fiú feljárt udvarolni a közben Pestre költözött szülők polgári lakásába. Néha a szerelmes fiatalember vicces akart lenni, és exjelöltünket időnként a *Sie ist eine kleine Nonne* [ő egy kis apácánővér] ironikus mondattal illette. Idővel a kapcsolat szép csendben elhalt, a kis *Nonne* jobb udvarlóra várt. A tanulás nagyon ment a világiaknál, mintha láthatatlan kezek állandóan segítettek volna, hogy egy előre kijelölt pályán fusson. Annak ellenére, hogy a matematika szóbelin nem tudta a cosinus tételt bizonyítani, jeles érettségivel végzett.

Valahogy a szegedi bölcsészkart pályázta meg továbbtanulás céljából, természetesen felvették. Amikor aztán rájött, hogy nem szeret vidéki városban élni (ez igen hamar kiderült), már eljegyzett menyasszony volt. Választottja jóra való piknikus fiatal mérnökember, abszolút nem hozzávaló partner. A leendő após azonban kiváló kapcsolatokkal rendelkezett, elintézte, hogy hősnőnk a következő évtől már a pesti ELTE padjaiban folytathassa Szegeden elkezdett tanulmányait.

Esküvő, látszatházasság, diploma. Egyik tanára – szintén piknikus – kitartó vonzalmat árult el iránta. Miközben hősnőnk külön élt a férjétől, az egyetemi oktató udvarlót jószerével csak dróton rángatta, nem akarta vele lecserélni a megunt férjet. De hagyjuk is a magánéletet, amely sok évtizeden keresztül kurtán-furcsán kanyargott, és örült messze esett a fiatalkori apácaság iránti rajongástól.

A magánélet sok tekintetben összeborzolt dzsungelét a tágabb család felhúzott szemöldökkel nézte, szólni alig szólt, csak értetlenül állt hozzá. Egyedül hősnőnk anyja értett meg mindent, s asszisztált a soron következő bármely eseményhez. Apja nem szólt bele semmibe, apa és lánya között nem alakult ki jó viszony, alig beszéltek egymással.

Aki renitens, az legyen mindig az! Hősnőnk számára a magánéletnél sokkal fontosabb volt a megvalósítandó karrier. A diploma megszerzése után előbb csak egy idegenvezetői munkahely adódott, főként belföldi utazási lehetőségekkel. Aztán jött az állampárt levéltára az Akadémia utca és a Kossuth tér sarkán. Persze mindez az 1970-es évek második felében történt, a népi demokráciában. Itt szép feladatok vártak rá, talán a legszebb az volt, amikor az odalátogató Kádár János elvtársat virágcsokorral fogadta.... És a szép feladatok folytatódtak. Doktori disszertáció írása Frankel Leó egyik forradalmár kortársáról. A témába beleásta magát ezerrel, a védésnél brillírozott, summa cum laude minősítéssel végzett.

És nem volt megállás. Ugyan elindult a rendszerváltás, állást kellett foglalni valamilyen irányba, de nagy változásokat nem hozott a dolog. A levéltárból egyenesen vezetett az út a Rendőrtiszti Főiskolára. A rendőrnövendékeknek is kellett történelmet tanulniuk, sőt politikatörténetet is, hát a volt apácajelölt erre kiválóan megfelelt. A karrier ívelt felfelé, a sűrű külföldi kiküldetések követték egymást, anyagi és erkölcsi elismerések, kinevezés docenssé néhány év múlva. Szakmai téren teljes megbecsülés, magánéletében a második válás, titkok és hazugságok sorozata családon belül.

A rokonság némineműleg elhatárolódott renitensüinktől, de ez nem okozott gondot, anyja mindvégig kitartott mellette, a többi rokont pótolta a hatalmas baráti kör. Piknik, kirándulás, utazás, vendégek fogadása a balatoni nyaralóban, bridzspartik, szereplés a tv ismeretterjesztő előadásaiban. Diákkori udvarlója, az egyetemi oktató, aki negyedszázaddal korábban rajongott érte, most újból bejelentkezett. Hősnőnk most elfogadta a korábban kikoszorózott, mostanra megvénült és nyugdíjba vonult tanárt. Úgy tűnt, a szerencse sosem hagyja el. Őt sokan azok közül is kedvelték és elfogadták, akik nem értettek vele egyet, sőt, viselt dolgaival is tisztában voltak. Az élet így látszott teljesnek.

Hol van a karrier csúcsa? Mit jelent egy sikeres élet? Mintha csak ezek a kérdések lennének fontosak, és ehhez nem kell más, csak az önfelmentés. Apácajelöltünk pálfordulása óta ötven év telt el, amikor valódi törés állt be az eddigi sikersorozatnak tekinthető életében. A törés testileg összeroppantotta, de lelkileg nem követte sem megbánás, sem lelkiismeret-furdalás, belül maradt a régi renitens, kívül rohamosan hanyatlott. A törés nem változtatta meg, nem gondolkodtatta el, *vélte igazát* nem bírálta felül. A renitens sors véget ért, az igazság pedig odaát van.

Budapest, 2021. március 28.

KÖVES JÓZSEF

Aki erősebb volt

Vasárnap délelőttönként, ha nincs komolyabb dolgom, szívesen csavargok idegen környékeken. Amióta autóbusházam van, annyi ismeretlen helyet fedeztem fel, hogy néha úgy érzem, idegen városban járok.

Múlt vasárnap is korán elindultam hazulról. Föl- alá járkáltam fehér utcákon, néztem a hóbuckákat, amiket vakító arannyá varázsolt a téli nap.

Bementem egy ismeretlen presszóba, alig vettem észre, mert megbújt valahol a külváros szürke bérházainak árnyékában. Feketét rendeltem. Álmos, reggeli hangulat volt odabent, alig akadt vendég. A mellettem levő asztalnál fiatal pár ült összebújva, távolabb, a homályos sarokban egy férfi itta kávéját. Cigarettafüst közben, széles sugárban fújta a füstöt a terem közepe felé.

Kedvem lett volna rágyújtani, de hiába tapogattam végig kétszer is a zsebeimet, valószínűleg otthon maradt az öngyújtóm. A pincér persze nem mutatkozott. Percekig gyűrögettem, nyomkodtam két ujjammal a cigarettafüstöt, aztán elszántam magam. Fölkeltem, és a dohányzó férfihez léptem.

– Ne haragudjon – mondtam – , egy kis tüzet kérnék, nincs gyufám...

A férfi tüzet adott, aztán a szemembe vigyorgott.

– Parancsolj! Látom, nem ismeresz meg.

Csodálkozva néztem az arcába. Valóban ismerősnek tűnt, de nem tudtam hová tenni.

– Varró vagyok. Varró Péter. Nem emlékszel?

Egyszerre fölismertem a borostás ábrázat mögött. Megöregedett, beesett az arca. Varró Péter, örök iskolai ellenfelem, persze! magam előtt láttam a lányt, akiért annyit hadakoztunk a középiskolában. Ha jól emlékszem, Zsikének hívták, szőke volt, és mindkettőnkhez kegyes. Én meghatóan szép leveleket írtam hozzá, Varró pedig minden bravúrra képes volt, hogy fölkelte a lány érdeklődését.

Erős, kisportolt fiú volt ez a Varró, egy nagy egyesület ifi futballcsapatának a kapusa, a jövő nagy reménységének mondták, azt várták, hogy a válogatottságig viszi; nehezen lehetett gólt rúgni neki. Emlékszem, egyszer az iskolaválogatott kapujában olyan szépen védett ki egy tizenegyes, hogy még a tanáraink is – akik pedig nem rajongtak a labdarúgásért – hetekig erről beszéltek.

Közvetlenül az érettségi után találkoztam vele utoljára, egy táncesten, ahol összetűztünk Zsike miatt, de annyira, hogy lementünk az utcára és elkezdtük csépelni egymást. Egyenlőtlen küzdelem volt ez, Varró jóval erősebb volt nála, csak az volt a szerencsém, hogy hamarosan utánunk jöttek a többiek, és szétválasztottak bennünket.

Később hallottam, hogy disszidált. Osztálytársaink, akikkel még néha-néha összejöttünk, felemás híreket hoztak róla. Az egyik azt mondta, Bécs mellett dolgozik egy autószerelőben, egy másik fiú úgy tudta, hogy Olaszországban van s egy profi csapat szerződtette. Leültem mellé, csodálkozva figyeltem megváltozott arcát.

– Úgy tudtam, külföldön élsz.

– Már évek óta itthon vagyok – mondta, és újból rágyújtott. Jobb kezében fogta a Kossuthot, balját nem láttam a magas asztal márványlapjától.

– Azt hallottam, profi labdarúgó lettél kint...

Nevetett.

– Így is lehet mondani. Ötvenhét elején Bécsből Olaszországba kerültem a feleségemmel. Jelentkeztem egy közepes csapatnál, ahol szerződést kínáltak, de csak a következő év őszére, az új bajnokságra. Igaz, megengedték, hogy addig is rendszeresen látogassam edzéseiket, egy kis előleget is kaptam, ami jól kiegészítette gyári keresetemet. Egyszobás bérleményt is találtunk egy öregasszony házában, a feleségem otthon maradt, állandóan szépítgette magát, mindig arról ábrándozott, hogy fölfedezik és filmszínészi karriert csinál.

– Szorgalmasan készültem a bajnokságra, bizonyítani akartam, azért vállaltam a mindennapi megerőltető edzéseket, amikhez foghatót itthon nem ismerhettem. Az edző elégedett volt, azt mondta, ha így folytatom, megalapozom a jövőmet, mindig helyem lesz a csapatban. És akkor beütött a mennykő. Elkezdett fájni a bal karom, mintha belülről markolászná valami. Eleinte nem tulajdonítottam jelentőséget a fájdalomnak, ha edzés közben éreztem, összeszorítottam a fogam, de már nem ment úgy a munka, mint addig. Azt hittem, a bécsi lágerélet emlékét hordom, összeszedhettem egy kiadós reumát, majd csak elmúlik egyszer.... De nem múlt el, s már annyira zavart, hogy nem tudtam edzeni. Orvoshoz fordultam. Lesújtó, tragikus volt a diagnózis. Súlyos érszűkületem van, ha nem akarok komolyabb következményeket, abba kell hagynom a labdarúgást, a dohányzást, az italozást (mert sajnos eléggé rászoktam akkoriban), mindent. Az orvos injekciókúrát rendelt el, mindennap föl kellett szaladnom hozzá.

Akkorra már az edzőm is észrevette, hogy nem úgy megy, mint régen, egyre ügyetlenebb és használhatatlanabb lettem. Néha úgy elzsibbadt a karom, hogy nem bírtam megemelni. A munkahelyemről is elbocsátottak, tízegynehány magyarral együtt, mert az egyikük valami zúrt csinált.

Varró megint rágyújtott. Olyan nagyot szívott a cigarettán, hogy megdöbbsentem.

– Ennek ellenére még most is dohányzol?

– Nem mindegy? – vont vállat. – Szóval állás nélkül maradtam, s egyre elviselhetetlenebb lett az életem. Otthon is sokat veszekedtünk, a feleségem az úristen pénzét is elköltötte volna cicomákra meg szórakozásra, amíg én a karommal kínlódtam, ő eljárt az ismerőseivel szórakozni. Kénytelen voltam új állás után nézni. Az ottani mutatóványos kertben lettem profi kapus. Talán emlékszel még, mi az... A Városligetben is volt ilyesmi, aki három tizenegyest berúgott, ajándékot kapott, egy majmot vagy egy ócska tükröt. El sem tudnád képzelni, micsoda munka volt. Ketten váltottuk egymást egy iszákossága miatt mindenünnen kiszuperált spanyol artistával. Egy órát ő védett, egyet én, reggeltől késő estig. Fals labdákkal dolgoztunk szándékosan, akárhogy igyekezett a tizenegyes-rúgó, a labda fölemelkedett, és vagy elkerülte a kaput, vagy gyerekjáték volt már kivédeni. Esténként annyira fáradt voltam, hogy muszáj volt inni. A feleségemmel akkor már teljesen megromlott a viszonyom, tudtam, hiába is mennék haza, úgysem lenne ott, minden este a barátaival járkált. Így hát beültünk a spanyollal egy trattoriába, és ittunk. Persze, az injekciókúra így nem hathatott, egyre rosszabbodott az állapotom. Már itt se tudtam megállni a helyemet, annyi gólt kaptam, hogy a főnököm megijedt: fölemészttem az egész bazárkészletét... Egy este közölte, hogy elege van belőlem.

– Akkor szedtük a sátorfánkat, és továbbálltunk. Két év alatt tizenhét várost jártunk be. Itt-ott dolgoztam is, de mindig, mindenütt közbejött valami. Aztán egyszer csak minden összeomlott. Amputálni kellett a bal karomat.

Kissé megemelkedett a széken, most láttam csak, hogy zakójának másik ujját a zsebébe gyúrta.

— Ki látott már félkarú kapust? Gép mellé sem állhattam volna így, irodai munka meg sehol nem akadt. Hazajöttem, úgysem volt már senkim. A feleségem meg a műtét előtt otthagyt. Megismerkedett egy magyar színésszel, és átment vele Amerikába.

Varró megdörzsölte borostás arcát.

— Most irodában dolgozom. Egyhangúan élek, nincs senkim, nem járok sehova. Csak meccsre, minden vasárnap... Kár, hogy most holtidény van.

Hirtelen felcsillant a szeme, s szinte vidáman nézett rám.

— Egyébként, most jut eszembe, hogy te ismerted a feleségem. Zsike ... Emlékszel még rá? Sokat verekedtünk miatta. Sajnos, én voltam akkor az erősebb.

(Népszava, 1968. február 4.)

http://megezmegaz.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=1229526&fbclid=IwAR31huCbyA2wkeObjPZQzsuSZJLst4lcRs2PxKpYxXCPMclb_4GG-65suQI

Télizöld meténg

Fotó: **FÁBIÁN MÁRIA**

<https://mfabian.5mp.eu/web.php?a=mfabian>

MESTER GYÖRGYI

Szerelem a Covid idején

Amikor a társkeresőn meglátta a lány fényképét, azonnal tudta: őt kereste egész életében.

Ez az érzése csak fokozódott, amikor felvették egymással a kapcsolatot, és a lány ugyanazt mondta: mindig is téged kerestelek, és megérte a fáradságot, mert rád találtam.

Persze, egy fotó nem árul el mindent az emberről, ezért ők is igyekeztek minél behatóbban megismerni egymást.

Kérdéseket tettek fel, és megéreztek, szinte előre tudták a választ.

– Az alacsony, filigrán lányok tetszettek mindig – mondta a fiú.

– Még vasággyal együtt se vagyok 50 kiló, és a magasságom is csak 162 cm – jött a válasz a lánytól.

– A fotód akár csalóka is lehet. Nekem szőke az ideálom. Festeted a hajad, vagy valódi a színe? – érkezett az újabb kérdés az ismerkedők férfi tagjától.

– Nyáron még jobban kiszőkül, mint ahogy az az eredeti hajszínnel természetesen megtörténik. – Amúgy nekem a magas, vállas, de vékony fiúk az ideáljaim – tette hozzá a lány.

– 185 még bejön? Maradhat?! – reagált viccesen a srác. – Mi a hobbid? – folytatta a kérdezősködést.

– Imádok olvasni. Főként a magyar elbeszéléseket, novellákat szeretem, a külföldi szerzőktől pedig a klasszikusok a kedvenceim: Steinbeck, Zola, Maupassant, Kirst, Somerset Maugham, Nexö, Merle...

– Akkor Mikszáth, Móricz, és persze Érik a gyümölcs, Patkányfogó, Céltalan szépség, Malevil...

– Móra, Örkény, Az édentől keletre, Nana, Szürke fény, Védett férfiak, Állati elmék, Farkasok...A sorrend talán nem pontos, de a könyvek címe bizonyára ismerősen cseng.

– Mivel foglalkozol? – kérdezett ismét a fiú.

– Ügyfélszolgálaton dolgozom, idegen nyelvekkel – mondta a lány.

– Angol, német, olasz...

– Igen. És spanyol, na meg a norvég.

– A szüleid élnek?

– Hogyne. Nagyon is. Szeretem őket. Ők is engem. Persze, nem is csoda, egyke vagyok.

– Nekem sincs testvérem. Tisztelem, becsülöm a szüleimet.

– Otthon élsz?

– Igen, jelenleg a szüleimmel lakom, de ha megfelelő társra lelek, ők segítenek a lakáskérdés megoldásában.

– Detto. Nekem is megígérték.

– Gyereket akarsz?

– Kettőt, egyet ebből, egyet abból. Már ha érted: egy fiút és egy kislányt szeretnék.

– Mindig két gyermek volt az álmom.

– Találkozzunk.

– Mihamarabb. Már alig várom.

– Oltva vagy?

– Igen. És te?

– Én nem.

– Azt hiszem, tévedtünk. Tévedni emberi dolog. Bocs, de mást keresek...

:))

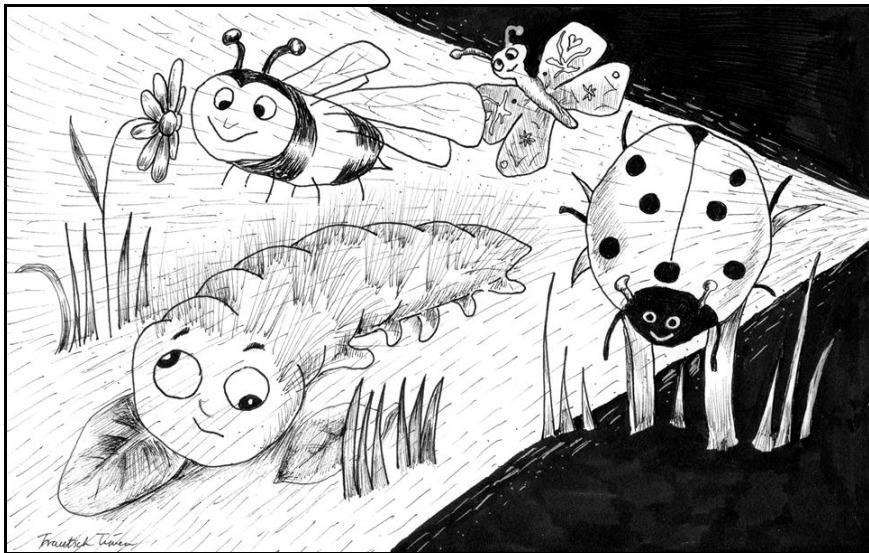
NYAKÓ ATTILA

Szabad-e?

Itt a tavasz, vakít a nap,
ki a fényre, emberek!
A hétpettyes katica is
kinn a fűben hemperreg!

Méhecske száll ágról-ágra,
feltűnően jó a kedve,
s közvetlenül a nyomába'
cikázik egy tarka lepke.

Kövér hernyó csetlik-botlik,
ez aztán a vidám dolog!
Úgy érzem, hogy jövőre is
Chemotox-szal locsolkodok...

Grafika: **TRAUTSCH TIMEA**

MÁNDY GÁBOR

Szabad asszociációk, József Attilához beszélve

Proletárköltő, te szegény,
még idejében elmentél,
hogyan ne lásd,
mit produkált
utánad
a huszadik század.
A forgolódo tőkésbirodalmak
után a munkásállamok is földrészeket faltak,
Afrikán, Ázsián hajba kaptak.
Hogy mit telefonoztunk, volt, ki kihallgatta.
S várt utána Auschwitz, Szibéria.
Milliók elpusztultak
néhány örült miatt.
S amikor béke lett,
az ember tovább reszketett,
hiszen a békét csak a megatonnák
biztosították.
Aztán nagyot változott a világ.
De a mosónők most is a rövidebbet húzzák.
Villákban laknak a gazdagok
a város peremén,
míg a kopott bérházakra lecsorog,
mint kátrány, a belvárosi éj.
Ma már proletár nincsen,
csak lumpen,
aki kikéri magának,
hogyan proletárnak
tituláljad.
Már a munkásgyerekek fején
zselézve tapad a haj.
Aki a Dunánál
meditál,
csak beleköpni akar.
Aki szegény,
most is a legszegényebb,
de nem ez a baj.
Szegény lett az egész élet.
És nincs több remény.

A szépség koldúsai most is koldulnak,
és reklámszöveget írnak a jobbak,
vagy tévéshow-t vezetnek.
Mindenki örül a pénznek.
És nincs, aki jóra tanítson,
akár elemi iskolás fokon.
Nem folytattad, minek is folytatnád,
a leckét a nebulók megunták.
Belőled is mi maradt?
Néhány utcanév és iskolai dolgozat.
Na meg a sokat plagizált zárszó:
Szárszó.

Rendcsinálás

A világban
nagy-nagy rendetlenség van.
A költő két szót összerak,
s ha rímelnek a szavak,
elégedetten dörzsöli kezeit:
a rendetlenség csökkent egy picit.
De nem pihenhet. Sok a tennivalója,
míg az egész világot rímekbe rakja.

A világnak akkor sem lesz értelme,
de legalább több örömet lel benne
az emberi elme.

HALÁSZ ERZSÉBET

Össztánc avagy Élet-iskola Kis életkép az ötvenes évek végéről.

Az egyik rádióban arról faggatták a hallgatókat, hogy milyenek voltak az ismerkedési szokások, társkeresési gyakorlatok az 50-es-,60-as években. Elkezdett előttem peregni Éva története, amit akkor mesélt el, mikor már évek óta külföldön élt.

Éva a szombat estéket valamelyik tánciskolában „ütötte agyon”. Hogy ne kelljen akkor is a házinéni „intelmeit” és szobatársa harsogó zenéjét hallgatni. Ez tűnt a legegyszerűbb megoldásnak. Az össztáncokra lehetett menni barátnővel, de akár egyedül is. Az a tánciskola, ahol Attilával megismerkedett, egészen más volt, mint a többi. A lányok többnyire mamával érkeztek, sokan rózsaszín-, fehér kisestélyiben. Évát gyanakodva nézte a két tánctanárnő: tűzpiros zsákruháját, amit laza öv fogott össze -, és derékig érő hullámos szőke haját. (Na, ezt jó lesz szemmel tartani!)

A teremben nagy feltűnést keltett. Azonnal felkérték táncolni, és Éva táncolni kezdett – a szokott módon –, ami itt „túl vadnak” ítéltetett. Az egyik tanárnő (nyakig zárt fekete ruhában, kis hegyes konttyal) már éppen szikrákat szórva indult, hogy a tilos módon táncolót megrója, amikor Attila odalépett és lekérte Évát. A dinamikus mozdulatokat leállította, tangó-lépésekre tért át, erősen magához húzva Évát. Hirtelen szünet lett.

– Vegyük fel a kabátot, sétáljunk egy kicsit az utcán –, javasolta Attila, és már húzta is kifelé.

– Hogy lehetsz ilyen ostoba? – feddte Évát, ahogy kimentek. – Az utolsó percben léptem közbe, láttam, neked nem tetszett, hogy közel húztalak magamhoz, de azt itt nem tartják illetlennek, a te táncod viszont „túl erotikusnak” ítéltetik. Tudod mit? Menjünk el innen valahova. – Például hova?

– Szeretném a félreértéseket elkerülni... Hogy is hívnak?

– Szabó Éva –, de ezt mintha már említettem volna.

– Igen, bemutatkoztunk, de ne haragudj, nem hallottam a neved. Én Attila vagyok. A vezetéknev nem fontos. – Szóval Éva, világosan beszélek. Egyetemista vagyok, sok a tanulni valóm. Tízíg szórakozás, aztán éjfélig tanulok. A szüleim nincsenek otthon. Csak azért mondom, hogy ne érjen meglepetés. Rendben?

– Menj vissza a szünet után, én meg hazamegyek –, mondta csendesén Éva.

– Nem jössz fel? –, csodálkozott Attila. Miért nem jössz? Nőgyógyásznak készülök, te buta. Utolsó éves vagyok. Nem lesz semmi baj.

– Menj vissza, vége a szünetnek. Ne pazarold rám a drága idődet.

Éva a buszmegálló felé nézegetett. Egészen közel volt. Ha jön a legközelebbi... Igen ám, de Attila észrevette a cselt, és erősen megfogta a karját. A másik kezével felemelte a lány arcát, és kényszerítette, hogy ránézzen, aztán harsány nevetésbe kezdett, alig tudta abbahagyni.

– Szóval még nem volt dolgod senkivel? Miért nem ezzel kezdted? Szégyelled, te kis bolond? Na, gyere, elviszlek valahova. Ma nem tanulok. Voltál már bárban? Persze, hogy nem. Akkor menjünk, és ne félj tőlem, nem szoktam erőszakoskodni. De ne haragudj, mire ez a félrevezetés? A puha anyagú piros ruha kirajzolja a test formáit. És a lobogó szőke haj... de

főleg a táncmozdulatok. Erotikusan táncolsz. Csoda, hogy eddig megmenekültél. Hány éves vagy?

– Tizenkilenc... leszek.

A bár félelmetesen sötét. Éva égő piros pipacsokat lát villogni fekete mezőben. A pincér ismerősként üdvözölte Attilát, és elismerően hunyorított. A szomszéd asztal férfi társasága leplezetlen érdeklődéssel nézegette a lányt. Éva nyomasztó félelme egyre nőtt. Láta, hogy a pincérnek susmognak valamit, és az ő asztaluk felé nézegetnek. Zoli bácsi, a pincér, letett egy üveg bort az asztalra, és Attila fülébe súgott valamit.

– Nem. Nem eladó – mondta Attila. Aztán Évához fordult:

– Ez az éjszakai világ. Nézd azt a mélyen kivágott fekete-pulóverest. Csak a mozdulatokat figyeld. Van hasonlóság a kettőtök tánca közt. Te még jobb lehetnél! Vagy nagyon szeretsz textilgyári munkásnak lenni, három műszakban? Meg zsúfolt külvárosi albérletben lakni? Hogy lehet ott tanulni? Azt mondtad, még három éved van.

– A ligetben szoktam... meg egy osztálytársamnál. Ami meg a felfokozott táncmozdulatokat illeti: a tánc nálam sport. Lecsillapít, helyre tesz. A textilgyár meg nem egy rémálom. Közönszervező is vagyok, így sokat járok színházba. Egy 10.000 kötetes kis könyvtára is van a gyárnak. És lehet bent ebédelni, olcsón. Jó, mondjuk (relatív) keveset keresek, de azzal magam gazdálkodom.

– Éva, valld be, hogy a holdról jöttél! Észrevehetted, hogy máris felkeltetted az érdeklődést a szomszéd asztalnál. Bolgárok, rengeteg pénzük van. De ez csak egy lehetőség. Mire vársz? Mirtusz-koszorú? Menyasszonyi fátyol a célirány? Ha észhez térnél, saját lakásod lehetne. Világot láthatnál.

– Hát igen. Láthatnám ezt a zsíros-vörös pofát fölém hajolni – erre vágyom legjobban. Pont egy ilyen elől menekültem el a szülővárosomból, alig 16 évesen. Ha egy kastélyt ajánlana, akkor se engedném, hogy hozzámérjen. Erről ennyit. Hát kedves Attila, „kicsit” eltér a mi kettőnk világlátása. Köszönöm a gáláns üzleti ajánlatot... – és már ott se voltam.

Fotó: FEIGE MÁRTA

BŐSZE ÉVA

A tenger illata

Támadó szélben állok a parton.
Orromban nehéz, konyhaszag feszül.
Bőrömmön pihegő permet-csodák,
fénylenek, mint kristály, opál...
A közelgő éj dala mélyre száll,
vízbe süllyedő szerenád...
Mellé merül a kelő Hold az égről,
felhőfüggöny mögül a csillagok
irigykedő sugarat eresztve
kavargatják alatt az iszapot.
Mit iszap!
Kagylók, növények, halak...
Mind élőlények s mind-mind párt választanak...
A kövek, növények, halak,
s mind elalélnak az illatok alatt...
Talán a dagállyal én is érzem
az életet, az új élet-nyomát...
Frissít e hatalmas hullámhatár!
Az ég még kéklő-szépségű taván
visszatükröződik az óceán.
Illata tengernek, óceánnak,
gúzsba köt egy különös varázs...
Egyszerre dallam, nyelni-muszáj-zamat-ár,
édes-ékes zsibbadás.
Üzenet, hogy visz az élet, idő, távlat, messzeségek...
Visszhangzón tör fel új-meg új hullám,
susogó-zúgó büszke természet-zene.
Elvarázsol a víz fojtó illata,
az ismeretlen élet ígéret-szólama...

KOOSÁN ILDIKÓ

Albumlapok

Február, borongós délelőtti fények,
de én már látom, gyűlnek az ágak
rügyeiben a nyárt köszöntő lombok,
ha visszaidézlek. Állunk ugyanott,
életünk előterében egy hosszú út
elején, hallom az akkori nevetésed,
s fogadalmainkat: „Csak te meg én!”

Elindulunk, zsebünkben pár óvatos
remény, miközben a tél lassan tavaszra
vált. Hitet, erőt piacra dobva lesz néha
több, mint amit felkínál az élet, s lám,
áldozunk időnkéből számolatlanul, ha
teljesülni látszik az áhított ígéret.

Lehet idézni a múltat, de visszahívni
nem, – a holtakat sem, – akik lelkünkben
néha megtörik a csendet.

Itt élnek velünk napok mögé rejtett
gondolatokban, kopott tárgyainkon
láthatatlan ujjnyomuk érintése meg
bizserget. Ezek a régi képek a valaha
volt elkopott szerelmek, ízek, illatok,
ismerős oázisként fogadnak, melegebb
fényt kölcsönöznek a napnak.

Még magamon érzem az akkori ölelésed,
mikor tegnapjaimból a mába visszatérek.

2022. február 5.

HOGYA GYÖRGY

És végül dedikálás

I.

Az író 1973.II.11-én délután Kassán sétálgatott. Bár akkor, tizenéves korában még csak halványan körvonalazódtak előtte az írói pálya lehetőségei — ne felejtjük, hogy akkor Európának ezen a részén még a szocializmus élte fénykorát —, magában máris olyan leendő írónak könyvelte el magát, aki mélyen szántó gondolatiságával és nyelvi virtuozitásával ugyancsak meglepi majd közönségét, s mivel a későbbiekben eme elképzeléséhez egyre tudatosabban és következetesebben ragaszkodott, talán megbocsátható a történet nyitómondatában szereplő író jelző.

Az írópalánta tehát ott állt a Dóm mellett, a Malom utca sarkán, annak az üzletnek a kirakata előtt, amelyben idegen nyelvű irodalmat, nyelvkönyveket, szótárakat és lemezeket árultak, amikor hirtelen, maga sem tudta miért megállt, és azt tapasztalta, hogy tudatát, gondolkodását kitölti valami. Abban a pillanatban megállt körötte a világ, nem érzékelte a körötte siető, járókelő embereket, és meglepően csak egy dologra tudott koncentrálni, éspedig az aznapi dátumra. Ma ezerkilencszázhetvenhárom február tizenegyedike van, állapította meg, mintha ennek bármi jelentése lenne. Kezében, nem tudta miért, a kis téglalapformájú, barnás keménypapír-vonatjegyét szorongatta, melynek hátoldalán, az évszámot követően négy függőleges vonal mélyedése vonzotta tekintetét. II.11.

Szemével és egész tudatával csak ezt a négy vonalat látta, csak ezek fogták meg. Halványan érzékelte ugyan, hogy háta mögött a Dóm épülete magasodik, amely nyilvánvalóan csak hatalmas méreteinek köszönhetően harcolta ki magának az „író” képzelgésében való pillanatnyi jelenlétet, ám ezt leszámítva tökéletes csend vette körül, s az emberi nyüzsgés némajátékká változott, amely némajátékot csak mozgó színfoltok kísérték, olyformán, mint amikor a súlyosan rövidlátó ember leveszi a sokdioptriás szemüvegét és színes foltokká varázsolja a környezetét. Aztán a pillanat véget ért anélkül, hogy történt volna valami. Fülében halk dobbanások jelezték, hogy visszatért, újra hallotta a hangokat és szeme előtt, a kirakatban, a harmadik polcon megjelent egy kék fedelű angol nyelvkönyv. Mi történt, kérdezte a kábulatból ébredező önmagától, majd vállat vont: Semmi sem történt.

Pár év telt el, mikor váratlanul eszébe jutott ez a jelenet, éspedig ismét február tizenegyedikén. Bár már jelentkezett benne az élet rejtett összefüggései iránti érdeklődés, az emlékek ekkor sem szentelt figyelmet. Véletlen, mondta magának.

Majd ismét pár éves szünet következett. Mivel egyetlen ismerőse sem született, és egyetlen ismerőse sem tartotta névnapját ezen a napon, ez is csak egy volt az év háromszázhatvanöt napja közül, míg aztán...

Még csak február eleje volt, amikor ismét eszébe jutott február tizenegy. Mintha valami fontos évforduló lenne, holott azon a bizonyos 1973-as első jelenésén kívül —eddig — semmit nem jelentett a számára. És valóban. A nap eljött és elmúlt, anélkül, hogy bármi említésre méltó történt volna, megerősítve őt véleményében, hogy ez csak egy nehezen megmagyarázható véletlen, amelynek semmiféle jelentése nincs és nem is lehet.

Mivel érzékeny lelkét akkor már még inkább izgatták az élet mélyebb összefüggései, másnap elment egy papírüzletbe és vett egy kis füzetet, azzal az elhatározással, hogy ezentúl minden február tizenegyedikén beleír valamit. Lehet az egy szó vagy egy hosszabb gondolat, de február tizenegyét kinevezi a kósza gondolatok napjának. És rögtön bele is jegyezte: 1973, Kassa, Dóm.

II.

Az író, akinek időközben kötetei jelentek meg és rendszeresen járt író-olvasó találkozókra, tehát lassacskán kiérdemelte az író jelzőt, elkeseredve ült az íróasztala mellett, mert ismét azzal kellett szembesülnie, hogy egy fia használható gondolat sem jut az eszébe. Reggel, mikor felkelt, még ott homályosodott agyában az elképzelés, hogy merre is induljon, ám mire elkészítette reggeli kávéját és elintézett pár telefont, a teljes nihil uralkodott el rajta.

Kínjában a jegyzetei után kezdett kutatni, amikor pillantása az asztali naptárára esett, és elébe villant az aznapi dátum: február tizenegy. Még ez is, gondolta és összeszorította a száját. A füzetbe is írnom kell. (Mi már tudjuk, mely füzetéről van szó...)

Az ihletnélküli reggel reménytelenségének, eseménytelenségének és esélytelenségének tudatában elővette tehát a füzetet, és belelapozott. Ettől a mozdulattól nem azt várta, hogy inspirációt meríthet, csupán el akarta tölteni valamivel az időt, véget akart venni annak a szerencsétlen érzésnek, amely ezekben az ihletnélküli pillanatokban eluralkodott rajta. A feljegyzéseket olvasgatva azonban lassan beindult az agya, és hirtelen, egy valóban megmagyarázhatatlan pillanat alatt, kialakult benne valami, aminek a meghatározására nem is pazarolt időt, teljesen mellékesnek és feleslegesnek tűnt az okok és a miértek keresése, csupán a végtermék, maga a „történet”, a füzetben található, összefüggéstelennek látszó megjegyzések rejtett kapcsolatára való ráérezés ragadta magával. Talán a véletlenszerűen elkezdett lapozás okozta megismételhetetlen sorrend váltott ki benne valamiféle képzettársítást, talán valami más, de a lényeg — és egy pici sikerélményt? — számára az jelentette, hogy a sorok között felbukkant egy történet.

Persze a történet kifejezés is erős túlzás, hiszen egyrészt a gyors lapozás közben keletkezett élmény inkább a kora reggeli álom tűnékenységével vetekedett, mintsem egy tartósan dédelgetett történet variálhatóságával, így abban a helyzetben talán a sorok közötti logikai összefüggésről, annak az összefüggésnek a felismeréséről lehetett volna beszélni. Mindenesetre az író mozdulatlanra meredve ült a székében, és erősen koncentrálna igyekezett megragadni valamit, amiről nem is tudta pontosan, hogy micsoda...

Nagyon vigyázva és nagyon gyorsan, a felismerés által sugallt kulcsszavakat a sors vagy ihlet kínálta sorrendjében vetette papírra, és tudta, agyának vörösen villogó riasztókamrájában érezte, ha most hirtelen megszólalna a telefon vagy valaki becsengetne hozzá, reménytelenül és végérvényesen elfeledné, mit is akart lejegyezni...

Mikor végzett, látta, hogy a füzetben szereplő február tizenegyedik sokéves bejegyzések egyszavas, egymondatos rövidítései értelmet nyertek, csupán azáltal, hogy más sorrendbe kerültek.

Elégedetten dőlt hátra a karosszékében, elégtételt érzett a felett, hogy sikerült megragadnia egy fontosnak tűnő pillanat visszahozhatatlanságát. „Tulajdonképpen tetten értem az ihletet”, — mondta magának félhangosan és maga is csodálkozott azon, amit mondott.

A történetet, amely sajátos logikájával megfogta képzeletét, ki is dolgozta. Meglehetősen fura írás kerekedett belőle, de ez nem vette el a kedvét. Befejezve az írást, szokásához híven eltette a fiókjába, hogy majd idővel átnézi, letisztázza, és esetleg elküldi a kiadójának közlésre....

III.

Az író, akit az ihletnélküli pillanatok gyakorisága ellenére is írónak tarthatunk, legújabb könyve kiadásának alkalmából meghívót kapott egy újabb találkozóra, melynek egy üdülővé átalakított kastélyban kellett lezajlania. Készülődés közben, amely készülődés tulajdonképpen csak annyiban merült ki, hogy időben indulásra kész állapotba hozza magát, eszébe jutott a kósza gondolatok füzetének története. Rövid gondolkozás után a kéziratot — maga sem tudta

miért — a táskájába tette... soha nem szokott felolvasni, sőt — véleménye szerint — az írás sem állt közlésre készen, mégis késztetést érzett, hogy magával vigye. Meg volt róla győződve, hogy nem fogja felolvasni, mert egyszerűen nem látott rá okot, mégis beletette váltáskája nagyobbik rekeszébe. Néha történtek vele ilyen nehezen vagy egyáltalán nem megmagyarázható indíttatású dolgok, de ő az a fajta ember volt, aki nem akart mindig mindent kielégítően megmagyarázni.

Folytatjuk...

Fotó: **FEIGE MÁRTA**

BÖRZSÖNYI ERIKA

Szünetjel

Kis Zsuzsinak, szeretettel

Azt kérdezted tőlem, miért írok annyi
múltba révedő, szomorkás verset?
Talán, mert ahogy az idő múlik,
úgy értékelem át a múlt eseményeit,
amikor annyi jó történt velem,
én pedig elfutottam mellettük,
észre sem vettem. Még nem
tudtam, hogy a jelen, amelyet ma
megélek, nem más, mint szünni
nem akaró szünetjel.

2020 07 31

Volt egyszer egy kert... – ZEMPLÉN

Fotó: **DARVAS JUDIT**

VIHAR BÉLA

Török lány, magyar bimbó

Az anyafaj testéből kigöngyölődtünk, mint a hegycsúcsok
réges-régen...
Éhes volt a te apád és átkelt a hegyeken
le is ereszkedett ökrével és szekérével a völgybe
merre felé a rege útja piroslott...
Ballagott apám is a pusztán – dúdolt e nem emlékszem –
jámbor báránya megett a holdsugaras fűszálon
– így az anyafaj testéből –
Láthatod összefutnak a sors átlói,
hej vérrel rajzolt cikk-cakk ez,
találkoztunk ebben a században is,
e földre vezette az idő és a végzet csillaglámpája apánkat,
az ökörhajtót meg a pásztort,
hogy ezen országnak nemzenek gyerekeket...
szőke a Tisza vize – szőke!
Lovas mongolok lánya vagy
csikón szült meg anyád,
kissé árja is, tejfehér mandula tekintettel,
hány faj szőtte nemzedékek szövőszékein sejtjeid testöltözetét
altájhegyi hókoszorú, hajnalfénnel szád ékszerén.
Népem ablakán betekintettél e már?
Értesz e engem? Egyedüli fát a pusztán?
Víz találkozott a porral és szülte az embert.
Ember nemzette Sémét és az ő gyermekeit,
szatócsot, korcsmárost, alkalmazottat,
én vagyok a fiú, tenyérbe hajtott homlok,
szegény héber megoldott sarúval,
hamuba sült pogácsát süttött anyám nékem
és elengedett estefelé a hét világnak...
Így valamikor is Harun al Rasid udvarában láttalak utoljára,
a kalifa csipketermében lejtetted lépésed tiktakját életem óráján
mikor is betellett idő,
szakálla rőt bolyhaival megjelent az ivri herceg Kanaánból,
a fűszerek hazájából
és szolgáljaival együtt hétszer érintette a földet...
Jóízűen mosolygott mint egy arab betű,
Izlam oldalbordája, Harun al Rasid
és tarka habtollal cirógatta testét sok kávészagú szerecsen turbánban
– ó bagdadi cipó! Bagdad kalifája! Uram! –
Bókjaim rokokó tortáját de odavágnám a táncoló szökőkúthoz
és fordulnék már feléd urad mohamedán humora előtt,
ázsiai házakban élő asszonyi búzakenyér

és pillád függőnye elé állnék, a sűrű kalászszállhoz
– arab homokban ültettek harcosok?
Indiában ringatott a halálszellő?
Jöjj ki este!
Az őrtüzek kigyúltak itt is, ott is...
a hold bárkájából figyelem lépteid suhogását
és ne feledd el,
unokámban várlak.

Éjszakai fagy – Zemplén

Fotó: SZABÓ MÁRTA

KIDZSIMA HADZSIME:

Szimmetrikus négykezes

Valamikor, ha a japánok kínai verset akartak írni, japánul is, kínaiul is megírták a maguk változatát. Ezt a mintát követve próbálunk meg most – megadott szabályok szerint – modern verset írni. Talán a távol-keleti olvasó is élvezni fogja ezeket a „kínai” verseket, hiszen átléphet velük a szellemi-nyelvi korlátokon. Összeállításunkban először az eredeti verset közöljük, azután – ügyelve a formai hűségre – a költemény fordítását. S reméljük, a modern versek nem feledtetik, hogy a négykezes vers műfaját évszázadokkal ezelőtt Kelet-Ázsiában alkották meg.

Szinte minden nyelven írtak négysoros verset. Ha létezik nyelv, amely a műformát nem ismeri, kérem, tanítsanak meg rá. Sokan úgy hitték, az írás feltalálásával az emberi emlékezőtehetség, átörökítő képesség gyengülni fog. Kétes elképzelés. Amikor még nem létezett írás, a versek szájhagyomány útján terjedtek, így született a népköltészet. Így maradtak ránk a négysoros versek is, amelyek azóta írásban terjednek világszerte. A *Varetamago* (Költéseim) című kötetben a Cukuma Kiadó nemrégiben közzétett néhány japán négysorost angol fordításban. Ez adta az ötletet, hogy a négysorosok antológiája japán nyelven is megjelenjen.

Először a *Contrastive Duo Poetry*, azaz a „Feleselő duettköltészet” gyűjtőnevet adtam ezeknek a verseknek, de azt hiszem, illik rájuk a *szimmetrikus négykezes* kifejezés is. Az első ilyen vers 1996 novemberében jutott el hozzám; nyomban lefordítottam japánra.¹

Leza Lowitz: *Ask God...*

Ask
God
what happened
to God.

Ríza Róviccu–Kidzsima Hadzsime: *Tazunejo...*

Tazunejo
kami no karada ni
nani ga okotta ka
szono kami ni

Leza Lowitz: *Kérdezd meg...*

Kérdezd meg
Istent
hogy hová lett
az Isten

¹. A magyar fordítást az angol és a japán változat után közöljük. (A fordítók)

Ezután – a négykezes verselés egyik szabálya szerint – a harmadik sor felhasználásával megírtam a magam szimmetrikus változatát.

Kijima Hajime: *Can you, genes...*

Can you, genes,
hold secretly
what happened
to the creatures?

Kidzsima Hadzsime: *Naa, idensi-kun...*

Naa, idensi-kun
inocsi aru mono ni
nani ga okotta ka
kakusi motterarerunkai

Kidzsima Hadzsime: *Titkolhatják...*

Titkolhatják
a gének
hová lettek
a lények?

Irodalmi partnerem, Leza Lowitz amerikai költőnő Kaliforniában él. A versláncot elindító négy sor *Old ways to fold New Paper* című könyvének (Új papírtekercs régimódi hajtogatása; Wandering Mind Books kiadó, 1996) *Kyoto: at the mineral baths* (A kiotói gyógyfürdőben) című versében önálló darabként szerepel. Amikor „*Responses Magnetic*” (Mágnesválaszok; Katydid Books) című, angol nyelvre fordított kötetem megjelent, kedves levelet kaptam tőle; azt írta, „a mágneses erő” vonzásában ragadott tollat. „Nagyon szeretem azt a *community spirit*-et – közösségi szellemet –, amely e szabad párbeszédekben ölt formát”. Az én *contrastive* – szembeállító – kifejezésem helyett azonban inkább a *connective* – összekapcsoló – kifejezést javasolja. Miss Lowitznak a *Bungaku kúkan* (Irodalmi légkör) című folyóiratban megjelent *Szimmetrikus négykezesek* angol versfordításairól is volt néhány hasznos észrevétele.

Mégis: igazi öröm, hogy angolul is formába önthetem ezeket a verseket, hiszen a szimmetrikus négykezeset én élesztettem újjá.

A következő vers szerzőjét csak könyvből ismerem. Piet Hein dán költő négysorosa parányi remeklés. A vers a *Grooks* (Epigrammák) című kötetből való, amely csupa négysorosból áll. A szerző a német megszállás alatt részt vett a dániai ellenállásban, tehát nyilván az idősebb korosztályhoz tartozik. Szakane Genfu, a *Szórakoztató természetrajz* című kötet illusztrátora adta kezembe könyvét angol fordításban. Nem vagyok biztos benne, hogy ezt a kis gyöngyszemet sikerül-e japánul visszaadni, mégsem tudok lemondani róla. A kötetben nem szerepel, az angol fordító neve, lehet, hogy a szerző angolul írta ezeket a verseket. Íme, a négykezes céljára kiválasztott négysoros.

Piet Hein: *Hide Nothing!*

If your thoughts
are rubbish merely,
don't express yourself
too clearly.

Piet Hein–Kidzsima Hadzsime: *Kakuzu mono nasi!*

Kangaete iru koto
tada no kuzu dattara
hjógen sinaszan na
szonna ni akeszuke ni

Piet Hein: *Titoknyeső*

Ha gondolatod
üres hodály,
legyen mondatod
csupa homály.

És íme a harmadik sorra komponált változat.

Kijima Hajime: *Sudden Freshness*

If words and images
happen to come unitedly,
one may express the innermost
thoughts unexpectedly.

Kidzsima Hadzsime: *Omoigakenai dokiri*

Kotoba ga imédzsi o zokuzoku
harande vaite kitara
mosi ja hjógen dekiru ja mo
fui ni sintei no omoi o

Kidzsima Hadzsime: *Váratlanság*

Ha szó és kép
egyszerre lép elő,
a mondat lényege
a váratlan erő.

A következő vers Gergely Ágnes magyar költőnőtől származik, akivel több mint húsz éve levelezek. Az író nő maga fordította versét angolra, kifejezetten az én kérésemre. Változatomban a szimmetrikus négykezes egy másik szabályát követtem: a négysoros első sorában szereplő hívószóra a negyedik sorban szereplő szó válaszol.

Agnes Gergely: *Adam and Eve*

„Fine lady, I would take you to Persia
in case I had two train-tickets.”
„I’d go with you through any tunnel, fine gentleman,
if I were sure that Persia exists.”

Gergely Ágnes–Kidzsima Hadzsime: *Adam to Ibu*

„Nimai kippu ga arun nara, ne,
Perusa e curete itte agetai jo.”

„Donna roszen de mo go-isso szuru va jo,
honto ni Perusa ga ikiterutte sindzsirareru nara.”

Gergely Ágnes: *Ádám – Éva*

„Szép hölgy, elvinném Perzsiába,
ha volna két vonatjegyem.”
„Föld alá is követném, szép úr,
csak tudnám, van még Perzsia.”

S a négykezes másik darabja:

Kijima Hajime: *Existential Murmur*

Doesn't Persia exist on deep inside the weaving
art of rug that touches my fingers bare,
and those quotable, even in translation, Rubayat
by Khayyam and Rumi who dwell on Mystery?

Kidzsima Hadzsime: *Szonzai to va no cubujaki*

Perusa'tte kono szude de szavaru dzsútan
no orikata fukaku ni szosite mata
nazokuri hirogeru Khayyam ja Rúmí no
honjaku de mo kucsizu szameru Rubaiato ni sika to aru no de va?

Kidzsima Hadzsime: *Létsuttogás*

Vajon nincs-e Perzsia mélyre szöve
a szönyegekben, csupasz ujjam alatt?
S ha fordításban olvasom is – Omár Khajjám
és Rúmí – *rubáiba* rejtett titkaitokat?

Omár Khajjám négysorosai elbűvölnek, valahányszor elolvasom japán fordításukat. Az alábbi Rúmí-verset pedig a szerzőnek *A zene természete – forradalom mollban elbeszélve* című kötetéből idézem majd (a Csúró Kiadó nemrég megjelent kiadása). Rúmí verseit csak angol fordításban ismerem. Egynémely versét olyanak érzem, mint Salman Rushdie *Sátáni versek* című munkáját, azt a művet, amely miatt olyan iszonyú megaláztatás érte az egész világirodalmat, határok feletti botrány: a könyvet nyilvánosan elégették, a szerzőt halálra ítélték, és vérdíjat tűztek ki a fejére.

„A 14. századi Perzsia jelentős misztikusokat adott a világnak. A perzsa irodalom olyan ragyogó és pompás misztikus verseket hagyományozott ránk, mint Maulána Dzsalál al-Dín Mohamad Rúmí *A rejtett tartalmat magyarázó masznávi* és a *Tabriz napjának költeményei*, emellett Rúmí alapította meg a dervisrendet is.” A *Dervisrend és a szúfizmus* című könyv emlékezik így Rúmíró, aki az iszlámhoz kapcsolódó szúfista irányzat kiemelkedő képviselője. A kötet képet is közöl a költőről. „E vallási irányzatnak a miszticizmus adott értelmet a veszéllyel játszani szerető – a normákat követő és a normáktól eltérő – tehetséges emberek és a nincstelenek számára, akik a vallásban hittek és örök nyugalanságban éltek, de azoknak is, akik a földi élettől mámorosodtak meg. A Singon szekta megalapítója, Kúkai – akinek gondolatai eléggé nehezen követhetők – és a Singon Tacsikava-irányzat között van bizonyos távolság, de a miszticizmus mindkettőre jellemző.”

Rúmi angolra fordított négysorosainak kötete az *Unseen Rain* (Láthatatlan eső) címet viseli. John Moyne és Coleman Barks fordította (Threshold Books). Az itt közölt finom mívű vers ebből a kötetből való.

Rumi: *No wineglasses here...*

No wineglasses here, but wine is handed round.
No smoke, but burning.
Listen to the unstruck sounds,
and what sifts through that music.

Rúmi–Kidzsima Hadzsime: *Szakazuki...*

Szakazuki ga nai no ni, szake va mavaszare.
Kemuri ga nai no ni, moeszakatte iru.
Mimi katamuke jo, hikarezu ni oru hibiki
szono ongaku o tórinukete kuru mono ni.

Rúmi: *Nincs kezünkben...*

Nincs kezünkben borospohár, s a bor közöttünk körbejár.
Nincs körünkben seholyse füst, fölöttünk mégis szikra száll.
Hallgasd, ahogy a húrokon egyetlen árva hang se peng,
És hallgasd pendítetlen is, ami a zenén átszítál.

Az én hallgatásra komponált változatom:

Kijima Hajime: *Sky calls...*

Sky calls and the underground water responses.
How colorful are the voices of Earth.
I listen to the mute soothing landscapes.
What fountain can purge follies and traumas?

Kidzsima Hadzsime: *Szora ga jobi...*

Szora ga jobi, csikaszui ga kotaeru.
Cucsi no koegoe no nantaru iro jutakasza.
Mimi katamukeru no va, mugon de kokoronagomaszu fúkó.
Donna izumi ga orokasza ja kokoro no kizucuki fukitobaszu no ka?

Kidzsima Hadzsime: *Az Ég szavára*

Az Ég szavára mormog a víz a föld alatt.
A Föld szavában is megannyi szín lakik.
S én hallgatom a néma, nyugalmas tájakat.
Az örült kint lemosni miféle víz fakad?

Rúmi az angol nyelvű kötet szerint 1207-ben született és 1273-ban halt meg. Másutt 14. századi költőként említik. Halála után népszerűsége egyre nőtt, különösen az angol nyelvterületen. A 14. században vált igazán ismertté, az időbeli eltérést valószínűleg ez okozza.

Amikor angol nyelvű versantológiákban költőtársakat kerestem a négykezeshez, Tanigava Suntarótól kaptam segítséget. Ő hívta fel a figyelmemet Leza Lowitz mellett William I. Elliottra is. Mr. Elliott a *Poetry Kanto* című verseskönyvet Kavamura asszonnyal együtt szerkesztette. A kötetben szerepel többek között az alábbi négysoros.

William I. Elliott: *An Open and Closed Case*

Though we have never seen between the pages
Of a closed book, reason indicates that
Shut out, light leaves words in utter darkness.
Let in, light like nothing else, illuminates.

William I. Elliott–Kidzsima Hadzsime: *Hon no kaihei*

Todzita hon no pédzsi no nakami mattaku
mita koto ga naku to mo vakaru no va
makkura jami ni júhei szareta kotobatacsi da
nanjori mo hikari ga szaszeba akiraka na koto

William I. Elliott: *Nyitva – zárva*

Senki sem lát a becsukott könyv
lapjai közé, ám ésszerű, hogy
a kizárt fény sötétben hagyja a szavakat.
A bebocsátott fényben a szöveg felragyog.

Az új vers a harmadik sorbeli sötétségre épül.

Kijima Hajime: *Between Sleeps at Midnight*

Pen, pencil or paper can't be found nearby
No thesaurus but noisy late Mama's mumblings.
Yet words in utter darkness begin forming somehow.
Memorized happily, I cannot but scribble in the air.

Kidzsima Hadzsime: *Nemuri no tanima*

Kami mo hikkigu mo miatarazu
mukasi no haha no cubujaki igai dzsisó mo nai
ga kurajami no kotobatacsi ni csósi ga cukidasi
oboekommerun' nara szora ni cuite hajakaki da

Kidzsima Hadzsime: *Két álom között, éjféltájt*

Nincs írószer, papír sem szótár
a közeledben. Csak halott anyád suttog
hangosan. Sötétség, szavak zárványa. Jegyezd meg
őket. Ha nincs más, a levegőbe írd.

A szimmetrikus négykezesek következő darabja a Hayden Carruth négysorosára írt változat. Carruth *Hó és szikla felől, a káosz felől* című kötetét Szavazaki Dzsunnoszuke és D. W. Right fordította, és a Jamada Kiadó jelentette meg. Ebből választottam ki a következő négysorost.

Hayden Carruth: *William, do you know...*

William, do you know why
I like writing these faxes
to you? Because you
don't have a fax machine.

Hayden Carruth–Kidzsima Hadzsime: *Viriamu...*

Viriamu dósité kó iu
FAX kimi ni kaku no ga szuki ka
vakaru kai? Naze nara kimi ga
FAX no kikai mottenai kara sza

Hayden Carruth: *William, tudod-e, miért...*

William, tudod-e, miért
szeretek faxot küldeni
neked? Azért, mert
neked nincsen faxod.

Változat faxra. El nem küldött levélre.

Kidzsima Hadzsime: *Langston, I love hearing...*

Langston, I love hearing
your incessant talk in heaven,
because my utmost pleasure was
translating the unseen you.

Kidzsima Hadzsime: *Rangszton*

Rangszton szora de no anata
no hikkirinasi no hanasi ga szuki da
nazeka nara avanai mama anata o
honjaku szuru no ga szaikó no jorokobidatta mono

Kidzsima Hadzsime: *Langston, szeretem...*

Langston, szeretem hallani,
hogy odafönn beszélsz magadban.
Idelelni is lefordítottam,
ami belőled láthatatlan.

Amikor levelemre válaszolva Hayden Carruth beleegyezett, hogy négysorosát publikáljam, a szimmetrikus négykezes műfaját „sikeresnek és rendkívül érdekesnek” nevezte.

Az ötvenes-hatvanas években levelezést folytattam Langston Hugheszal, akitől szintén bátorító sorokat kaptam kísérletemre. Számos három-, illetve négysorosa közül az alábbi választottam. Fordításomat többen elolvasták, s most, amikor közzéteszem ezt a szimmetrikus négykezes, elnézés kérek szerzőtársamtól, amiért háromsoros versét négysorosra tördeltem, hogy a négykezes versek szabályához alkalmazkodjam.

Langston Hughes: *Ennui*

It's such a
Bore
Being always
Poor

Kidzsima Hadzsime–Langston Hughes: *Jarikiren*

Nantettatte
unzari daze
icumo kacumo
bimbó dzsá sza

Langston Hughes: *Ennui*

Unalmas egy
regény
ha az ember
szegény

Változat az emberi létre:

Kidzsima Hadzsime: *Askance*

Can we be so
Happy
Being always
Jazzy?

Kidzsima Hadzsime: *Joko me de*

Szaivasze ni narerutte
vake jaro ka
icumo kacumo
dzsazuttereba?

Kidzsima Hadzsime: *Kancsalul*

Hossz ez vagy
bessz ez?
Csak ember ért
dzsesszhez.

Már a *Manjósú* (Tízezer falevél) című, első japán versantológia 8. kötetében szerepeltek láncversek, melyeket apácák, szerzetesek és arisztokraták írtak: egymás után fűzték verseik sorát. Ez a *renga haikai*-nak nevezett költemény Japánban a középkorban és az újkorban igen nagy népszerűsége tett szert. A láncversek szabályrendszere bonyolult. Az új verset például az *engo*, vagyis az előző versben szereplő *hívószó* alapján kellett megírni. Amellett hasonló jelentésű szavakat, mondatokat kellett a versbe fűzni, máskor viszont ellentétes értelmű szavakat és mondatokat. E sok szabály béklyójában azután gyakran csak bökversek keletkeztek. S akkor még nem említettük a különféle hatásokat, a versbeli illatokat, a kizengetést. Költőtársaimmal abban maradtunk, hogy a szimmetrikus négykezes esetben

leegyszerűsítjük a szabályokat. Az a lényeg, hogy a „feleselő duettköltészet” darabjai szimmetrikusak legyenek, mint a spanyolfal.

Csin Sunsin² A *Tang-kori költészet újjászületése* című kötetének bevezetőjében (Sincsó-sorozat) külön fejezetet szentel a „közös versalkotás”-nak.

„Közös versalkotás-nak nevezzük azt az irodalmi műfajt, amelynek költői kínai és japán versek cseréjével ajándékozzák meg egymást. Ez az ajándékozás abban gyökeredzik, hogy a kínai irodalom elemi indulata a baráti érzés, ezáltal jön létre a kínai és a japán költemény lényege, a közös versalkotás. Kölcsönös versajándékozásról van szó, az ajándékba adott versre ráímel a következő költemény, vagyis az első vers már magában foglalja a következő vers rímét. Ez a bizonyos *felelő rím* a Tang-korszakban³ terjedt el, igazából azonban az azt követő Szung-korszakban⁴ élte virágkorát. A rímek tisztasága rövid pályán mozog, de bármily szerény a rím, technikájában rendet kell teremteni. Ezért ebben a korszakban egyre kifinomultabb rímalakzatok jöttek létre. Rihaku⁵ művei között sok volt az ajándékvers, ám ezekben a versekben alig található tiszta rím. Egy hétszavas négysorosban a huszonnyolc írásjegy közül általában három írásjegyet kellett felhasználni a *felelő rímre*. Ami azt jelenti, hogy a költőknek szigorú feltételekhez kellett alkalmazkodniuk.”

En 1995-ben kezdtem négysoros verseket „cserélni”. Az első benyomásom az volt, hogy verseimet a címzettek rendre elfogadják (persze nem tudom, valóban ajándéknak tartották-e őket vagy sem). Az ajándékvers más, mint amit általában versnek tekintünk, intimebb, egy kicsit eleve föltételezi a másik vers jelenlétét, sokszori elolvasás után így éreztem, s talán költőtársaim is hasonlóképp éreznek. A parányi versekről több kimagasló íróegyéniség is véleményt mondott, de mindig azt reméltem, egyszer olyan üzenet is érkezik, mint amelyet Basó⁶ küldött a világnak egykor: „Akinek nincs elég akarateréje, nem képes haikut írni”.

A verssorokban előforduló hangok és a megfelelő írásjegyek száma, s egyáltalán a rím létezése számomra felszabadító erejű volt, amellet a három- és négysorosok versmondataiban a hasonló és az ellentétes szavak, kifejezések tartópillért jelentettek – így aztán a Csin Sunsin említette „pálya” végül is tág térnek bizonyult.

A versek íróival nem mindig sikerült kapcsolatba lépnem. Halott költőkkel például. Ilyenkor a klasszikusok négysorosaival átszeltem időt és teret, s végeredményben magamat ajándékoztam meg a szimmetrikus négykezessel. Még most is újabb és újabb kísérleteket teszek, régi szövegek különféle olvasataival próbálkozom, s a kísérlet szépsége mindannyiszor rabul ejt.

A kortárs költők körén kívül szimmetrikus négykezeseim gyűjteményéből – amely mára harmincöt darabból álló kis antológiává bővült – most egy régebbi munkát adok közre.

Liu Ji-hszi: *Looking at the Ring of the Sabre*

Often one regrets the powerlessness of words
To plumb the depths of one's thoughts.
Today we look at each other face to face.
How can we express the thousand recesses of the heart?

² Csin Sunsin (1924–) japán író, irodalomtörténész

³ Tang-korszak: 618–907 a klasszikus kínai költészet fénynykora

⁴ Szung-korszak: 960–1270

⁵ Rihaku (701–762) kínai költő

⁶ Macuo Basó (1644–1694) a japán haikuköltészet legfontosabb mestere. A haiku a világ líra egyik apró mesterműve, mindössze tizenhét szótagból áll

Liu Ji-hszi–Kidzsima Hadzsime: *Katana no tamaki o mite*

Icumo uvacura na deru kotoba ni akitarinu
hito no omoi no fukasz ni ojobu vake ga nai no da
kjó koszo va dzsiitto csokumen siaó
kokoro no okuszoko kara no mjakudó va hatasinai

Liu Ji-hszi: *Amit egy kard markolata jelent*

Fáj, hogy a szóban nincs elég erő
mérőónként járni a gondolatban.
Egymással farkasszemet nézni könnyű.
Nem látjuk, a szív rejtekhelye hol van.

Változat szembenézésre.

Kidzsima Hadzsime: *Looking at Kukai's Brush Work*

Over centuries the calligraphy was the thoughtful vehicle.
As seeing is partaking, entangling and absorbing,
We cannot gaze for a long time face to face.
And alas the written paper would survive us.

Kidzsima Hadzsime: *Kúkai fudeato mite*

Iku szeiki o mo koeomoi cutaete kita kono so
mirukoto va szan'nyú, katan, kjúsú da kara
csódzsikan ningen csokumen siau to szurihera szuru
sidzsó no so va kanarazu ikimi jori nagaiki da

Kidzsima Hadzsime: *Ami Kúkai ecsete nyomán maradt*

Századokig a betű volt az eszme.
Látsz: osztozol, megmerülsz, benne vagy.
De nem tudsz soká farkasszemet nézni.
Ó, jaj, az írás tovább itt marad.

Liu Ji-hszinek (772–842), a Tang-korszak költőjének versét John Cairncross fordította angolra; a fordító valamikor a Kókó Egyetemen dolgozott. Az itt közölt verset *Az éles kard dalai* című kötetből választottam.

Úgy emlékszem, Maruja Szaiicsivel⁷ történt meg elemista korában, hogy saját ostobaságán szégyenkezve, elnevette magát, amikor egy versét elszavalta. A visszaemlékezések legalábbis erről számolnak be. Nem értem, miért ostobaság az, ha saját versünket elszavaljuk. Ha a költemény zeneisége felfokozza a művészi élvezetet, az több mint játék – s ez az én változataim felnőttiségére is érvényes.

De térjünk vissza a mi századunkba. Egy szimmetrikus négykezezt mutatok be ebből a korszakból. Sajnos, a versben szereplő rímet japánul nem lehet visszaadni.⁸

⁷ Maruja Szaiicsi (1925–) japán író, kritikus

⁸ A japán versben a sorok végén nem szerepelhet rím. (A magyar fordító azonban itt is élhet ezzel a lehetőséggel.)

William Butler Yeats: *Spilt Milk*

We that have done and thought,
That have thought and done,
Must ramble, and thin out
Like milk spilt on a stone.

William Butler Yeats–Kidzsima Hadzsime: *Koboreta miruku*

Kódó si, siszaku si,
Siszaku si, kódó sita vatasitacsi
va urocuite parapara ni naru
isi ni koboreta miruku no jó ni

William Butler Yeats: *Késő bánat*⁹

Tett voltunk s gondolat,
eszme és kivitel.
S most lelkünk szétszalad,
akár kövön a tej.

Változat egyetlen ígére.

Kijima Hajime: *Haunting Season*¹⁰

The ghosts who return periodically,
Whose dates we can foresee,
Would ramble, and surround us
Like seasonal tides in the sea.

Kidzsima Hadzsime: *Sucubocu no kiszecu*

Icu no hi ni ka vakaru hi ni
kimatte modotte kuru júreitacsi
va urocuite vatasitacsi o torikakomu
umi o nagareru kiszecu no sio no jó ni

Kidzsima Hadzsime: *Kísértetek évada*

Az idejük is tudható:
minden kísértet visszajár.
És szétszalad, és bekerít,
mint ha megjön a tengerár.

Ezzel a kétszer (a magyar változatban: háromszor) kilenc négysorossal és néhány kísérő szóval, reméljük, útjára indítottuk a *Contrastive Duo Poetry*, a „felelő duettköltészet” műfaját, a szimmetrikus négykezeset. Remélhető talán, hogy ezzel átlépjük és kifeszítjük a japán nyelv kereteit, s hogy e műfaj szabályai nem is olyan bonyolultak. Nem lehet megjósolni, miféle sikere van az efféle derűs világirodalmi összeláncolódásnak. Az olvasó

⁹. Az angol közmondás – *It's no use crying over spilt milk*: Kifutott tej fölött hiába sírunk – körülbelüli magyar megfelelője a *Késő bánat*, *ebgondolat* (vagy az *Eső után köpönyeg*)

¹⁰. Lefordíthatatlan szójáték. *Hunting season*: vadászévad. *Haunting season*: „kísértési évad”

ismeretlen világba jut el, s a négysorosok erdejében egyedül vadászik. Vajon ugyanígy képzelik ezt költőtársaim is, akikkel együtt játszottuk ezeket a négykezeseket?!

Vihar Judit fordítása

A verseket Gergely Ágnes fordította

In: *Bungaku kúkan* (Irodalmi léggör) IV/2, 102–125, 1998.

Kis-Izra-tó... tavaszi nagytakarítás harkály módra – Zemplén

Fotó: SZABÓ MÁRTA

HABOS LÁSZLÓ

Az idő múlik...

*„Tiszta szemmel nézni
mindig a múlandó világot”
(Juhász Gyula)*

Az örök törvény,
ha igaz – egykor kőbe vésetett –
sebzett lelkem nyomja,
miként fiú vállát a kereszt.

Óvatosan lépek,
mégis elesek újra, s újra,
s a porból nézek fel magasba,
vágyva igaz útra, hegycsúcsra.

Gondolatom,
mint ékkő áttetsző és bölcs,
elszenvedi és tágítja e világot,
néma vagy felkiáltó, s olykor kérdő.

Az idő múlik,
s minden gyorsan változik,
az ősi nyelvet már senki sem érti,
s az eljövendő visszafordulásáról álmodik.

BÁRDOS LÁSZLÓ

Az átmenetiség alakzatai

Nemes Nagy Ágnes két prózaverse

A prózavers lehetőségei (1)

„A prózaversszerzők *előbb* mind verset írtak” – állítja e ritkán tárgyalt műforma egyik hazai ismertetője.¹¹ Ez a sorrend, a prózakölteménynek ez az „után”-helyzete az egyéni életműveken belül persze elsősorban megjelenésekor, felbukkanásakor volt sokatmondó: a 19. század második felében, akkor is főképp francia költők életművében. Baudelaire vagy Rimbaud csakugyan akkor nyúltak a prózavershez, amikor már kimunkálták a maguk sajátos kötött versét. Számukra ugrás, éles váltás volt ez az új, szerepét és poétikai lehetőségeit még ki nem próbált kifejezésmód. De a szabadvers szélesebb elterjedése idején, mely jórészt a mi korunkig is tart, már nem látszott felszabadító kalandnak a prózavers, hiszen a kötött versalakok már eleve fellazultak. Szabad- és prózavers között persze éppúgy minőségi az ugrás, még ha nem is oly látványos, mint kötött vers és prózavers között. A prózaverset *mindenfajta* általánosabb értelemben kötött verstől mélyen megkülönbözteti, hogy sorai nem meghatározott, lezárt, rendszeresen visszatérő egységek; határoeltságuk és egymásutánjuk éppúgy esetleges, mint a prózában.

Nemes Nagy Ágnes líráját vizsgálva újból mélynek is, látványosnak is tekinthető a váltás. Megint a minden ízében kidolgozott, egyéni használatúvá tett kötött vers *után* fordult egy költő a prózavershez. Kötött vers: több értelemben is döntő meghatározása ennek az életműnek. E pillanatban a szűkebb, verstani jellemzésre szorítkozhatunk. A Nemes Nagy-líra verstani alapja a jambikus sor, sorkapcsolatait rendszerint a félrím jelöli ki. Ez a stilizálatlannak ható, valójában a végsőkéig rendezett „újholdas” verselés összefonódott e líra hangnemével, kijelölte jellegzetes frazeológiai egységeit: tárgyszerűségében is mindig emelkedett a dikció; a kijelentés, még hozzá a tárgyat élesen elhatároló kijelentés pedig csak kevés elemű szókapcsolatot tűr a verssorban. Noha a magyar jambikus verselés 20. századi, főként a ’20-as évektől jellegzetes „lazításának” lehetőségeit rendre kiaknázza, azért enjambement-nal, különösen annak Szabó Lőrinc-i éles válfajával alig-alig él; a sorok akusztikai és értelmi egységek újra, ez is a dikció számára oly fontos *tagolás* egyik eszköze.

Visszatekintve persze látjuk már az átmenetet is, azt, hogy mi készítette, készíthette elő a prózaversek megjelenését. Ez az átmenet a szabadvers, ahogyan a *Napforduló* (1969) című kötetben feltűnik. De Nemes Nagy Ágnes szabadverse kötött verseiből nő ki, dominánsa továbbra is a jambikus lüktetés, s időnként, a szöveg érzelmi csúcspontjain, összefoglaló lírai meghatározásokban felhangzik a rím is (pl. az *Ekhnáton*-ciklus két hosszabb darabja, *Ekhnáton éjszakája* és *Ekhnáton az égben*; *Szobrok*; *Négy kocka*; *De nézni* stb.). És döntő a versbeszéd folytonossága. Nemes Nagy hangneme továbbra is, szabadverseiben is tárgyilagos, megnevező s egyúttal emelkedett, stíluskészlete homogén, versszerkezete következetes, konklúzióra törő.

Színhely és értelmező

Annál meglepőbb ezek után, hogy prózaverseket ír. Ennek a szövegtípusnak ugyanis inkább negatív meghatározásai vannak: nem kötött, nem versszerű, nem tisztán lírai stb. Valamiképpen köztes műalak, amely egyszersmind különböző műnemeket is hajlamos összekötni: hagyományához máris hozzátartozik az epikum jelenléte. Éppen ezek a vonások látszottak legtávolabb állni a költő művészetétől. Miért fordult hát vajon a prózavershez, mit

¹¹ SZABÓ Anna, *A prózavers kérdése a francia szakirodalomban*, Filológiai Közlöny 1980/1., 77.

nyújtott költői alkatának a prózavers, és mit adott hozzá ő a határozatlan műalak lehetőségeihez?

Nemes Nagy Ágnes életművében a '70-es évek elejétől számítható lírai korszak reprezentatív műveinek tartjuk a prózaverseket, különösképpen hármát: *Egy pályaudvar átalakítása* (1973), *Az utca arányai* (1974), *Villamos-végállomás* (1981).¹² Ez az írás az elsőt meg az utolsót igyekszik összefüggéseik révén szemügyre venni. Ha most röviden meghatározzuk ez összefüggéseket, egyúttal a további elemzés alapját és csomópontjait megjelöltük.

E művek sajátosságát, csoportjellegét mindenekelőtt a szcenika adja. A szövegek fő tárgyi összefüggése: *színhely* és *értelmező*. Egy pályaudvar, egy villamos-végállomás a színhely, amely fokozatosan és kizárólag az értelmező tekintet számára bontja ki jelentését. Az értelmező nem epikus módon, nem is lírailag szubjektív módon vesz részt a folyamatban: funkciója csakis a tárgyi világ meghatározása, méghozzá nem hideg, utólagos regisztrálás, hanem folytonos érzelmi részvétel, egyúttal útján. Megnevezés, képi létrehozás, illetőleg ezek pszichikai, indulati tükröződése tehát egyszerre, együtt létezik a versben. – Persze ez a vázlatos jellemzés még mindig inkább Nemes Nagy Ágnes *egész* költészetét tartotta szem előtt, mintsem a prózaversek sajátosságait. Bár köznapian megszokott látványokat korábbi verseiben is fölidézett, egy lépéssel végre közelebb juthatunk jelen tárgyunkhoz, ha a szóban forgó darabokban megjelenített két színhely *másféle* banalitására utalunk. Az itteni közlekedési terepek nem ütköznek általánosabb, „örökebb” tárgyi összefüggéssel, lírai anakronizmusként feszültséget keltve, mint az *Ekhnáton az égben* mennybéli sínpárja, nem is részletmozzanatok, mint pl. a *Fenyőben* futó „paleolit távirat”. Nem; a prózaversekben a színhely banalitásáról és csak erről van szó, az értelmező csakis ezzel szembesül. Ez az alapminőség egyúttal az értelmező *nyelvi magatartását* is meghatározza.

Újabb fontos közös sajátosság az *idő* kitüntetett szerepe a két prózaversben. (Mindenekelőtt ennek hiánya indokolja, hogy *Az utca arányait* csak utalásszerűen emlegeti a jelen elemzés.) Az időviszonyokat pedig az ismétlések és a metaforika világíthatja meg.

Az értelmező jelenléte: stilisztikai rétegzettség és elliptikus meghatározás

Milyen is az értelmező nyelvi magatartása? Szerepe a látványadás és a látvány magyarázata egyszerre – mondtuk. De a Nemes Nagy-líra korábbi jellemzőihez képest előtérbe jut maga az értelmezés mint folyamat, és mint a nyelvi megközelítés változatossága.

A korábbi, a kötött versek beszélője mindenekelőtt kijelentésekben, egyszeri, átmenetek nélküli megnevezésekben nyilatkozott meg: „A kék. A zöld. A folyomány. / A tárgyak változásai”. (*A látvány*); „Ez itt a fenti félgömb. Szürke még...” (*Félgömb*). Ezek a mondatok jelen, mégpedig időtlenített jelen időben szóltak. De még amikor visszatekint, múltat idéz a perspektíva, amikor a perspektíva a nemlétből nyílik, akkor is a határozott, egyszeri megnevezésben bíz a beszélő: „Ez volt az asztal. Lapja, lába. / Ez volt a drót. Ez volt a lámpa. / Pohár is volt mellette. Itt van. / Ez volt a víz. És ebből ittam.” (*A visszajáró*) Idézeteink egytől egyig verskezdő sorok voltak. A vers alaphelyzetét határozták meg. A két prózavers azonban átalakítja ezt a Nemes Nagy Ágnesre olyannyira jellemző megnevezésfunkciót. Nem eleve adott lírai meghatározásban, hanem az értelmező nyelvi közelítésben tárul fel a vers világa. Elég az *Egy pályaudvar átalakításának* (a továbbiakban: *Pályaudvar...*) kezdetét idézni.

„Valószínűtlen,

¹² A verseket a következő kiadásból idézzük: NEMES NAGY Ágnes, *A Föld emlékei. Összegyűjtött versek*, Magvető, Budapest, 1986.

hogy mégis föld van itt alul, holott ős-zárvány képződésű volt itt az útburkoló kiskockakő. De úgy látszik, a kő alatt, a kábel alatt, a kényes nyirokérrendszerek alatt (e pulzáló berendezések) mégiscsak föld van itt alul, mindenek ellenére föld.”

A mondatszerkezet, a kötésszavak rendszere, a szóismétlések egyaránt az értelmezés, a következtető gondolkodás folyamatát jelölik. A következtetések egymásutánja éppen egy rejtélyre, valamely meghatározatlanságra igyekszik fényt deríteni: intellektuális nyomozás ez, mely a *Villamos-végállomás*ban térben zajló, vázlatos cselekménnyé fejlődik – hol a végállomás, eljutottunk-e az igazihhoz?

A megnevező, kijelentő, „objektív” lírai korszak szó- és stíluskészlete feltűnően homogén volt: a kijelentés biztossága, egyöntetűsége volt a legfontosabb. A prózaversekben megszűnik a homogenitás. Hogy e nyelvi jelenség összefüggésrendszerére utaljunk, emlékeztetni kell a két prózavers színhelyének *banalitására*. Ez itt elsősorban azt jelenti, hogy az értelmező egy nyilvános, közszemlének, közvéleménynek kitett valóságrésszel áll szemben, amelyről csak a többieknek s csak a többiek (előzetes) definícióit figyelembe véve szólhat. Ezért nem érvényesülhet itt pusztán a beszélő lírai kinyilatkoztatása, mint korábban. A szöveg tehát megtelik idézetszerű elemekkel, megannyi rájátszással a külső, a verstől független meghatározásokra. „Tágas lett. Versenyképes... Vágányvezérlés. Épületegyüttes. Csomópont.” (*Pályaudvar...*) „[...] nyilvánvaló feledékenységgel, hogy ott maradt” „[...] a dimenziózavart kapkodva kiküszöbölni.” (*Villamos-végállomás*)

A stílus egy másik rétegét értekező prózába, pontosabban esszébe illő fordulatok adják. Ez is egyfajta stíluskölcsonzés, ezúttal jórészt a költő saját munkásságából, hiszen esszéket rendszeresen éppen a '70-es évek elejétől ír. „Még ott a régi, sárga állomásépület, avult, de működő nosztalgiákkal.” (*Pályaudvar...*) „[...] századvégi öntöttvas-líra. Intim, viktoriánus kis végállomás.” (*Villamos-végállomás*) Az *utca arányai* című prózaverse pedig nyíltan él az értekező, sőt tudományos próza szókészletével, annak következtető mondatfűzését imitálja; a beszéd lírai feszültsége abból származik, hogy a halmozott általános meghatározások nem visznek közelebb az eleve célba vett egyedi tárgyhoz, egy macska leírásához. A stílusidézetek, a Nemes Nagy Ágnes-lírában újszerű stilisztikai rétegezethez tehát bizonyos mértékig a figuratív néven nevezés ellenében hat, relativizálja ennek korábban oly heurisztikus teljesítményét.

Merőben új összefüggésbe kerül ekképp a költőre olyannyira jellemző retorikai eljárás, az ellipszis. Verseiben, különösen az 1950-es évek elejétől kezdődő korszak verseiben a kihagyásos mondat, a kihagyásos mondatfűzés fő-fő jellegzetességnek számít. Példáit láttuk már, amikor az alaphelyzetet egyszerűként rögzítő kijelentéseket idéztünk e korszak verseiből. Most a kulcsfontosságú *Között* néhány sorára emlékeztetünk:

„A levegő nagy ruhaujjai [...] És lent a súly. A síkon röghegyek / nagy, mozdulatlan zökkenései [...] A sziklák roppanásai [...] A szaggatások, hasgatások, / a víziók, a vízhiányok, / a tagolatlan feltámadások, / a függőlegesek tűrhetetlen / feszültségei fent és lent között –...” Az elliptikus mondatfűzés révén több, magában is elliptikus mondat kapcsolódik össze: „Tanulni kell. A téli fákat.” (*Fák*) Ebben a sorban az egységes mondat megbontása nyomatékositotta, várakozás végpontjára helyezte a tárgyat, melynek hírértéke maximálisra növekedett: a „tanulni”-hoz mindent elképzeltünk volna tárgynak, fákat aligha. De lazább logikai és nyelvtani viszony is egymás mellé rendelhet elliptikus mondatokat: „Éghajlatok. Feltételek. / Között. Kő. Tanknyomok.” (*Között*) A nominális mondat, az (igei) állítmány hiánya Nemes Nagy Ágnesnél csak erősíti a kijelentést, a megnevezésfunkciót, szerepe az, hogy kiküszöbölje a szubjektív vélekedés nyelvi jeleit. Ezek a kijelentések egyszersmind magukba sűrítik a ráismerés, a megnevezés élményét. Rendszerint metaforikus leíró részeket indítanak meg, és felszabadítják a hirtelen cselekvések, az igék energiáját.

A kihagyásos mondatok jelentősége töretlen a két prózaversben is. „Most éppen kráter. Vagy nagyműtét. Egy állatkerti, ritka nagyvadé, kábítással, nagyműszerekkel. Állatbelső tornyai

[...] Középen pedig a működés. Az exkavátorok, a fixplatósok. A gépkezelő odafent, mint egy függőben maradt pilóta [...]” – álljon itt e néhány részlet a *Pályaudvar...*-ből, a másik költemény képviselőjében is. A prózavers tehát magáévá tette a kötött versek dikciójának egyik alapvonását, amely ezúttal határozott tagoló funkciót is betölt: többnyire bevezeti a bekezdést, a prózavers alapegységét. Most azonban ezek az egységek részletezőbbek, mint a kötött versekben, s nemegyszer módosítják, kétségbe vonják a nyitó, elliptikus mondat meghatározását. Ismét csak a gondolkodás *folyamatára* figyelünk föl, amelyben két metaforikus, egyúttal elliptikus mondat akár vaglyagosan is egymás mellé kerülhet, mintegy a beszélő bizonytalanságára utalva: „Most éppen kráter. Vagy nagyműtét.” Az elliptikus mondatoknak ez a *meditációs* sorjázása új jelenség a Nemes Nagy-lírában. A stílus rétegezettsége s az ellipsis egy dramaturgiai helyzet kísérőjelensége is.

Az értelmező és a „másik”: megszólítás és párbeszéd

A prózavers könnyebben egyensúlyozhat a különböző műnemi sajátságok, követelmények között, mint a tulajdonképpeni vers, különösen a modern vers. Lírán kívüli indítatások már korábban is föllelhetők a Nemes Nagy-műben. Drámai feldolgozásmódot választ – legalább részben – a *Ház a hegyoldalon* című hosszabb költeménye (1966), epikus, történetmondót az *Éjszakai tölgyfa*. Jóllehet ez utóbbi dikcióját, de „mindennapiságát” tekintve is erősen közelít a prózaversekhez, ezek mégsem az epikus szálat veszik föl, hanem sokkal inkább a drámaikat. Persze nem vessé stilizált, valódi drámákról van itt szó. Csak az alapsémákkal él a két prózavers: drámai megszólalással, az egységes beszédnek szereplők közötti elosztásával. Már kezdetben szó esett értelmező és színhely együtteséről, az értelmező szerepszerű jelenlétéről. Ez azonban a versek szcenikájának csak egyik oldala. A döntő mozzanat éppen az lesz, hogy az értelmező beszéde egyszersmind második személyre utal, ezt a címzettet szereplővé avatja, s ezzel a lírai beszédet dramaturgiai tulajdonságokkal, funkcióval látja el. E funkció jelei a szövegben föllelhető drámai alakzatok. Jellegük, arányuk a két műben más és más.

A *Pályaudvar...* végig egyes szám első személyű, egyenes beszéd. De olvasás közben észrevesszük, méghozzá csak a költemény közepe táján, hogy a beszélő *valakihez* szól: megszólításai bizonyos rendszerességgel föl-föltűnnek a szövegben. Lehet, hogy átsiklottunk a „Bizony, feleim, emitt, amott” különös kijelentésén, de ez még amúgy sem az az egyes szám második személy, amely a továbbiakban a „másik” jelölője lesz. De íme: „Itt lesz a... látod?”; „Te emlékszel még, ugye [...]”; „(ezt fentről nézd, a hídról)”; „De fordulj vissza. Nézd meg még egyszer [...]”; „Ugye, emlékszel [...]” (Csak a megszólítások egyikét-másikat idéztük.) A megszólításnak kettős funkciója van. Először is a „másikat” bevonja a szöveg látványvilágába: a beszélő nemcsak szavai tartalmát bízta a másakra, hanem nézőpontjához is társat keres: „fordulj vissza”. „(ezt fentről nézd, a hídról)”. Az értelmező immár nem elégszik meg azzal, hogy szuverén módon leírja tárgyát; megosztja a látványt másvalakivel, közös tapasztalatra tart számot. A térbeli perspektíva verbális fölhasználása ez, nyílt utalással a fényképezésre, a szöveghez képest transzcendens láttatásra. E fordulatokban a megszólítás egyúttal *felszólítás*, hatására még erősebb az a benyomás, hogy egyfajta kísérleti folyamatról van szó, nemcsak a kész, az adott valóságról, hanem ennek lehetőségeiről is. Ezt teljesíti be a verszáró kódá kérdéssorozata, mely már a jövőből szól a „másikhoz”.

A megszólítások második sajátsága éppen az imént említett, de elhanyagolt részletben a legvilágosabb. („Az ételcsomagok a világon. Papír, műanyag, egy-egy kendervászonzarab. A textúrák, a bogok és kötések. Bizony, feleim, emitt, amott.”) A beszéd magyarázó jellege itt, s egybeült is a zárójeles közbevetésekben, a didaxis látszatát ölti. Utalás ez egy olyan szerkesztésmódra, sőt retorikára, mely az adott tárgyat úgy használja, úgy is használja, mint példát, példázatot, exemplumot: egyszeri tárgyat vagy esetet, amely egy általános igazság bizonyosságául szolgál. Ennek a beszédtypusnak révén az előadó fölényre tesz szert, tárgy és

jelentés egyedüli ismerőjévé válik. Az áldidaxis megnyilvánul exemplum és elvont meghatározás magyarázó összekapcsolásában is: „[...] Nézd meg még egyszer az építési területet. (Úgy értem: a történetes táblái közt próbálj meg visszatérni arra, amely jelenlétnek nevezhető.)” Mi e szerepmagatartás tartalma? Csak részfunkciója van, egy a többi poétikai eszközök sorában. Hiszen mi sem áll távolabb Nemes Nagy Ágnesétől, mint a konkrétumok példázatszerű kezelése, amellyel csak bevezetne valamiféle eszmei mondanivalót. De a prózavers által kínált szövegtérben ezt a módszert is felhasználja, s éppen hogy feszültséget kelt vele. Feszültség van egyfelől a jelenségek múltó, köznapi egyszerűsége és az értelmezőtől belátott, térben és időben kitágult jelentésük között: „Az ételcsomagok a világon.” Ez a két pólus Nemes Nagy Ágnes egész költészetében szikrázik. De feszültséget hordoz a tanító hanghordozás azért is, mert ellentétben áll az elbizonytalanodott, a kísérleti folyamattá vált meghatározással. (Tanítás és kísérlet Az *utca arányainak* beszédhelyzete is, csak ott megfordul az egyszeri és az általános sorrendje: a cél éppen az egyszeri, az *exemplum* volna, egy valódi macska leírása, s a hozzá vezető általános jelölésmódok tehetetlen eszközökként lepleződnek le.)

Másféle drámai alakzatokban szólal és szólít meg a *Villamos-végállomás* beszélője. A megszólítás helyett két egyenrangú hang párbeszédét, illetve a beszélő külön szövegrészeit találjuk. Az egyes szám második személy jobbára csak a „nézd” alakban fordul elő, felbukkannak viszont a többes első személyű alakok. „Visszamegyünk. [...] Oda léptünk be mi [...]” stb. A nyolc, ezúttal számozott egység közül három pusztá párbeszéd: semmiféle epikai bemutatás nem csatlakozik hozzá. A harmadik egységet egyetlen kérdés-válasz váltás zárja le. Dialógus és közvetlen költői beszéd kifejtett kapcsolódás, átvezetés nélkül követi egymást. A dialógus köznapi, szakadozott, a színhely megközelítésének közvetlen, elsődleges jelölője; maga a cselekvéssor s az értelmezés folyamata az egyenes költői beszédben bontakozik ki. De itt is fontos a nézőpont, mely ezúttal két különmemű szövegfajta szerint váltakozik. Mert bár az egész költemény két ember közös tapasztalatára utal, pusztá dialógus és monológ között mégis éles a váltás, olyannyira, hogy a kétféle szöveg ellenpontoszza egymást. Különösen a befejezésben szembetűnő ez a hatás. Dialógus nyitja és zárja a művet, foglalja keretbe a sokkal terjedelmesebb, monológyszerű részeket. A záró, háromeegységű párbeszéd „– Miről beszélsz? – A végállomásról. – De nincs ott. Nem érted? Nincs ott.” – nagy ívű, metaforikus beszédet szakít félbe, tagad meg, kétségbe vonva a versegész valamennyi meghatározását. A dialógus ellenpontoszó szerepe itt nyilvánvaló, antiklimaxos ívű zárlatot ad. – A korai Nemes Nagy Ágnes még másképpen osztotta el a vers érzelmi nyomatékait. Emlékezzünk csak pl. a '40-es évek második felének két reprezentatív versére, a *Hadijelvényre* és *A szabadsághoz* című ódára; ezekben a befejezés a költemény célja, legintenzívebb kijelentése (sőt, felkiáltása). A prózavers-korszak vezeti be tehát a teret személyes tudatokra osztó drámai alakzatokat a Nemes Nagy-versbe. Az értelmező, miközben tárgyát igyekszik meghatározni, egyúttal hallgatót, társat teremt, s ez a megjelenítés a beszéd hangnemét is befolyásolja, mégpedig kettősen: egyfelől relativizálja a lírai, akár figuratív jelölésfunkciót, hiszen a tárgyra való hivatkozás mellett a másik személyre, a hallgatóra is hivatkozik a beszélő; másfelől a meghatározás mint *folyamat* válik a vers lényegévé.

Az idő: az átmenetiség alakzatai

Nem eleve adottként ragadja meg tárgyát a beszélő; a megszólítás, a párbeszéd folyamatra utal – az efféle mondatokkal eddig csak körülírtuk Nemes Nagy Ágnes e két prózaversének legfőbb tárgyát: az *időt*.

Az idő itt nem az események narrációs múlt ideje; nem az epika ideje, bár – mint említettük – a prózavers hajlamos magába fogadni epikus elemeket. Nemes Nagy Ágnes elkerüli ezt az áthatást. Egyrészt azzal, hogy az idő nem csupán a leírt világhoz, eseményekhez tartozik,

hanem az értelmezéshez is, s a kétféle folyamat megint csak ellenpontoszza egymást. Másrészt azzal, hogy a beszélő voltaképp egyetlen időegységre összpontosítja figyelmét: az *átmenet* idejére. Hogyan ragadható meg az átmenetiség, milyen alakzatok fejezik ki?

A két vers intellektuális nyomozás – hangzott el korábban. Az értelmező az időben módosuló színhelyeket választ tárgyául: a pályaudvart éppen átalakítják, az eldugott villamosállomás romos külseje is számos metamorfózisra utal. Ez tehát az egyik idő. Következményeként a beszélő mondatai sem egyszeri kinyilatkoztatások: értelmezése is, hangsúlyozottan, folyamat. Ez utóbbi jelei a változatlan szó- vagy szintagmaismétlések: „Itt lesz a központi létesítmény. Itt lesz a csarnok. Itt aszparágusz, információk. Itt lesz a... látod? Fent, ahol még üresek most a légköbméterek, fent, fent, a nem-levő [...] Hiszen oly keskeny réteg zárja el, oly keskeny réteg attól, hogy legyen [...]” (*Pályaudvar...*) „Jellegzetes. Jellegzetes, nagy légnyomás utáni lépcsők. Kirobbantották. Csak a bunker sértetlen, vasajtáját benyitva, bent szemét. Két ember fér bele szűken. Szabványméret. Jellegzetes. / De hát nem robbanthatták fel, itt nem lehet bunker, jégkrém kapható, szabványméret [...]” (*Villamos-végállomás*). Nemcsak a máshoz beszélést, a magyarázatot (és magyarázkodást) jelzik tehát ezek az ikerítő ismétlések, hanem egyúttal az idő jeleivé válnak: az értelmezés fokozatait, stádiumait tagolják.

Az ismétlés különleges funkcióra tesz szert a *Pályaudvar...* befejezésében. A záró kérdések egyfajta kódává alakulnak: korábbi mondatrészletek kimerevített ismétlése mindegyik. Ez a lezáró, összefoglaló eljárás sem merőben új jelenség Nemes Nagy Ágnes lírájában: kötött verseiből emelte át a prózaversbe. Két számottevő példáját még a *Szárazvillám* (1957) versei közt találjuk: a *Patak* és a *Balaton* című ciklusos darabokban. A kód a korábbi szakaszok jelentőségteljes sorait ismétli meg, vagy inkább: utólag ruházza föl különleges jelentőséggel a vereség egyes sorait, s új összefüggésbe állítja őket. Így válik pl. motiváló alapkijelentéssé a „Krisztus halála perce ez”, a *Balaton* utolsó sora, mely első előfordulásakor csupán egy kijelentés volt a többi között. A kód Nemes Nagy alapvetően *fokozó*, intenzitást növelő alkotásmódjára vall; s egyúttal arra is, hogy a költeményt szerkezetileg lezáró egészé formálja, méghozzá úgy, hogy a lezárásnak *konklúziós* minőséget ad. De mi a kód szerepe – prózaversben, a *Pályaudvar...* végén?

Ez a mű időváltással él. Az értelmező kezdetben a jelenből tekint a múltba: „Te emlékszel még, ugye, a mozdonyforgató dombra?” Azonban az „[í]gy. Most éles a kép” mondatok után, ugyanannak a megszólításnak anaforás ismétlésével már a (fiktív) jövőből beszél: „Ugye, emlékszel, amikor befejezték?” Ami ezután következik, túl van az átmeneten. De túl van a megállapításokon, a kijelentéseken is. Ebből az állapotból már csak kérdésekkel lehet szólni. Tehát az „Ugye emlékszel” függvényeként kérdések sorozatával: „Ugye, emlékszel a citromsárga gumiruhára? Az ételcsomagokra a világon? A kétes és a biztos közti térre? Ugye, emlékszel a Vérmezőre? A földtani teknőre a domb alatt? A visszamenőleges viszonylatokra? Az átalakításra? Az épületegyüttesre? És az átalakításra? A légikikötőre? Emlékszel-e arra a városra?” Minden külön jelzés nélkül helyezte a nézőpontot a jövőbe, s most már mindazt a visszaidézhető vagy elfelejthető múlt elemeként ismétli, ami korábban a színhely jelen lévő világa volt. Fokozás ez is? De mennyire, hogy fokozás. Konkrét és elvont tények, az első olvasásra esetlegesnek ható részletek egyaránt felfokozódnak itt, a jövőből a jelenbe tekintés képtelen közegében. Sőt az időt túlcsigázza az átalakítás eredményén is, hiszen a két utolsó kérdés: „A légikikötőre? Emlékszel-e arra a városra?” – már egy *leíratlan* átalakulásra utal. A mű itt le is zárulhatna, kétségkívül hatalmas távlattal, hatásos módon, s ha kötött vers volna, valószínűleg le is zárulna itt. Csakhogy a prózavers mindennapi látványa és beszédhelyzete nem tűri e végleges emelkedést. Ezért a „Te ott voltál a megnyitáson?” ismét csak klimax utáni hirtelen antiklimax, visszatérés egy közelebb, közvetlenebb fokozathoz; hasonló ahhoz, amelyet a *Villamos-végállomás* záró dialógusában találtunk.

Az ismétlésnek egy másik változata hatja át a *Villamos-végállomás* szövegét. Íme, a 6. egység kezdete: „Visszamegyünk. Természetesen nincsen ott. Visszamegyünk. Nincs ott a végállomás,

ami semmit sem jelent. Annyi a domb, a szerpentin, a terelőút, bármely dombhullám, bármely kanyar mögött feltűnhetik egy másik katlan, ami nem robbant szét, szétrobbant, de rendbehozták 30 év előtt, ami romtalan, nem romtalan, de mégis.” A 7. egység kulcsmondata pedig alighanem ez: „Ott valamit lezárnak és kinyitnak égboltnyi lángvágóval tépve szét forrasztva össze tépve szét kiterjedéseink sebeit.”¹³

Az antitézises ismétlések (nem robbant szét, szétrobbant) vagy a *reddíciószerű*, keretező, az antitézispár első elemét ismétlő szerkezetek (tépve szét forrasztva össze tépve szét) már nem az idő lineáris folyamatára utalnak, s nem is csak az értelmezés előrehaladására. A *Villamos-végállomás* ideje bonyolultabb idő, történéseit csak az ilyen, sokszoros váltást idéző ismétlések tükrözhetik. Az értelmező nem az átmenet, az átalakulás közvetlen folyamatára lát, mint a *Pályaudvar...*-ban: nem is áll mozdulatlanul a színhely előtt, hanem utat jár be, hogy megtalálja, hogy megértse átalakulásait. De mindez immár nem egymásra következő fokozatok ideje, hanem sokszorosán rétegződő, meg-megszaggatott idő. Végül az ismétlések s a metaforák magát a folyamatot is megszüntetik, a folyamat meghatározásai egyidejű ellentétekké válnak, vagy az ellentét után visszatérnek önmagukba. Ez a szemléletmód azután nem is teljesezhet ki olyasféle ismétlésben, olyasféle kódában, mint a *Pályaudvar...*-é, amely mégiscsak konklúzió volt, egy egész összefoglalása; a záró dialógus itt ezt a képtelenséget jelzi.

Az átmenet ideje tehát a két mű legfőbb tárgya, színhelyeinek létmódja: ezt az ismétlések mellett a *metaforika* tárja fel. Egyikben is, másikban is úgy esik szó az átalakulásról, mint „munkálatokról”: csak hogy a *Pályaudvar...*-ban az átalakítás munkálata reálisnak tételezett, a *Villamos-végállomás*ban metaforikus.

E munkálatokat az értelmező ambivalensen értékeli. Egyfelől pozitív hangsúllyal jeleníti meg az embereket, az eszközöket, a szerszámokat, másfelől viszont a brutalitás trópusait társítja hozzájuk. A *seb*, a *sebesülés* megszemélyesítő metaforája csatlakozik a színhelyekhez a *Pályaudvar...* második és harmadik bekezdésében éppúgy, mint a *Villamos-végállomás* már idézett szerkezetében: „kiterjedéseink sebeit”. Ez a kép pedig két másfajta időt is társít a színhely jelen idejéhez. „A növények, a végképp védtelenek, akiknek szárát szeméttödrbe dobáskor eltörik”, Jézus kínszenvedésének hasonlatát idézik föl (egyébként az antropomorfizálás felé csúsztatja a növényeket már az „akiknek” névmás is!); azt a részletet, melyről csak János evangéliuma emlékezik meg: a katonák eltörték a keresztre feszítettek csontjait, hogy húsvét előkészületi napján mihamarabb, még az alkonyat előtt el lehessen temetni őket. Jézus azonban már addigra meghalt, így az ő csontjait, lábát nem törték meg. Erre utal a zárójelezett „(szinte)” a szövegben.

Az áldozatnak, a szenvedésnek azonban egy másik, közelebb történelmi ideje is jelen van a két műben. A Vérmező, a Vár a „gyakorlott sebesültek nyugalmát” idézi fel, történelmi katasztrófák színhelye is. A *Villamos-végállomás*ban „kiterjedéseink sebeit” pedig a háború ütötte: „30 év és még valamennyi után” kutatja a két szereplő az eredeti, a lebombázott és felújított állomást. A háborús színhely, a háborúra tett utalások egyúttal ismét a Nemes Nagy-líra folyamatosságára vallanak: új módon, a prózavers beszédhelyzetében, a prózavers „mindennapi” színhelyein is jelenlétté válik ama tapasztalat.

Hogyan ragadható meg *képben* az átmenetiség? Hogyan zárható le az ideiglenes? Mindkét mű a maga módján válaszol erre, de mindkettőben közös a *negatív látványteremtés*, a *paradox állapotrajz*.

A *Pályaudvar...* képanyagát legnagyobbbrészt hasonlatok vagy hasonlatszerű azonosítások teszik. „A mozdony ráállt és megfordult vele, mint egy táncoló elefánt [...] És a sínek meg a talpfák éjszaka (ezt fentről nézd, a hídról), ezek a derengő, mennyei lajtorják a vízszintes

¹³ A *Villamos-végállomás* egyik olyan passzusa ez, amelyen a „látható nyelv” dimenziójában – tipográfiailag – átüt a (modern) kötött... vagy *szabadvers*.

végtelenbe.” De döntőnek a negatív leírás szakaszát tekinthetjük, amelyben először fordul a jövőbe a beszélő, hogy leírással szolgáljon – a nem létezőről: „Itt lesz a központi létesítmény. Itt lesz a csarnok. Itt aszparágusz, információk. Itt lesz... látod? Fent, ahol még üresek most a légköbméterek, fent, fent a nem-levő. Még átlátszó, még elvitatható. Túlságosan sok szél fúj rajta át. De egy jó lencse már rögzítené. A kellő fényerőnél. Hiszen oly keskeny réteg zárja el, oly keskeny réteg attól, hogy legyen, így már-már látni éleit fent, a biztos és a kétes közti térben, így már-már elbeszélhető, amint beúszik a képbe e visszajára fordult csökkenés (homályos, nagy hajótest), lét-előtti, beláthatatlan emeleteivel.”

Hasonló módon az időben változóknak, az időben, sőt a térben lokalizálhatatlannak a paradox tárgyasítása lesz a *Villamos-végállomás* „légifolyosó”-metaforája: „És nem egymás mellett azok az állomások, térben kiterítve, dehogy. Ugyanegy völgyben, ugyanegy pontban, együtt. Egyetlen mértani hely rezeg ott, áttetsző burokba zárva, afféle harmonika-folyosóba zárva, amilyen a repülőtereken, tudod. Egy láthatatlan erőter-folyosó, gyomrában három-négy időmód. Csak úgy véletlenül, úgy ott felejtve, esetleges állomás-tartalommal.” Ez a képsor magába vonja az állomás korábbi meghatározásait, az idő hozta változásokat, de – az antitézises ismétlések révén is – paradox állapotrajzba zárja őket. A prózavers második metaforája – a „munkálatok” – ugyancsak az idő összesűrítése, tárgyasítása. „Nézd, micsoda sürgölődés most a levegőben, a hibajavítás fémes villogása, átlátszó, óriás munkálatok [...] Nézd, ott csillanások, csörrenések időhegesztés kékes ívei. Ott valamit lezárnak és kinyitnak égboltnyi lángvágóval tépve szét forrasztva össze tépve szét kiterjedéseink sebeit.” Ahogy az ismétlések, úgy látvány és jelentés is ütközik egymással. Az időbeliség *kép-telensége* ez. Erről szól mindkét mű, hiszen az átmenet nemcsak lezár valamit, s valami újnak a megvalósulását készíti elő, hanem a folyamatból kiszakadt, önálló jelentésű időegység is. Az időben egyszerinek, az időben folyamat nélkül maradónak tárgyas, „örökített” jelene volt már *A gejzír* című Nemes Nagy-vers is. „Akkor kivágott. S ott maradt. / Egy hosszú, függőleges pillanat, / gőzölgő jégmezőbe tűzve.” Mennyire rokon e kép dinamikájával a *Villamos-végállomás*nak e kijelentése: „egy értelmezhetetlen időállapot kiszökve a térbe”. A pillanatnyi megvalósulás egyúttal értékhangsúlyt kap: tökéletességet, örökérvényűséget jelent; innen az a paradoxitás, mely a Nemes Nagy-költészet nyelvét már régóta szervezi. Két versében is felhasználta ezt az oximoront: „viszonylagos öröklét”. (*Szobrok, A formátlan*) Ennek rokon értelmű oximoronjai: „a repülések, kiterjedéstelen” (*A látvány*), „a tagolatlan feltámadások” (*Között*) ugyancsak a paradox időbeliség, a negatív látvány, a teremtő hiány eszközei. Pillanat és örökkévalóság kapcsolódik össze bennük, egyfajta tárgyasított, külsővé tett, az észrevevésen alapuló misztikában.

S emlékezzünk csak arra, amit a jelölő, megnevező funkcióról már több összefüggésben mondtunk. A prózaversekben relativizálódott a „meghatározások” érvénye; ennek végső oka éppen az, hogy az átmenetet kell meghatározni. Az értelmező magatartás igénye viszont erősebb, mint valaha; erre vallott a tanítás hangneme is. Ebből az ellentétből származik a meghatározás iróniája: hogy a látvány „még átlátszó, még elvitatható”, vagy hogy akár a fő tárgy, az állomás „esetleges állomás-tartalommal” relativizálódik. De ebből származik a beszéd pátosza és a fokozás lehetősége is. Az tehát, hogy az átmenetiség grandiózus képekbe öltözik, s ekként mégis szintézisszerű érvényességre tesz szert, hogy, ha a figurativitás apóriái révén is, de megvalósul a lírai meghatározás.

A prózavers lehetőségei (2)

A fenti értelmezésben egyszer sem hívtuk „vers”-nek e műveket. Röviden indokolni kell ezt az eljárást. Jean Cohen *A költői nyelv struktúrája* című könyvében igen bizalmatlanul szól a prózaversről. Ritkaságát tünetnek tekinti: a prózavers nem tökéletes versalakzat, nem teremti meg a nyelv költői funkcióját, mely jórészt mondat és sor ellentmondásán alapul. „A vers

»versus«, vagyis visszatérés. Szemben a prózával (»prosus«), mely lineárisan halad előre, a vers, a verssor mindig visszatér önmagába.”¹⁴ Ebben a szűkebb értelemben tehát csakugyan nem vers, nem versalakzat a prózavers: ezért kerültük az elnevezést, különösen mivel (kötött) versekről is szó volt. Kérdés azonban, hogy a prózavers nem hoz-e létre „visszatérés”-t – a maga módján? Nem vezet-e be visszatérő, egymást tükröző egységeket a próza lineárisan kibomló, folyamatos beszédébe?

Éppen ezeket a lehetőségeket írja le Suzanne Bernard, *A prózavers Baudelaire-től napjainkig* című kötetében. „A prózavers szimmetrikus szerkesztési eljárások segítségével valamiféle ritmikus szabályosságot hoz létre: »örök visszatérést«, statikus tökélyt; vagy tagadja az időt, mint Rimbaud, aki azonnali, intenzív sokkot kíván az olvasóra gyakorolni.”¹⁵

Bernard tehát két típust határoz meg: „művészileg szerkesztett”, illetve „anarchikus” prózaversről beszél. Ez az osztályozás éppen közvetlen tárgyunk szempontjából sokatmondó, hiszen Nemes Nagy Ágnes prózaverse művészileg szerkesztett, a „visszatérést” sajátos módon megvalósító prózavers. A magyar költészetben, melyben ez az alakzat csakugyan a szélekre szorult, ezek a darabok műfajteremtő jelentőségűek. Nem követik a prózavers néhány kiemelkedő magyar példáját, Ady *Ésaiás könyvének margójára*, Babits *Isten kezében*, valamint *Isten fogai között* című költeményeit, Kassák felszabadulás utáni prózaverseit, Weöres *Tizedik szimfóniáját* vagy *Nehéz óra* című darabját, hogy csak néhány klasszikus érvényűvé lett művet említsünk.

Nemes Nagy Ágnes prózaverse a meghatározás drámája. Összefoglalhatjuk a róla mondottakat: korábbi lírájának megnevezésfunkciója itt relativizálódik: a beszélő értelmező lesz, aki egy köznap színhely átmenetiségében, hiányaiban intenzív jelentést kutat. E jelentés már nem eleve, objektíven adott: nem kimondása, hanem megközelítése határozza meg a szöveget. A meghatározást relativizálja a többretegű stílus, szereplők bekapcsolódása, a fokozatosságot vagy ellentmondást kifejező ismétlések, a negatív, paradox látványt idéző metaforák. A beszéd egyszerre tanítás és találgatás, magabiztosság és alázat kifejezése. De éppen ezekből a vonásokból állnak össze az átmenetiség alakzatai, ezek lesznek az újfajta, a prózaversben érvényes meghatározások. Nemes Nagy Ágnes hangja új közegében is téveszthetetlen.

Kortárs, 1983

FETYKÓ JUDIT

Ausztrália messze van^{*}

Múltak a napok. Lajos rengeteg munkát kapott, alig maradt ideje átjárni a barátjához. Mintha a főnöke megérezte volna – gondolta Péter –, hogy csak a munka tarthatja őket távol.

Péter meghívták az egyik fővárosi kerület művelődési házába, ahol színpad is volt, néhány helyi szerzővel közös rendezvényre. Eleinte ódzkodott az egésztől, rögtön esszébe jutott, hogy neki jobb, ha csak olvassák az írásait, és őt magát nem látják. Ismét viszolygott

¹⁴ J. COHEN, *Structure du langage poétique*, Paris, 1966, 53.

¹⁵ Vö. SZABÓ Anna, *i. m.*, 72.

* azonos című színdarab regényváltozata (<http://mek.oszk.hu/10500/10529/>)

saját megtorzult alakjától. Az is eszébe jutott, hogy még sokkal jobb állapotában, a betegsége kezdetén is megesett, és ez is Pesthez kötődő emlék volt, hogy a metrón kiröhögtek megjegyzéseket tettek rá. Nagy nehezen vette tudomásul, hogy nem szabadulhat saját teste kelepcéjéből. Olga bízta, hogy ne ezzel foglalkozzon, inkább szedje elő, amit ott előad. Vajda Zoli meg elkanyarított egy káromkodást: nem azért szerveztette be Pétert ebbe a műsorba, hogy az most az alakja miatt dilizzen. Elmentek hát, a család, Lajos is velük. Péter megint úgy érezte, hogy a ruhák csúfot üznek belőle. Szorongva gondolt betegsége előtti alakjára, amikor nagyon is jól állt rajta minden, mikor az öltözködés, a napi saját maga körüli teendők könnyedén, észrevétlenül szinte csak történtek, s nem jelent meg már előre a félelem, hogy hogyan fogja kinézni a többi ember között. A zakó lógott, a nadrág hosszú volt, mintha direkt kinyúlt volna, a cipőbe alig akart beférni a lába. Olga egy helyi varrónővel megigazította az öltönyt, a cipővel nem lehetett mit kezdeni. Péter szinte állandóan puha, sportcipőszerű lábbeliket hordott, azok nem nyomták a lábait. Így ez alkalomból csak a színpadra lépés előtt vette fel a félcipőjét, ami felolvasás közben igencsak próbára tette a tűrőképességét. A hallgatóságot meglepte, mikor a hajlott, betegségtől görbe férfi a színpadra lépett. Edzett volt már, hogy rácsodálkoztak görbeségére. Tanárkodása idejéből volt rutinja az előadáshoz, mély basszus hangja erőteljesen, tisztán zengett, mikrofon nélkül is be tudta volna tölteni a termet. Felolvashatott néhány verset, a rendszerváltásról szóló alatt szinte megállt a levegő, egy másiknak a refrénje fogta meg a hallgatóságot, az Olgának nemrég írt szerelmes vers külön nagy tapsot kapott. Aztán még következett két rövidpróza. Majd jött Vajda Zoli, és bejelentett egy együttest. Ez volt a meglepetés, amire senki nem számított, legalábbis Péter köreiből senki. Jó nevű, fiatalokból álló rap-zenészek Péter szövegéhez írtak egyszerű, ütemes dallamot, csak úgy zúgott a hangjuk: „*A kricsmiben van csak demokrácia: / együtt iszik a cigány, a komcsi, a pap fia, / a sápot leveszi a csapos, az állam, a maffia. / Őszinte haverok a részek, / ezért ütköznek gyakran a nézetek. / Itt megfér rap, operett, sanszon, / Mindegy, hogy mi, csak hasson. / A kricsmiben van csak demokrácia: / együtt iszik a cigány, a komcsi, a pap fia / A kricsmiben van csak demokrácia: / együtt iszik a cigány, a komcsi, a pap fia.*” – a végén elérték, hogy a közönség is velük énekeljen.

Lajos gratulált a sikerhez megjegyezte, hogy látja: Péter könyvéből megint szépen vásároltak, aztán már nem hozta szóba ezt az estét. Vajda meg bízta Pétert, hogy fejezze be a rock-operáját, ha kész, segít neki zenészt keresni hozzá.

Péter rendkívül meghatódott, erős érzelmek törtek rá, ez a nem várt siker felhangoltságot, különös, lebegésszerű örömrészt hozott. Ez az este letakarta az elmúlt hetek lelki sarát. Úgy érezte, hogy most mindenre képes, összes megkezdett írását be tudja fejezni. Mikor Olgára nézett, vagy rá gondolt, forróság öntötte el, ha asszonya bőréhez ért, olyan vágyat érzett, ami végigcikázott a gerincén. Kirándulni fog menni a fiaival, ha kimennek a hegyeket megváltatni, ismét szerencséje lesz a kövezésben.

Otthon elrendeződni látszottak a dolgok, Olga se emlegette a visszaköltözést.

Lajos ritkán jött, annyi munkája volt, hogy ki se látszott belőle. Vajda Zoli küldte neki a feldolgozni való szövegeket, rövid határidőket megjelölve, elég gyakran be is hívta, hogy személyesen beszéljék meg az esedékes munkákat, ez minden alkalommal legalább bő félnapos városban tartózkodás volt. Lajos érezte, hogy valami merevség állt be barátjában és egyben munkaadójába ő iránta. Nem kérdezte meg, mi lehet az ok. Azt azért nem, hogy ő ezt kérdezgesse... dolgozik, teljesít, és időre teljesít. A főnöknek meg, ha valami nem tetszik, majd szól. Ő nem fogja a főnöki hangulatot figyelni és érdeklődni... Vajda nem szólt. Lajos nem kérdezett.

Péter még ritkábban ballagott át Lajoshoz. Július közepén megszaaporodtak a teendői. Évek óta nyári tanítványai voltak, akiknek nehezen ment a középiskolai matematika, fizika, volt amelyik meg is bukott. Így aztán Péter ezeket okította, próbálta a hiányosságait is bepótoltatni velük. Azoknak a szülei, akik meg pótvizsgára készültek, az egész környékről

hozzá akarták küldeni a gyerekeiket, mert a szóbeszéd szerint, akit felkészít, az átmegy a vizsgán. Ha épp tanítványmentes nap volt, a fiaival algebra példákat oldottak meg, mindkettőnek a korához és az iskolai szintjéhez megfelelőket válogatott, úgy szokatta a fiait, hogy azok úgy vették, mintha valami keresztretjvényt, vagy találós kérdést kaptak volna. Olga örömmel vette, hogy a gyerekeiknek soha nem volt bajuk a reáltárgyakkal, sőt, jobban szerették azokat, mint a sok leíró tantárgyat. Az idősebbik matematika tagozatos osztályba járt, és matematikus, vagy ha az nem, akkor mérnök akart lenni. A kisebbik még csak az általános iskola utolsó osztálya előtt állt, de már régen többet tudott, mint osztálytársai, és neki is egyértelmű volt, hogy majd a fivére útját követi.

Közben Péter éjszakába nyúlóan írta a rock-operát. Egyik dalbetét jött a másik után. Olga elújságolta Katának, hogy férje ismét ír, az érdeklődve hallgatta, majd megjegyezte, ha már formát ölt a dolog, szívesen beleolvasna, majd, valamikor ősszel. Olga értette barátnőjét, maga sem bánta, hogy ez a nagy lángoló barátkozás elhamvadt a Péter részéről. Kata nem említette, hogy ő is ott volt azon a rendezvényen, ahol Péter felolvasott.

Péter írt, tanított, néha a fiaival elmentek kövezni. Lajos nélkül. Az csak legyintett, mikor szóba került, hogy nélküle járták a hegyeket, néha már a száján volt, de nem mondta ki: el bírsz te mindenhova menni, ahova akarsz. Fogalma sem volt barátja betegségének lényegéről.

Péter gerince, dereka visszatérően fáj, néha napokig csak kélt-feküdt, izmai ismét feszültek, nehezen engedelmeskedtek. Ezt már nem titkolhatta az asszony elől. Olga ragaszkodott hozzá, hogy menjenek orvoshoz meg is beszélte a korábbi doktorral az időpontot, a férfi erre nem volt hajlandó. Rettegett a kórháztól. Odázgatta a dolgot. Ha már nem bírok a lábamra állni, akkor úgyis bevitetsz – mondogatta, mikor az asszony azt firtatta, hogy ismét nagyon fogy a fájdalomcsillapító.

Augusztus második felében, mikor befejeződött a nyári kurzus, ahogy ő nevezte évek óta szokásos tanítási heteit, néha benézett a kocsmába. Volt otthon saját házi-pálinka, de ott a társaság miatt más volt a pohár itálnak a hangulata. Hallgatta a falu híreit, amikből most majd másfél hónapra kimaradt. Úgy gondolta, hogy mire az asszony hazaér, kimegy belőle a szesz. A gyerekek a vakáció utolsó heteit igyekeztek kihasználni, strandra jártak, a barátaikkal lógtak egész nap. A hónap utolsó napjaira Péter ismét elengedte magát, már nem figyelte, hogy mire hazaér az asszony, kimenjen belőle az alkohol. A poharazás arányában ismét féltékenykedni kezdett, már az is baj volt, ha Lajos néhanap ájt, az is, ha nem.

Lajos közben rászokott, hogy esténként felhívja Ildit. A nő meglepődött, hogy a férfi másról is tud beszélni, mint a lelki kínjairól. Lassan, óvatosan kezdtek megbarátkozni egymással.

Ildiben néha feljött, mikor azon a furcsára sikeredett napon autóztak hazafelé, Kata mit mondott Lajosról: „Ha látsz benne valamit, amire szükséged van, hát nem sok kell, hogy meghódítsd. El sose fog hagyni. Az a típus, akit mindig a nők dobnak.” Érezte, hogy csak ki kell nyújtania a kezét, vagy csak egy gesztust tenni, egy egyértelmű megjegyzést tenni, s a férfit megnyerte. De meg akarja-e nyerni? Kell-e neki ez a Lajos? Vagy más?... Voltak napok, mikor nem volt biztos magában. Hallgatta Lajost, amint napja múlásáról, munkájáról beszél, a beszéd üteme, a szavak áramlása zsongító érzéseket keltettek benne. A férfi beszélt, ő meg magában azt értékelte, hogy hat rá a férfihang. Elvonatkoztatott Lajostól, aki ha erre ráérez, vagy megérezte volna Ildi fejében miféle gondolatok villódnak, valószínűleg megborzadt volna a nőtől. Ildi megszokta ezeket a hívásokat, már számított rá, hogy este tíz után megcsördül a telefon, és Lajos van a vonal másik végén. Elemezte önmagát, oda jutott, hogy kell időnként egy férfi, akivel beszélgethet, bár semmi világmegváltó dologról nincs szó ezekben a beszélgetésekben, még udvarlásról sem, mégis van valami pozitív hozadéka. Lajos nem elemzett, ő csak beszélgetni akart. Mióta kevesebbet lógtak egymás nyakán Péterrel, rájött az Ildivel telefonálás íze. Már nem udvarolt, nem siránkozott az életéről, csak érdekes dolgokról beszélt, hogy fenntartsa a nő figyelmét. Észre se vette, hogy ezzel többet ér el.

Péter hetek óta különböző formákban elképzelte, és magában lejátszotta a telefonbeszélgetést, a levélírást, mert már szeretne volna végleg tisztázni Katával, hogy akkor most, hónapokkal az után a félresikerült délután után, hogy is áll az ő barátságuk. Számtalanszor elképzelte, hogy Kata valakivel szeretkezik, aki meztelenül láthatja, akinek megengedi, hogy összesimuljon vele, behatoljon a testébe, akinek közben hallja a szuszogását, felhorkanását a kék pillanatában –, s keserűen állapította meg a tény, hogy ez nem ő lesz, ő soha nem lehet. Az is eszébe jutott, hogy időnként, mikor féltékenységi rohama van, ugyanilyeneket képzel el Olgáról meg egy arc nélküli férfiről. A hasonlóság felismerése elbizonytalanította. Aztán mikor elhagyták ezek a gyötrő képzelgések, akkor sem bírt magával, ismét ábrándozni kezdett Katáról, de bármennyit variált, minden tervét vakvágánynak érezte, és nem tett semmit. Időnként meg az járt a fejében, hogy ha ő nem tud elszakadni Katától, mi lesz vele, meg Olgával. Ahogy múlt az idő, hidegség költözött a lelkébe, s attól a naptól fogva nem emlegette a nőt, mint a barátnőjét. Olga észrevette férje viselkedésén az ingatagságot, majd a beálló lecsillapodást. Látszólag elsiklott a dolog fölött, végül ez is elmúlt az életükben, bár ez a Kata-korszak egészen veszélyes kezdett lenni. Azóta a munkában is keveset találkozott Katával, közbejött mindannyiuknak a nyári szabadság, amikor meg benn voltak, elsodorta őket a nap, egyikük sem igyekezett a másikat megkeresni, mint korábban. Elmaradtak az együtt kávézások, a rövid pihenőidőkben a szokott beszélgetések. Ildi is távolodott, azt meg se említette barátnőinek, hogy Lajossal milyen élénk telefonbarátkozásban van.

Péter közben majdnem elkészült a színdarabjával. Olgának naponta felolvasta, hogy hol tart, az asszony volt az első kritikusa. Egy alkalommal Olga ismét megemlítette Kata előtt, hogy lassan kész Péter színdarabja. Az hosszan hallgatott, latolgatta, hogy vajon jó lesz-e, ha szól, majd rászánta magát, és megmutatott Olgának egy pályázatot, amit nemrég látott. Jelíges színdarab. Olga hazaküldte férjének e-mailben, minden kommentár nélkül, eztán a két nő nem beszélt tovább erről a pályázatról, de még csak irodalomról, vagy írásokról sem.

Péter sejtette, hogy ezt nem az asszony fedezte fel, de ő sem látta értelmét feszegetni, hogy honnan van, elvégre az interneten bárki böngészhet, bárki megláthatja az ilyesmit..., bárki..., főleg az a valaki. A valakire való emlékezés különös, egyszerre vonzó és taszító érzésekkel töltötte el, melyek kettősségétől majd szét pattant a lelke, testi gyengeséget, tehetetlenséget érzett, szabadulni akart ettől a szétfeszítő érzéstől. Azzal nyugtatta magát, hogy azért lehetett az asszony is. Mindenesetre ez a pályázat hajtóerőt adott neki, és hamarosan befejezte a színdarabot. Elküldte, bár nem hitte, hogy ott nyerne is vele, de mégis. Elküldte Vajda Zolinak is, ha már zeneszerzőt emlegetett hozzá, hátha lesz abból is valami, talán hamarabb lesz, mint egy akármilyen díj.

Augusztus utolsó napjaiban porzott a táj az aszálytól, a kerteknek, a falunak túlértett gyümölcsszaga lett. Csak a minden délutánra feltámadó szél fújt. Péter gyakran időzött a kocsmában, hallgatta az italozók beszélgetését, a részek hűbörgését, figyelte az adódó helyzeteket, mit lehet majd valamikor felhasználni belőlük valami prózában. Otthon se volt sok teendője. Az írás is szünetelt, most hogy elkészült a darabbal, a beígért erotikus regénnyel sokat haladt, majd hirtelen kifogyott, szinte kisült a téma a fejéből, tudta, jó ideig nem lesz írnivalója. Délelőtt elment a boltba, megszokták már, hogy ő vásárol be. A nagyon kevés férfiak egyike a településen, aki a beszerzéseket intézte. Tudták róla, hogy elvégzi a házimunkák nagy részét. Ott meghallgatta az asszonyok miről beszélnek, aztán főzött valamit, megebédelték a gyerekekkel, akik már az iskolára készültek.

Az sem dőlt el, hogy visszamennek-e Pestre, de mivel nyakukon volt a beiskolázás, a fiatalabb gyerekek nem kerestek fővárosi iskolát, úgy nézett ki, hogy maradnak, bár nem beszéltek róla. Péter szeretne volna, ha ezt nem hozza elő ismét az asszony. Egyhangúan teltek a napok. Várta, hogy Olga hazajöjjön. Valami bezárult benne. Mogorva lett, féltékeny, fáradtnak és ismét feleslegesnek kezdte érezni magát, megint sokat foglalkoztatta saját teste.

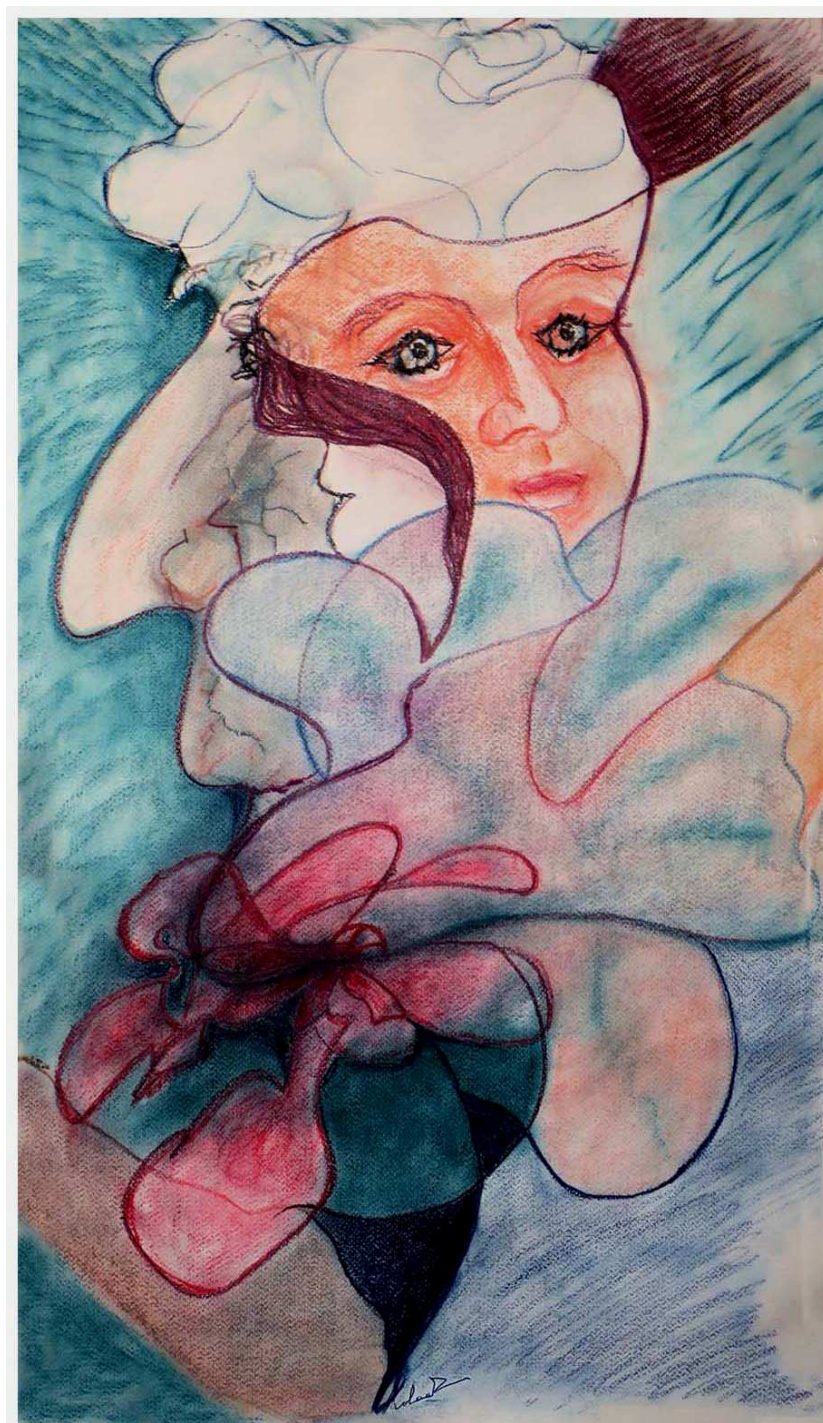
Nem volt új ez az érzés, ismét elurulta, mikor átmenetileg szünetelt az írhatnékja. Belül nem maradt semmi ragyogás, semmi öröm, semmi hajtóerő, csak a szürkébe forduló hétköznapiak, amiket a monotonnak tűnő ismétlődések összemosnak. Ránk telepszik az idő hordaléka – mondta néha a feleségének, aki maga is fáradtabb, és kedvetlenebb volt az utóbbi hetekben. Olga látta a lehangoltságot, s az jutott az eszébe: be kell lássa, ettől még az is jobb volt, mikor épp kifelé rajongott, legalábbis neki jobb volt, élhetőbb. Nekem nem... – gondolta az asszony.

Folytatjuk...

Volt egyszer egy kert... – Zemplén

Fotó: DARVAS JUDIT

Kotaszek Hedvig: Időzített 2020-Timed 2020/Corona/